מ. סאַדיקאָוו

אין יענע טעג

(זכרונות)

מ. סאַדיקאָוו.

אין יענע טעג

זכרונות וועגען דער רוסישער רעוואָלוציע און די אוקראינער פּאָגראָמען.

פּרייז 75 סענט.

ניו יאָרק, 1926.

דעם אָנדענקונג
פון די
אומגעקומענע אין די פּאָגראָמען
געווידמעט.

UNION PRINTING
TRADES LABEL COUNCIL
NEW YORK CITY
200

מ. סאדיקאָוו.

פון דעם פּאַרפּאַסער.

די גרויסע רוסישע רעוואָלוציע פון 1917 און די בלוטיגע פּאָגראָמען, וואס האָבען אינגיכען נאָכגעפּאָלגט, האָבען געטראַפען דעם מחבר פון די „זכרונות" אין אוקראינא, וואו ער האָט זיך געפונען ביז 1920.

וועו עס האָבען זיך תיכף נאָך דער רעוואָלוציע אָנגעהויבען גרינדען אין די גרעסערע אידישע צענטרען דעמאָקראַטישע קהלות, וועלכע האָבען געדארפט ארגאניזירען דאָס אידישע לעבען און אָנפיהרען מיט אַלע אידישע געזעלשאפטליכע און קולטורעלע טעטיגקייטען, איז ער ערוועהלט געוואָרען אלס ראַטמאַן אין דער מאָהילעוו־פּאָדאָליער קהלה. און וועו מיט א יאָהר שפּעטער האָט זיך איבער גאַנץ אוקראינע צענאָסען די בלוטיגע פּאָגראָם־כוואַליע און ביי דער מאָהילעווער קהלה האָט זיך נעגרינדעט א הילפס־קאָמיטעט צו העלפען די פּאָגראָם קרבנות פון מאָהילעווער ראיאָן, איז ער באַשטימט געוואָרען אלס סעקרעטאר און פּארוואַלטער פון דעם דאָזיגען קאָמיטעט.

דער פּאָגראָם קאָמיטעט, ווי ער האָט זיך נערופען, האָט נעהאַט די אויפגאבע, אויסער צו טיילען הילף צו די נעליטענע, אויך זאמלען אלע מאטעריאלען, וועלכע האָבען נעהאַט א שייכות צו די פּאָגראָמען. די דאָזיגע פּאָגראָם־מאטעריאלען זיינען אין 1920 טיילוויים אָפּגעדרוקט געוואָרען אונטער דעם שרייבער'ס רעדאקציע אין דעם אפיציעלען „ב ו ל ע ט י ן" וואס דער מאָהילעווער קאָמיטעט האָט ארויסגענעבען און וועלכער איז צו יענער צייט געווען דער אייניגער פון זיין מין אין גאַנץ אוקראינא.

אלס פּארוואַלטער פון פּאָגראָם קאָמיטעט און רעדאקטאָר פון „ב ו ל ע ט י ן", איז דעם שרייבער אָפט אויסגעקומען צו באזוכען פילע פון די צענראָמירטע שטעדט און שטעדטלאָך תיכף נאָך די פּאָגראָמען און אפטמאָל בעת די פּאָגראָמען גופא.

און אויפ'ן גרונט פון דעם פּארפּאסער'ס פּערזענליכע איבערלעבונגען און ערפּאהרונגען בעת דער רעוואָלוציע און די פּאָגראָמען, ווי אויך פון די אפיציעלע מאטעריאלען, וואס ער האָט גענאמלט, וועלען די „ז כ ר ו נ ו ת" געשריבען.

מאקס סאדיקאָוו,

טשאטאנוגא, טען., 1926.

איינלייטונג.

פון אברהם רעוואוצקי.

שוואַרצבארד'ס קויל האָט אַרויסגערופען כלערליי פּערזענ־ליכע זכרונות וועגען „יענע טעג" אויף אוקראינא. ניט אלע שטעהען זיי אויף דער נויטיגער הויך. די נערוועז פון זייערע מחברים זיינען אין יענער צייט געווען אזוי אָנגעשטרענגט, אז ס'איז אפילו שווער צו פארלאַנגען פון זיי געגויע דאָטען און ניט קיין איבערטריבענע פאקטען. אויסער דעם, זיינען די מעהרסטע פון די דאָזיגע זכרונות אָנגעשריבען געווען מיט יאָהרען שפּעטער און עס שפּיגעלט זיך אין זיי אָפּ דער וואונש זיך צופּאסען צו דער לעזענדער מאסע, דערצעהלען איהר וואָס גרעסערע סענסאַ־ציעס, כדי די רעדאקציעס פון אונזערע טעגליכע צייטונגען זאָ־לען אָננעמען דעם מאטעריאל אלס ראוי פאַרגעבראכט צו וועי־רען פאר זייערע לעזער...

צום אונטערשיד פון'ם דאָזיגען צווייפעלהאפטען קוואל פון „פּערזענליכע עדות" (וועלכע וואָלטען ביים שוואַרצבארד־פּראצעס זיכער געבראכט מעהר שאָדען ווי נוצען), צייכענען זיך אויס די זכרונות פון מ. סאַדיקאָוו מיט גרויסע מעלות. פון איין זייט זיינען זיי אָנגעשריבען געווארען נאָך מיט עטליכע יאהרען צוריק אין פארשידענע צייטען, אונטער'ן דירעקטען איינדרוק פון די געשעהענישען. פון דער אנדערער זיינען זיי געשריבען ge־wארען פון א מענשען, וואס האָט אפילו אין יענע שוואַרצע טעג אינגעהאלטען א געוויסען מאָס פון זעלבסט־קאָנטראָל און א בעדייטענדע פאראנטוואָרטליכקייט פאר פאקטען. זיי קאָנען דע־ריבער באטראכט ווערען אלס א גאנץ געטרייע פאָטאָגראפיע פון די אוקראינא געשעהענישען, אזוי ווי זיי האָבען זיך אָפּגע־שפּילט אין דער פאָראָליער נעגענד אָרום מאָהילעוו, וואו דער מחבר האָט זיי איבערגעלעבט.

אן אנדער מעלה פון'ם בוך איז דאָס, וואס ער פּרעטענ־דירט ניט אויף קיין סך. דער מחבר שטעלט זיך ניט דעם צוועק „צו ענטדעקען אמעריקא" און האָט אויך ניט קיין איבערגעשפּיצטע

דאַרף ניט אַרויסגעשטופּט און פאר וועלכע די איינציגע שטאַדטישע זידלונג איז געווען דאָס דערביאיגע באשיידענע שטעדטעלע. איצט זיינען די דאָזיגע מענשען, אָנגעטאָן אין סאָלדאטישע קלייַדער, אריינגעקומען אין די גרעסערע שטעדט, וואו מען האָט זיי אויף גיך געגרייט צום מלחמה־פראָנט אָדער פונקט אזוי אויף גיך געהיילט פון די קרענק און וואונדען, וואס זיי האָבען דאָרט געקראגען.

אין יענער צייט האָט יעדער סאָלדאט אין רוסלאנד טויטליך געהאסט יעדען, וואס האָט זיך געזעצליך אדער אונגעזעצליך אויסגעדרעהט פון דער שלאכט. זייענדיג אין די אידישע שטעדט פון אוקראינע, האָט דער דאזיגער אוניפאָרמירטער פויער, אפילו מיט א קליין ביסעלע אנטיסעמיטישע אינסטינקטען (און וועלכער מוזשיק האָט זיי ניט!) געמוזט איבערטראגען דעם דאָזיגען האס אויף אידן. צוליב זייערע באשעפטיגונגען און כאראקטער האָבען אידען די מעלה אדער דעם חסרון, אז וועו זיי זיינען אין א שטאָדט די העלפט, זעהט מען קיין אנדערע ניט אָן. האָט זיך דעריבער דעם אוקראינער מוזשיק געדוכט, אז אידען וועלען רייך אויף זיין אונגליק, אז זיי גענישען פון זיין פארגאָסענער בלוט, אז זיי פראָפיטירען פון וועלט־קריג. די אמת'ע בילד איז גארנישט געווען אזוי. אין אָנהויב פון קריג האָט דער דאָרף אויך געמאכט א פאָר רובל, און פון דער אנדערער זייט זיינען געווג אידישע סאָלדאטען געווען אויפ'ן פראָנט. אָבער די איבעריגע פאָר רובל אין דאָרף זיינען פארשטעקט געווארען און האָבען זיך אין נארנישט אויסערליך ניט אָנגעזעהן; אין דער שטאָדט אָבער האָט דער אוניפאָרמירטער פויער געזעהן פאר זיך אויסגעפוצטע אידישע יונגלייט, וואס האָבען זיך געדרעהט אויף די בירזשעס און באָהאנגענע מיט בריליאנטען (מעהרסטענס פאלשע; אבער איז דען דער מוזשיק א דזשולערי־עקספערט?) אידישע ווייבער, וואס האָבען אנגעפילט אלע קינעמאטראָפען און ביליגע וואָדעווילס...

צוליב היסטאָרישער גערעכטיגקייט מוז אויך געזאגט ווערען, אז אויב דער קריסטליכער שטאָדטישער מיטעלשטאַנד האָט אינסטינקטיוו זיך געסטארעט צו פארמאסקירען זיינע מלחמה געווינסען, האָט אונזער קליינבירגערטום און בפרט זיין ווייבערשער

ליטעראריש פרעטענזיעס. ער שרייבט וועגן געשעהענישען אזוי, ווי ער האָט זיי געזעהען און איבערגעלעבט. א באדיי־טענדער טייל איז אפילו אָנגעשריבען ניט פון איהם אליין, נאָר שטעלט מיט זיך פאר קאָפיעס פון דירעקטע באריכטען, וואס זיינען דערהאלטען געווארען אין מאָתילעווער הילפס־קאָמיטעט פון פּאָגראָמירטע שטעדטלאָך. סאדיקאָוו גיט איבער די דאָ־זיגע בריוו, ווי זיי זיינען געשריבען געווארען, ניט מאכענדיג קיין קלענסטען פארזוך איבערקליידען זיי אין זיין אייגענעם סטיל און נוסח. דורך דעם, נאטירליך, געווינען זיי אין זייער היסטאָרישען ווערט.

פאר פּערזאָנען, וואס זוכען אין אזעלכע ביכער סענסא־ציעס, וועלען סאדיקאוו'ס זכרונות זיין אן ענטטוישונג. פאר די אָבער, וואס ווילען זיך שאפען א באגריף וועגן דעם, וואס איי־גענטליך איז דאָרט פארגעקומען, וועט ער זיין א באדייטענדע הילף.

פאר דער אלגעמיינער פארשטענדעניש פון דער פּאָגראָמען־עפּאָכע אין אוקראינא וועלען האָבען א באזונדערען ווערט די פּאָר ארטיקלען פון סאדיקאוו'ס זאמלונג, וואס זיינען אָנגעשריבען געווארען נאָך פאר די פּאָגראָמען. דאָרט שפּיגעלט זיך דייטליך אפּ די אנטיסעמיטישע שטימונג וואס האָט ארומגעכאפט די מא־סען אין אוקראינא שוין אין הערבסט, 1917, וועו קיין פּאָגראָ־מען, וועניגסטענס אין א באדייטענדען מאסשטאב, זיינען נאָך ניט פארגעקומען, און די מעהרסטע פּאָליטיקער פונ'ם לאנד האָ־בען זיך אויף זיי אפילו ניט גערוכט.

די דאָזיגע שנאה צו אידען איז טיילווייז געווען פארבונ־דען מיט אלטע אנטיסעמיטישע אינסטינקטען, טיילווייז אָבער, — און דאָס מוז גוט פארשטאנען ווערען, — האָט זי געשטאָמט פון דער פּריש־אויפגעוואכטער שנאה פון דאָרף צו שטאָדט, פונ'ם פּראָסטען מוזשיק צו די, וועלכע האָבען זיך א י ת ם ארויסגעווייזען אלס געזעלשאפטליכע פּאָראָזיטען בכלל, אלס אויסנוצער פון קריגס־אונגליק בפרט. דער וועלט־קריג, נאָך פאר דער רעוואָלוציע, האָט אוועקגעשטעלט אויפ'ן פּאָדער־גרונט פונ'ם לעבען עלעמענטען, וואס האָבען פריהער קיין נאָז פון זייער

זי זאל זיך ריכטען. די באלשעוויקעם האבען זי אויסגענוצט פאר א קלאסען־רעוואלוציע, אונטער די אוקראינער אטאמאנען האט זי זיך געריכטעט אויף אידישע פאגראמען. דער איבערגאנג פון דער דאזיגער שטימונג צו אידישע פאגראמען איז געווען א גרינגער, כמעט א נאטירליכער. אויף וויפיל די באלשעוויקעם אין אוקראינע האבען ניט געקאנט אויסקומען מיט פעטערבורגער ארבייטער און קראנשטאטער מאטראסען און געמוזט אפערירען מיט ארטיגען סאלדאטישען מאטעריאל, איז געווען אונפארמיידליך, אז אפילו צוויישען זייערע אייגענע רעגימענטען זאלען אריינקומען פאגראם שטימונגען. אפליקענען דאם האט קיין שום זין ניט. ס'איז א היסטאריישער פאקט, אז דער ערשטער גרעסטער אידישער פאגראם אין אוקראינע נאך דער רעוואלוציע, (גלוכאוו, זומער 1918), איז געמאכט געווארען גראד פון א באלשעוויסטישען מיליטער־טייל. ס'איז א פאקט, אז גאנצע רעגימענטען פון ארטיגע באלשע־וויסטישע סאלדאטען פלענען אריבערגעהן צו „פעטליוראוועם" און פארקערט. אבער מיט וואס פאר אן אייזערנער ענערגיע האבען די באלשעוויקעם געקעמפט געגען אזעלכע פאגראם־שטימונגען און מיט וואס פאר א נאסלעסיגקייט האבען זיך באצויגען צו זיי (אין בעסטען פאל) די מעהרסטע מיליטערישע פיהרער פון די אוקראינער! *)

* * *

אט דאס איז די אממאספערע אין וועלכער עס האט זיך פאנאנדערגעשפילט די אוקראינער טראגעדיע. זוכען דעריבער פאגראם־אויפרופען, וואס זיינען דירעקט, אייגענהענטיג, אונטער־געשריבען פון פעטליורא'ן און כשר'ן איהם, אויב אזעלכע אויפרו־פען וועלען ניט געפונען ווערען, איז אן אומזיסטע ארבייט, וואס קאן ברענגען צו פאלשע אויספיהרען. אין דער פרידענס־צייט האט די צארישע רעגירונג, כדי צו מאכען פאגראמען, געמוזט

*) אן עהרענדע אויסנאהם זיינען די גאליציאנער אפיצערען און סאלדאטען, וואס זיינען געווען אין פעטליורא'ס ארמיע. רעקווויזירט הא־בען זיי אויך, אבער שחיטות און פאגראמען פון זייער זיט זיי־נען מיר אומבאקאנט. דאס שטרייכט אויך אונטער סאדיקאוו. (ארטי־קל: „די לאגע פון די איידען אין אוקראינע").

טייל זיך געצאַצקעט מיט זייער גראָשענדינגער „פּראָספּעריטי" אין א פּיל גרעסער מאָס, איידער דאָס איז פּסיכאָלאָגיש צולעסיג געווען אין דער צייט פון א וועלט־אומגליק. שפּעטער איז אויסגעקומען די זעלבע ערשיינונג צו באמרקען — מיט פּיל ענגמת נפש — אין וויען און בערלין בעת די שווערע צייטען פון דער פאַלענדער וואַליוטא...

אַן אידישער סאָלדאַט, א רב׳ס א זוהן, וועמעס רעגימענט איז צוגעשטאַנען צו די באַלשעוויקעס און האָט אנטייל גענומען — מיט א חודש פאר׳ן אַריינקומען פון די דייטשען — אין דער ערשטער באַלאַנגרונג פון קיעוו (סוף יאנואר, 1918), האָט מיר איבערגענעבען פאַלגענדע בילד, וואָס האָט זיך ממש איינגעקריצט אין זכרון:

ער איז געשטאַנען נעבען א הארמאַט, וואָס איז אָנגעלאָדען געווָארען דורך אַן עלטערען אונטער־אָפיצער. אָנלאָדענדיג דעם הארמאַט, האָט דער אונטער־אָפיצער, א קאַצאַפּ פון טאַמבאָווער גובערניע, געקלײבען נחת און גערעדט מיט זיך אליין מיט דער גרעסטער אויפרעגונג:

„אָט וועלען מיר א שים טאָן. אי, וועלען מיר א ש־ש־שים טאָן, דער רוח אין זייער טאַטענס טאַטען..."

דער איד האָט זיך ניט איינגעהאַלטען און א פרעג געטאָן:

„וואָס איז דאָס די גדולה אויף דיר? שיסען מוז מען, אָבער ס׳איז ניטאָ וואס זיך דערביי צו פרעהען. מען הרג׳עט דאָך פּאָרט מענשען!"

האָט איהם דער אונטער־אָפיצער אויף דעם געענטפערט ממש מיט ציין־קריצענדיש:

„בעת איך האָב זיך געוואַלגערט אין די אָקאָפּעס (טרענטשעס) און ס׳האָבען מיך דאָרט געפרעסען לייז, האָט זיך די דאָזיגע שטאָדט, אויף מיין חשבון, געבאָדען אין וואויל־טאָג. אין ק־קיאַט־רעם זיינען זיי געגאַנגען, ימח שמם. מיין בלוט האָט די דאָזיגע שטאָדט אויסגעצאפט. איצט וועל איך זיי ווייזען. אי, וועל איך א ש־ש־שים טאָן..."

אָט דאָס איז געווען אין יענער צייט די גרונד שטימונג פון די מאַסען, און פון איהרע פיהרער איז אָפּהענגיג געווען, וואוהין

די מערץ רעוואָלוציע און די רוסישע אידן.

פֿאר די בריטע אידישע מאַסען אין דער פֿראָווינץ איז די רוסישע רעוואָלוציע געווען אן אמת'ע און אומערוואַרטעטע אי־בערראשונג.

דאָס איז געווען אין די ערשטע טעג אין מערץ, 1917. אויף די גאַסען באַווייזען זיך פֿלוצים שטאַרקע מיליטעריש פֿאַט־רולען, וועלכע לאָזען קיינעם ניט זיך אָפּשטעלען אָבער וועל־כע טשעפּען אויך קיינעם ניט. דאָס האָט ביי יעדען ארויסגע־רופען א חשד, אז עפּעס קומט ערגעץ פֿאַר. קיינעם איז אָבער ניט איינגעפֿאַלען אפילו א טראכט צו טאָן, אז אין פּעטראָגראד און אין אנדערע גרעסערע צענטערס איז פֿאָרגעקומען אָדער קומט פֿאַר אזא וויכטיגע געשעהעניש ווי א ר ע ו ו א ל ו צ י ע. עס איז דאָן גראדע געווען אין סאמע ברען פון דער מלחמה און די דייטשע חילות האָבען געהאַלטען אין איין אריינדרינגען טיפֿער און טיפֿער אין רוסלאנד, און „אונזערע" ווידער, האָבען געהאַלטען אין איין צוריקציהען זיך אויף „פֿריהער צוגענרייטע פּאָזיציעס" (באַנוצענדיג דעם דאמאַסלדיגען הויפּט־קאָמאַנדיר ניקאָלאי ניקא־לאיעוויטש'ס א טערמין), האָט מען זיך אָנגעהויבען שושקען, אז דאָס מוז מען זיך מסתמא גרייטען אָפּצוטרעטען פֿאר'ן „דייטש" און אויף יעדען איז געפאַלען א מורא פֿאר א מעגליכער עווא־קואציע פון דער ציווילער באַפעלקערונג און אין דער ערשטער רייה, פֿארשטעהט זיך, די אידן.

אין אזא געשפּאַנטער שטימונג און אטמאָספערע האָט מען אין דער פֿראָווינץ אפּגעלעבט כמעט א נאנצע וואך שוין נאָך דעם ווי די רעוואָלוציע איז געווען א געשעהענער פאקט. ערשט אין עטליכע טעג ארום, ווען עס זיינען אָנגעקומען די דורך דער מיליטערישער מאכט פֿארהאלטענע צייטונגען, איז מען געוואָהר געוואָרען די ריכטיגע סבות פון די לעצטע געשעהענישען. דאָן איז צו דער פרייד פון דער נאָנצער באַפעלקערונג, מיט'ן אויסנאם פון די אַלטע טשינאָווניקעס און זאָנסט פֿארביסענע רעאקציאָנע־רען, קיין גרענץ ניט געווען. די דאָזיגע פרייד האָט זיך באַלד

עקסטרא איינשטעלען אגענטען און דרוקען אויפרופען. נאָכ'ן וועלט־קריג האָבען פּעטליורא און דעניקין זיך אין דעם ניט געגויטיגט... זייערע סאָלדאטען און פּויערים, בפרט נאָך זייערע מיליטערישע מפּלות, וואָלטען פּאָגראָמירט אויך אָהן אזא אגיטאציע... די זעלבע עלעמענטען וואָלטען פּאָגראָמירט אינ'ם בריטעסטען מאסשטאַב אויך ביי די באָלשעוויקעס, וועו די לעצטע וואָלטען ניט איינגעשטעלט א גאנצען אפּאראט פון „פּאָליטישע קאָמיסארען" און אָנגענומען אנדערע הערראישע מיטלען, כדי קעמפען קעגען דעם נאטירליכען פּאר יענער צייט פּאָגראָם־אינסטינקט פון די מאסען.

אָט דאָס איז דער היסטאָרישער אמת. און דער דאָזיגער אמת מאכט פּאר אונז קלאָר די שולד פון אזעלכע פּערזאָנען, ווי פּעטליורא, אפילו ווען זיי זאָלען ניט האָבען דירעקט אָנגעפּיהרט קיין פּאָגראָמען. אלס מענשען, וואָס האָבען פּרעטענדירט אויף סאָציאליזם און נאציאָנאלען העלדענטום, האָבען זיי אלע כחות בעדארפט לייגען אויף דעם, אז הריגות און שחיטות פון אונשולדיגע מענשען זאָלען ניט פּאָרקומען. אויב זיי האָבען דאָס ניט געטאָן, אויב זיי האָבען דירעקט אדער אומדירעקט געוואלט אויפבויען זייער פּאָליטישע קאריערע דורך לאָזען זיך אויסלעבען דעם פּאָגראָם אינסטינקט פון די פּארוויולדעטע מאסען, זיינען זיי אין אונזערע אויגען שולדיג*).

כ'וויים ניט, ווי קוקט אויס אזא שולד פון יוריסטישען שטאַנדפונקט. פון היסטאָריש־פּאָליטישען און מענשליכען שטאַנדפונקט איז זי אלענפאלס געגוג שווער און ענטשיידענד.

* * *

ארויסקומענדיג אין דער עפענטליכקייט נאָך דער איבערנערווירטער אטמאָספערע, וואָס איז באַניט געווארען דורך שווארצבאָרד'ס שאָס, וועלען סאדיקאָוו'ס „זכרונות" א סך העלפען אויפקלערען דעם היסטאָרישען אמת און אריינשטעלען „יענע טעג" אויף אוקראינע אין זייער ריכטיגען ליכט.

---

*) א געניי ערע באַשרַאַבטונג פון פּעטלורא'ס פּערזענליכקייט און ראָליע זעה אין בוך: „אין די שווערע טעג אויף אוקראינע", בפרט זייטען 281—291.

די רוסישע רעוואָלוציע האָט פאר'ן רוסישען אידענטום, מעהר ווי פאר וועלכער עס איז אנדערער ביז דאן אונטערדריקטער נאציאָנאלער מינדערהייט, געעפענט די בריטסטע און ווייטסטע פּאָליטישע און נאציאָנאלע האָריזאָנטען און פערספּעקטיוון. פאר די אידישע אינטעליגענטע עלעמענטען האָט זיך באוויזען זעהר א בריט פעלד פון אלגעמיינער, נאציאָנאלער, געזעלשאפטליכער און קולטורעלער ארבייט. און מיט'ן כאראקטעריסטישען אידישען אימפּולס און מיט דער ענערגיע און שוואונג פון מיטאמאל באפרייטע איינגעצאמטע סטיכישע כוחות, האָבען זיך די אידישע אינטעליגענטע קריזען אריינגעווארפען אין אלגעמיינעם געזעלשאפטליכען קעסעל, וועלכער האָט אָנגעהויבען זידען און קאָכען איבער'ן גאנצען באפרייטען לאנד. זיי האָבען געהאָלפען אויפשטעלען אויף די ערטער די צעשטערטע אין די ערשטע טעג פון דער רעוואָלוציע אדמיניסטראטיוון אפּאראטען. האָבען זיך באטיליגט אין די שטעדטישע אויספיהר־קאָמיטעטען און זעלבסט־פארוואלטונגען. האָבען געהאָלפען ארגאניזירען און אויפקלערען די סאָלדאטען, ארבייטער, פויערים א. ז. ו.

אין דער זעלבער צייט אָבער האָט מען אויך אין דער אידישער גאס מיט איהרע ספּעציעלע אידישע אינטערעסען און באדערפענישען ניט פארגעסען. און איבער'ן גאנצען אידישען ישוב האָט זיך אָנגעהויבען אן ענערגישע און אינטענסיווע קולטורעלע און אויפקלעהרונגס־ארבייט, וועלכע איז אָנגעפיהרט געווארען פון די ביז דאן אומלעגאלע אידישע פּארטייען — ציוניסטישער, פּועלי־ציוניסטישער און „בונד". עס האָבען זיך געעפענט אָוענד־קורסען פאר ערוואקסענע, ביבליאָטעקען, פּאָליטישע קלובען, פראָפעסיאָנעלע פאראיינען, קינדער־גערטנער, שפּיל־פלעצער און ד. גל.

א באזונדער לעבהאפטע טעטיגקייט האָט זיך אנטוויקעלט ארום די וואהלען אין די קהלות, אין וועלכע עס האָבען זיך באטיליגט אלע אידישע פּארטייען מיט זייערע באזונדערע קאנדידאטען־צעטלען און פלאטפארמען. עס האָבען זיך אָנגעהויבען היציגע מיטינגען נאָך מיטינגען, אויף וועלכע די פּארשטעהער פון פארשידענע ריכטונגען האָבען אניטירט פאר זייערע קאנדידא־

אומעדום אויסגענאָסען אין א גאַנצער רייהע פון פייערלעכע פרייהייטס־מאַניפעסטאציעס און עפענטלעכע מאסמיטינגען, אין וועלכע עס האָבען זיך באטייליגט אלע נאציאָנאליטעטען אָהן אויסנאם מיט זייערע נאציאָנאלע פאָהנען און קאָסטיומען. און צום ערשטען מאל אין דער געשיכטע פון רוסישען אידענטום האָט זיך באַוויזען און פריי אויפגעפלאטערט די ווי ס־ב ל ו י ע פ א ה ן אלס גלייכער מיטגליד מיט אלע אַנדערע נאציאָנאלע פאָהנען.

דאָס רוסישע אידענטום, פארשטעהט זיך, האָט געהאט גענוג אורזאכען ניט אָפּצושטעהן פון דער אלגעמיינער פרייד מיט'ן זיג פון דער רעוואָלוציע און דער מפלה פון צאריזם. די רעוואָלוציע האָט מיט איין מאל באפרייט דאָס פיל־מיליאָניגע רוסישע אידענטום פון די הונדערט־יעהריגע פּענטעס, אין וועלכע עס איז געווען געשמידט אין די אלע יאהרען פון דעם צאריזם. די רעוואָלוציע האָט ענדליך געמאכט א סוף צו דער פארשאלטענער „טשערטא אָסעדלאָסטי", וועלכע האָט געדריקט און געשטיקט אין די ענגע שמוציגע גהעטאָס פון תהום מיליאָנען אידען, צונעמענדיג ביי זיי יעדע מענליכקייט פון פרייער באַוועגונג און האַנדעל.

די רעוואָלוציע האָט אויך געמאכט אַן ענדע מיט דער ניט וועניגער פארשאלטענער „פראָצענט־נאָרמע", וועלכע האָט פאקטיש צוגענומען ביי די אידען וועלכע עס איז מענליכקייט פון העכערער און זאָגאר מיטלער בילדונג און געבראכט אזוי פיל אומגליקען און צעבראָכענע קאריערעס דער אידישער שטודירענדער יוגענד. די רעוואָלוציע האָט בכלל געמאכט א סוף צו די אלע העסליכע און אוממענשליכע מיטלאלטערליכע אויסנאמסגעזעצען און באשרענקונגען, וועלכע האָבען עקזיסטירט ספּעציעל פאר די אידען און געמאכט זיי הפקר און אונטערוואָרפען יעדען קאפריז פון דעם קלענסטען בעאמטען. דאָרום האָבען די רוסישע אידען ניט געקענט און אויך ניט געוואָלט פארבאָרגען זייערע אינערליכע נאטירליכע פריידענס־געפיהלען און זיי האָבען זיי טאקע צוגלייך מיט דער איבעריגער באפעלקערונג עפענטליך אַרויסגעוויזען.

צוויישען די פארשידענע פאָליטישע ריכטונגען און מעהר ווי רעפרעזענטירען די אידישע באפעלקערונג ביי פארשידענע אפי־ציעלע געלעגענהייטען האָבען די קהלות דאמאָלס כמעט גאָר ניט געטאָן.

דאָך האָבען די דאָזיגע אימפראָוויזירטע קהלות געהאַט א גרויסען מאַראַלישען פארדינסט שוין דערמיט אליין, וואס, ערש־טענס, זיינען זיי געווען די ערשטע, וועלכע האָבען געהאָלפען אָר־גאניזירען ארום זיך די ביז דאָן דעזאָרגאניזירטע און צעשפליטער־טע כוחות און האָבען אויך געהאָלפען אנטוויקלען דעם געזעל־שאפטליכען און פאָליטישען אינסטינקט און באוואוסטזיין ביי די ברייטע פאָלקס־מאסען. און צווייטענס, האָבען די קהלות שוין דאמאָלס געלעגט דעם פונדאמענט פאר דער שפעטער אונטער דער אוקראינער מאַכט באַקומענער נאציאָנאל־פער־זאָנאָלער אויטאָנאָמיע.

דערווייל האָט מען זיך אָנגעהויבען גרייטען צו די וואהלען אין דער אל־רוסישער גרינדונגס־פארזאמלונג, וועלכע האָט געדארפט געוועלט פארפעסטיגען די ערָאָבערונגען פון דער מערץ־רעוואָלוציע, שאפען די קאָנסטיטוציע פון דער רוסלענדישער רעפובליק און בכלל לעזען אלע אינערליכע פאָ־ליטישע און נאציאָנאלע פראגען, די אידען־פראגע אויך בתוכם. אויף דער גרינדונגס־פארזאמלונג האָט דאָס רוסישע אידענטום, צוגלייך מיט אלע אנדערע נאציאָנאלע מינדערהייטען, געלעגט גרויסע האָפנונגען. די רוסישע אידען זיינען געווען זיכער, אז אין דער גרינדונגס־פארזאמלונג וועט די אידען־פראגע ענדליך אלוויטיג באהאנדעלט און געלעזט ווערען אין דעם ברייטסטען און פאָזיטיוועסטען זין.

דערצו איז אָבער נויטיג געווען צו שאפען אן אויטאָריזיר־טען אָרגאן, וועלכער זאל באפאָלמעכטיגט קומען אין דער גרינ־דונגס־פארזאמלונג און רעידען אין נאָמען פון גאנצען אידישען פאָלק און פאדערען זיינע פאָליטישע און נאציאָנאלע רעכט. איז דאָרום באשלאָסען געווארען אויסצייטיג מיט דער רוסישער גרינ־דונגס־פארזאמלונג צונויפצורופען אן אל־רוסישען אידישען צוזאמענפאָהר, אויף וועלכען עס האָבען געזאָלט זיין פאר־

טען און פּאַרטיידיגט זייערע פּרינציפּען. אויף די דאָזיגע מיטינגען האָבען געקעמפט צ ו ו י ו ו ע ל ט ע ן — די אַלטע פּאַטענטירטע כּלי־טוער, וועלכע האָבען געזוכט די קהלה'שע ליי־צעם ווידער אריינצוכאַפּען אין זייערע הענט, און די יונגע אידעאַליסטישע און ענטוזיאַסטישע עלעמענטען, וועלכע האָבען געוואָלט די דאָזיגע מאכט אין די ניי־געגרינדעטע דעמאָקראַטישע קהלות ביי זיי צונעמען אדער לכל הפּחות זי מיט זיי טיילען. נאָך די וואהלען האָט זיך דער דאָזיגער קאמף צוויישען די פּארשידענע פּאָליטישע און סאָציאַלע ריכטונגען איבערגעטראגען אין די קהלות גופא.

די קהלות אָבער, ניט קוקענדיג אויף זייער דעמאָקראַטישען כאראקטער, האָבען אין דאָזיגען פּעריאד כמעט גאָרניט ממשות'דיגעם אויפגעטאָן. אמת, עס זיינען געווען אורזאכען דערצו. קודם כל האָבען די קהלות ניט געהאַט קיין געזונטען פינאַנציעלען באָדען אונטער זיך, וועלכער זאָל זיי געווען געבען די מעגליכקייט וועלכען עס איז פּראַקטישען באשלום דורכצופיהרען אין לעבען. קיין צוואַנגס־מאכט אָלם א יורידיש אנערקענטער אָרגאַן פון דער אידישער זעלבסט־פּארוואַלטונג מיט א רעכט צו באשטייערען די אידישע באפעלקערונג האָבען די קהלות נאָך דאן ניט באזעסען. און די גאנצע הכנסה זייערע איז באשטאַנען פון די מאָגערע נדבות, וואס א קליינער, מעהר באוואוסטזיניגער טייל פון דער באפעלקערונג האָט פּריוויליג ג ייגעשטייערט.

זעלבסט־פּארשטענדליך, אז ביי אזעלכע קלאָגענדיגע פינאַנסען האָט ניט נאָר ניט געקענט זיין קיין רייד פון איבערנעמען אָלע קהל'שע אנשטאַלטען, ווי די אידישע שולען, שפּיטעלער, מושב זקנים'ס און אַנדערע, אדער עפענען ־ עהנליכע אנשטאַלטען וואָס די קהלות האָבען ליוט זייערע סטאַטוטען געוואַרפט טאָן, נאָר כמעט אָלע פּאראַנטוואָרטליכע בעאמטע און אָנגעשטעלטע האָבען פאקטיש געוואַרביט אומזיסט. אין אַנדערע, פּילייכט ניט קלענערע שטעדטען איז דער נאָרמאַלער פּראַקטישער אנטוויקלונג פון די קהלות זיינען טיילווייז אויך געווען די אָפּטע אינערליכע רייסעריין און ענדלאָזע פּאָלעמישע דעבאטען, וואס פלעגען ארויפשווימען ביי יעדער וויכטיגער און ניט וויכטיגער פּראַגע

און שוין דאמאלס, אין גאנצען א פּאָר חדשים נאָך דער גלאָררייכער און אזוי פיל פאר אונז פארשפּרעכענדער רעוואָלוציע, האָבען זיך אויפ'ן אידישען הימעל אין רוסלאנד אָנגעהויבען אָנרוקען מרה־שחורה'דיגע אנטיסעמיטישע פּאָגראָם־וואָלקענס, וועלכע האָבען גאָר אין גיכען פארטונקעלט די פּאָר ליכטיגע שטראהלען, וואס די רעוואָלוציע האָט מיט זיך געבראכט. און די פּייערליכע פרייהייט־שטימונג וואס האָט געהאָט ארומגעכאפט דאָס גאנצע רוסישע אידענטום אין אָנפאנג פון דער רעוואָלוציע האָט ביסלעכווייז אָנגעהויבען אָפּטרעטען פאר מורא'דיגע יאוש־געפיהלען, וועלכע האָבען דערנרייכט זייער טרויעריגען קלימאקס אין די שרעקליכע פּאָגראָמען וואָס האָבען אין גיכען נעפאלגט.

טראָטען אלע אידישע קהלות אלם אוועלכע, און אלע אנדערע אי־
דישע נאציאָנאלע, פאָליטישע און געזעלשאפטליכע אָרגאניזא־
ציעס און וועלכער האָט געדארפט אויסארבייטען אלע קאָנקרע־
טע פאָדערונגען אונזערע און אויסטיילען פון זיך די נויטיגע
פאָרשטעהערשאפט די דאָזיגע פאָדערונגען צו פארטיידיגען אין
דער גרינדונגס־פארזאמלונג. און אויף דער אידישער גאס האָט
זיך ווידער אָנגעהויבען א היים שטיקעל צייט פון פיבערהאפ־
טער פאָרבערייטונגס־ארבייט צום דאָזיגען אל־רוסישען אידישען
צוואמענפאָהר. ווידער ראשיגע מיטינגען, היציגע דעבאטען, רע־
דעס, אגיטאציעס און וואהלען.

דעם צוואמענפאָהר איז אָבער ניט באשערט געווען זיך צו־
זאמענצוקומען. ניט לאנג נאָך די וואהלען איז פאָרגעקומען די
באלשעוויסטישע איבערקערעניש, און כאָטש די באל־
שעוויקעס האָבען צונויפגערופען די גרינדונגס־פארזאמלונג, האָבען
זיי זיך אָבער אויפ'ן צווייטען טאָג צעטריבען. און פאר דעם אל־
אידישען צוואמענפאָהר איז שוין מעהר ניט נויטיג געווען זיך
צוואמענצוקומען.

מיט'ן צעטרייבען די גרינדונגס־פארזאמלונג האָט זיך פאקטיש
געענדיגט דער פריהלינגס פעריאד פון דער רוסישער רעוואלוציע
און עס האָט זיך אָנגעהויבען דער פאָליטישער הערבסט אין דער
פאָרם פון די פארשידענע קאָנטר־רעוואלוציאָנערע אויפשטאַנדען,
באלשעוויסטישער און וויימען טעראָר און אידישע פאָגראָמען.

פאר די רוסישע אידען אָבער איז דער פרייהייטס־פריהלינג
מיט אלע זיינע האָפנונגספולע מיראָזשען נאָך פיל פריהער אוועק.
שוין בעת די וואהלען צו דער גרינדונגס־פארזאמלונג, וועלכע זיי־
נען פאָרגעקומען מיט 8 פאָר חדשים פריהער, זיינען די שווערין־
מאה'ניקעס ארויסגעקראכען פון זייערע טיילוויייז באהאלטענע לע־
כען און געשטיצט פון דער פרעסע פרייהייט, וואָס די רעווא־
לוציע האָט זיי געגעבען, האָבען זיי פון דאָס ניי אויפגעהויבען
א וויכטיגע אנטיסעמיטישע און פון קיינעם ניט געשטערטע אידען־
העצע פיל מיט שקרים און בלבולים פונקט ווי אין די נאָך ניט
פארגעסענע אלטע גוטע ניקאָלאישע צייטען, וועלכע איז אין
פילע פלעצער טאקע איבערגעגאנגען פון וועהרטער צו טאטען.

זאמלונגס־ארבייט. לײדער איז אָבער די גרינדונגס־פּאַרזאמלונג, צוליב טעכנישע און פּאָליטישע אורזאכן, אָפּגעלאָזט געוואָרן ביז איצט, וועלכעס האָט געגעבן די שוואַרצע רעאקציאָנערע עלעמענטן די מעגליכקייט צונויפּצעמען אלע זייערע פינסטערע כוחות און אָנפיהרן אַן ענערגישע עפענטליכע, אונגעשטערטע אַנטי־סעמיטישע אגיטאַציע, אילוסטרירט מיט לעבעדיגע פּאַגראָמען.

און עס איז שוין ביי קיינעם קיין צווייפל ניט, אז אין דער קומענדער גרינדונגס־פּאַרזאמלונג וועלן דיזע שוואַרצע, רעאקציאָנערע, אַנטיסעמיטישע עלעמענטן זיין שטאַרק פאַרטראָטן. און ווען מען דערמאָנט זיך, אז זיי וועלן דאָס דאַרפן ענטשיידן און באַשטימען אונזערע צוקונפטיגע פּאָליטישע און נאַציאָנאלע רעכטע דאָ אין לאַנד, דאן איז דאָ פאר וואָס מורא צו האָבן און זיך באַאומרוהיגן.

ווי איהר זעהט האָט דער אידישער פרייהייטס־פריהלינג דאָ געדויערט ניט לענגער פון דעם קלימאַטישען — א פּאָר חדשים אינגאַנצן, און וועהרענד אלע אַנדערע פעלקער דאָ פּרעהען זיך נאָך מיט דעם פרייהייטס־זיג און מיט די רעכטע, וועלכע ער האָט זיי געבראכט און וועט זיי ערשט ברענגען, ווערן די אידישע הערצער שוין אָנגעפילט מיט הערבסט־געפיהלען און יאוש שטימונגען...

אָקטאָבער, 1917.

2

די פּאָעזיע פון דער רוסישער רעוואָלוציע איז פאר'ן היגען אידענטום שוין לאַנג פאַריבער. נאָך אין די ענטוזיאסטישסטע און פייערליכסטע מאָמענטען פון דער פרייהייטס־באַוועגונג האָבען זיך שוין אויפ'ן אידישען הימל באַוויזען שוואַרצע וואָלקענס, וועלכע האָבען צוערשט אָנגענומען די פּאָרם פון אומשעדליכע אָבער שענדליכע אַנטיסעמיטישע העצעם געגען אונז אין צוזאמענאַנג מיט'ן יקרות און שפּייז־קריזיס. ביסלאכווייז אָבער זיינען די שוואַרץ־מאה'ניקעס, וועמעס פּאָזיציע עס פאר־שטאַרקט זיך צווישען די פינסטערע אומווייסענדע מאסען,

ערב דער גרינדונגם פארזאמלונג.

(אידישע שטימונגען)

1.

דעם היגען אידענטום קומט איצט אוים איבערצולעבען מרה־שחורה'דיגע און עגמת־נפש־דיגע טעג אין צוזאמענהאנג מיט די פארקומענדיגע וואהלען צו דער רוסישער גרינדונגם פארזאמלונג, אויף וועלכער ס'וועט צווישען אנדערם אויך געלייזט ווערען די אידען־פראגע, ענטשידען וועלען אונזערע געזעצליכע רעכטע אלס א פאלק און אלס א טייל פון דער רוסלענדישער באפעלקערונג.

דאם איז דערפאר, וואם די גרינדונגם פארזאמלונג, אויף וועלכער מ'קוקט ארוים זינט די רעוואלוציע איז פארגעקומען און אויף וועלכער יערע נאציאנאליטעט לעגט אזוי פיל האפנונגען, קומט פאר אין ווייט נים גינסטיגע פאר אונז באדינונגען. און אורטיילענדיג נאך דער וועגדונג וואם די לעצטע אינערליכע געזעל־שאפטליכע געשעהענישען האבען אנגענומען בנוגע צו אונז, קומען ניט ווילענדיג טרויערדיגע, פעסימיסטישע מחשבות אויפ'ן געדאנק, וועלכע זיינען ליידער גארניט גרונדלאז. די וואהלען צו דער גרינדונגם־פארזאמלונג צו וועלכע מען טרעט שוין צו, קומען נעמליך פאר אין א אידען־פיינדליכער אטמאספערע. עס האבען זיך שוין אנגעהויבען, אזוי ווי מען האט פארויסגעזעהן, איבער'ן גאנצען לאנד פאגראם־העצעם, וועלכע האבען שוין אין א רייהע שטעדט באוויזען איבערצוגעהן פון וועגטער צו טהאטען און וועלכע האבען שוין אזוי ווי אין די גוטע אלטע ניקאלאישע צייטען, געבראכט פיל אידישע קרבנות.

וואלט די גרינדונגם־פארזאמלונג פארגעקומען מיט א פאר חדשים צוריק, אזוי ווי מען האט ערווארטעט, בשעת דער פריי־הייטס־ענטוזיאזם איז נאך ניט געווען פאראיבער און אפגעקיהלט ווי יעצט, וואלטען מיר געקענט און געמעגט זיין פיל רוהיגער און אפטימיסטישער אין באצוג צו די רעזולטאטען פון דער פאר־

בעסטע קרעפטען, אזוי ווי קערענסקי. איהר מענט אבער זיכער זיין, אז אזוי גיך ווי די אומדאנקבארע רוסישע מאסע וועט ביי טראצקי'ן צונעמען אלעס וואס ער פארמאגט און וועט דורך איהם אפשר קריגען דאס וואס ער האט איהר צוגעזאגט — שלום, ערד און פרייהייט, וועט זי איהם אויך מיט פארכטונג אפשטויסען פון זיך אלס פארדאמטען „זשיד".

אט אזוי מאכט אין רוסלאנד די רעאקציע פארטשריט, ניט קוקענדיג אויף דער רעוואלוציע, און איהרע קרבנות זיינען, ווי תמיד, די אידען.

נאוועמבער, 1917.

איבערגענגען פון ווערטער צו טהאטען, די פאלגען פון וועלכע זיינען א גאנצע רייהע בלוטיגע פאגראמען אין פילע אידישע שטעדט און שטעטלאך, מיט מענשליכע קרבנות, צוראבירטעם און אונטערגעצונדענעם אידיש האב און גוטס, פונקט ווי אין די גוטע פינסטערע צייטען פון ניקאלאי דעם לעצטען.

ליידער ווערט דער רוסישער אנטיסעמיטיזם ניט שוואכער זאנדערן שטארקער. ער פאלגט נאך דער רעוואלוציע טריט ביי טריט און אלע מאל רופט ער ארויס אנדערע ערשיינונגען פון דער צייט פון דער רעאקציע, וועלכע מען האט שוין געהאלטען פאר זאכען פון דער פארגאנגענהייט. אזוי האט זיך לעצטענס צוריק באוויזען אויף דעם רוסישען האריזאנט דאס פארשאלטענע, אלטע אבער אימער נייע וואָרט „זשיד", וועלכעם האט באקומען אויף דער ארענע פון פאליטישען קאמף די גלייכע בירגער־רעכטע מיט אלע אנדערע פאליטישע טערמינען, ווי צ. ב. ש., קריג, פרידען, אנעקסיע, קאנטריבוציע און ד. גל.

ווען די רוסישע „רעוואלוציאנערע" מאסע וויל זיך אפרע־כענען מיט איהרען א פאליטישען נעגנער אדער זאגאר א נעכטיגען אפגאט, דאן געפינט זי פאר איהם ניט קיין אנדערען שענדליכען נאמען ווי „זשיד". און אזוי טאקע, צום ביישפיל, ווערט קערענסקי, דער נעכטיגער שטאלץ און גייסטיגער פאטער פון דער רוסישער רעוואלוציע, וועלכער האט פלוצים פארלארען זיין גאנצען חן ביים אומוויסענדען רוסישען פאלק, פארוואנדעלט אין א „זשיד". און ווען איהר הערט א רעדעל רוסען רעדען פון קערענסקי'ן, דאן זייט אייהר זיכער, אז באלד ווערט אויך פאלגען אין צוזאמענהאנג מיט זיין נאמען דער אומ־פארמיידליכער „זשיד" — און ניט ווילענדיג מוזט איהר אראפשלינגען דיזען ליגען און שווייגען, אבווהל בשעת מעשה טראכט איהר זיך — הלואי איז דאס אמת, ווייל אויב איהר ווילט נעמען באוויזען, אז קערענסקי איז ליידער ניט קיין „זשיד", דאן זענט איהר ניט זיכער מיט אייער לעבען. און אויב קערענסקי'ס יורש עצר און ממלא מקומו — טרעצקי'ן — רופט מען נאך ניט אן „זשיד", איז דאס נאר דערפאר, וואס ער האט נאך ניט אוועקגענעבען דעם רוסישען פאלק אלע זיינע

אוקראינא: צוויי מאל די באלשעוויקעם, צוויי מאל פעטליורא, איין מאל דער העטמאן און איצט דעניקין. און וואר קאן זאגען, אז דערמיט ענדיגט זיך עס שוין? און אהן אידיש בלוט איז קיינע פון די אויבען־דערמאנטע „מאכט פארכאפענישען" אדער אויפשטאנדען ניט פארגעקומען.

באזונדערם טייער האט אפגעקאסט דעם אוקראינישען אי־דענטום פעטליורא'ס צווייטער ארויסקומען אין יוני־יולי, 1919. ניט האבענדיג קיין רעגולע מיליטער און שטיצענדיג זיך בלויז אויף פארטיזאנישע אפטיילונגען, צו וועלכע עס איז גארן צוגעשטאנען יעדער פארברעכערישער פויערען עלעמענט, און ניט האבענדיג מיט וואס זיי צו צאהלען, האט פעטליורא, ווילענדיג צי ניט ווילענדיג, געמוזט אנקומען צום אלטען אויסגעפרובירטען און באליבטען מיטל, וועלכעם האט איהם געהאלפען אויסהאלטען און פארגרעסערען דיזע „ארמיי" זיינע — צו אידישע פאגראמען. און ניט אזוי גיך וועט דאס אוקראינישע אידענטום פארגעסען דעם בלוטיגען טריאומף־מארש פון פעטליורישען חיל אי־בער די הונדערטער און הונדערטער חרוב געמאכטע אי־דישע שטעדט און שטעדטלאך, וועלכער האט אונז אפגעקאסט טויזענדער און טויזענדער הרוגים, פארוואונדעטע און געשענ־דעטע, און אויף מיליארדען צערויבטעם און צעשטערטעם אידיש האב און גוטס.

ענדליך זיינען די פעטליורישע פארטיזאנישע באנדעם פאר־ביטען געווארען דורך דעם ארויסגעקומענעם דיסציפלינירטען גא־ליציישען מיליטער און דער פאגראם־פעריאד האט ווי אויפגע־הערט. און אין די לעצטע פאר חדשים פון פעטליורא'ס הער־שאפט, א דאנק די באמיהונגען פון אידישען מיניסטעריום און די קהלות אויף די ערטער, האט דאס אידישע לעבען שוין ווי אנגענהויבען צוריק ארויסגעהן אין זיינע נארמאלע ראהמען.

נאר די אידישע באפעלקערונג האט נאך ניט באוויזען רעכט צו זיך צו קומען, ווי פעטליורא'ס הערשאפט האט זיך שוין גע־ענדיגט און זיין ארט האט ער געמוזט אפטרעטען ד ע נ י־ק י נ'ע ן. פאר זיין אוועקגעהן אבער האט ער זיך אפנים ווידער דערמאנט, אז עס זיינען נאך פאראן אידען אין אוקראינע

די לאַגע פון די אידען אין אוקראינע.

א טרויעריגען סך־הכל קומט אונז אויס, אוקראינישע אידען, זורכצופיהרען צום קומענדען דריטען יאהרעספעסט פון דער רוסישער רעוואָלוציע.

דער גאָלדענער פריהלינג, צוזאמען מיט אלע זיינע ישועות ונחמות, מיט אלע גוטע האָפענונגען און ערוואַרטונגען, וואָס ער האָט אונז געבראכט, איז פונקט אזוי אונערוואַרטעט אַוועק ווי ער איז נעקומען. אינגאנצען האָט דער גליקלאכער און ווירקליך אומפארגעסלעכער פעריאָד געדויערט בלויז אייניג מאָנאַטען — ביז'ן באָלשעוויסטישען אויפשטאנד אין אָקטאָבער 1917. זינט דאַן האָט די רוסישע רעוואָלוציע אָנגעהויבען נעהן מיט ריזיגע שריט בארג אראָפּ. דיזער ריקווערטס־פּראָצעס פון דער רעוואָלוציע האלט נאָך אין אַנטוויקלען זיך, אָבער עס איז גאָר ניט שווער פאָראויסצוזעהען אין וואָס פאר א פּאָרם ער וועט זיך אויסגיסען...

אין דעם בירגער־קריג, וואָס געהט דאָ איצט אָן, איז אויך דאָס רוסלענדישע אידענטום, פארשטעהט זיך, ניט געבליבען אומבאריהרט. פונקט ווי תמיד איז עס אויך דאָס מאָל דער „שעיר לעזאזל", צו וועמענס קאָפּ עס געהט אויס יעדער זיינע אָדער נידערלאָגע פון דעם אָדער יענעם קעמפענדען צד.

אמשטארקסטען און שווערסטען אָבער האָט זיך אָט דער רוסלאנד'ס־צעפאלונגס־פּראָצעס אָפּגערופען אויפ'ן אוקראינישען אידענטום. אוקראינא, אָדער „קליין־רוסלאנד", ווי עס הייסט שוין ווידער, איז פון שטענדיג אָן געווען די נעסט פון דער רוסישער שווארץ־מאה'שער רעאקציע. און אויך איצט, א דאנק דעם פינסטערען און אומקולטורעלען מצב פון דער דאָרטיגער באָפעלקערונג, 90 פּראָצענט פון וועלכער באשטעהט פון דער פּויערשער מאסע, האָט אוקראינא געדינט אלס א גינסטיגער באָדען פאר אלערליי אוואנטוריסטישע, רעאקציאָנערע און שאָוויניסטיש־נאציאָנאליסטישע עקספּערימענטען. אזוי האָבען אין משך פון די לעצטע צוויי יאָהר פארכאפט די מאכט אין

רונג. דאָס דויערט אזוי לאנג ביז זיי פאָהרען ענדליך ניט ארויס כדי איבערצו'חזר'ען די זעלבע פּאָגראָם־ארבייט אין אנדערע אי־דישע שטעדט און שטעדטלאָך. קיעוו, פאסטאָוו, טאָמאשפאל, קוריליאָוויץ, מאָהילעוו און צעהנדליגער אנדערע וועלען פארנעמען אן אָנגעזעהענעם אָרט אין דער געשיכטע פון די לעצטע דעני־קינישע פּאָגראָם־געשעהענישען אין אוקראינא. אזוי איז פארגאָ־סען גע‌ווארען אומשולדיג אידיש בלוט ביים צעפאלען פון רוס־לאנד און אזוי ווערט עס איצט ווידער פארגאָסען ביים צוריק אויפשטעלען.

דאָס טרויעריגסטע און שמערצליכסטע דערביי איז, וואָס מיר האָבען אפילו ניט די מעגליכקייט עפענטליך צו פּראָטעס־טירען געגען דיזע בארבארישע, שענדליכע, אומזיסטיגע, ניט אויפ־הערענדע אידישע שחיטות. אין אוקראינא גופא בליהט און פארשפרייט זיך שטאַרק די שוואַרץ־מאה'שע פּרעסע מיט'ן אלט־באקאַנטען און צוריק לעבעדיג געוואַרענעם „קיעווליאנין" בראש, וועלכע הערט ניט אויף צו גיסען פּעך און שוועבעל אויף די אי־דען, וואס זיינען שולדיג אין רוסלאנד'ס אלע צרות און פאר וועמען פּאָגראָמען אליין זיינען נאָך ווינציג. אויסער דעם ווערט נאָך דורך דער זעלבער שוואַרץ־מאה'שער פּרעסע געפּרעדיגט באי־קאַטען געגען אידען אלא פּוילען און ד. גל. און קיין באדיי־טענדע פּראָגרעסיווע פּרעסע וואָס זאָל זיך איינשטעלען פאר אונז איז דאָ ל"ע אזוי גוט ווי ניט פאראן. פון אויסלאנד ווי־דער זיינען מיר אודאי אָפּגעריסען. בלייבט אונז נאָר איבער צו שטיקען זיך מיט'ן אייגענעם אומשולדיג־פארגאָסענעם בלוט און אָננעמען אלעס פאר ליב, אזוי ווי עס ראַט אונז טאקע דער אלטער שונא ישראל — ש ו ל ג י ן אין זיין שוואַרץ־מאה'שען „קיעוו־לִיאנין".

שוועָרע, זעהר שוועָרע צייטען לעבט דאָס אוקראַינישע אי־דענטום איבער די לעצטע פּאָר יאָהר און דער בלוטיגער מאר־טירלאג אונזערער איז, ווי עס שיינט, נאָך ווייט ניט געענ־דיגט...

דעצעמבער, 1919.

און א פּאָר טעג פּאר זיין אנטלויפען לאָזט ער ארויס זיין באַ־ וואוסטען באפעלן (נאקאז) ק. פּ. נום. 6, וועלכער הייסט „רעק־ ווייזרען" ביי דער באפעלקערונג אלע איבערגיג זאכען, וואָס קע־ נען נוצען דער דאָן שוין דעמאָראליזירטער און גוסס'דיגער או־ קראיניישער ארמיי.

פּאַרשטעהט זיך, אז „ביי דער באפעלקערונג" האָט מען גע־ מיינט בלויז אידען און די זעלנער האָבען זיך מיט גרויס חשק און ענערגיע אלאָז געטאָן איבער די אידישע הייזער און קלייטען דורכצופיהרען זייער הויפּט אָטאָמאן פּעטליורא'ס לעצטען באַ־ פעהל. און וואָס עס איז ביי דיזע „רעקווויזיציעס" געקומען צו די הענט — פּוטערנע טולופּעס, קאראקולענע היטלען, קישען, קאָלדרעס, נעה מאשינען, פּארשידענע באקאליי און אנדערע סחורות און מזומן געלד אודאי, אלעס איז געווען פּאר דער באַ־ פעלקערונג איבעריג און פּאר דער גוסס'דיגער ארמיי ניצליך.

די דאָזיגע „רעקווויזיציעס", וועלכע זיינען פּאַרגעקומען אייני־ צייטיג איבער גאנץ אוקראינא, האָבען פון דאָס ניי אפּגעקאָסט דער אידישער באפעלקערונג א גרויסען טייל פון זייער פּארמע־ גען.

נאָר אָט איז מען שוין דאָס אויך איבערגעקומען. און אין א פּאָר טעג ארום, אָנפאנג נאָוועמבער ד. י., הויבען אָן אריינ־ קומען די דעניקינישע אוואנגארד טייל־ען, וועלכע באשטעהען פון קובאנער קאָזאקען. ביי זייער אריינקומען געהט זיי די אידישע באפעלקערונג, צוזאמען מיט דער ניט־אידישער, ארויס אפגעגן, זייענדיג זיכער, אז די, וועלכע געהען מיט'ן הויכען לאָזונג: אייניגשטעלען רוה און אָרדנונג אין דער אייניהייטליכער, ניט צעטייל־ בּאָרער רוסלאנד, וועלען געווים אליין די רוה און אָרדענונג פון דער פּרידליכער אידישער באפעלקערונג ניט שטע־ רען.

די אידישע זיכערקייט און האָפנונג איז אָבער, אזוי ווי תמיד, אויך איצט אומבאגרינדעט, ווייל שוין אין דער זעלבער נאכט, וואָס זיי קומען אריין טרעטען די קובאנער קאָזאקען צו צו זייער בלוטיגער ארבייט איבער דער שוצלאָזער אידישער באפעלקע־

זיך ביי אייך?" קריגט איהר א קורצען ענטפער: „שלעכט, שלעכט!" און אפּזייענדיג א פּאָר טעג איבערצייגט איהר זיך אין דער ריכטיגקייט פון דעם דאָזיגען ענטפער. וויל יעדער טאָג קומט אייך דאָ אויס גלייך מיט אלעמען איבערצולעבען אלעמאל אנדערע טויט־שרעקען, וועלכע זיינען ענג פארבונדען מיט'ן פראָנט. יעדער טאָג ברענגט מיט זיך די טרויעריגע ידיעה וועגען א פּאָגראָם אין דעם אדער יענעם דערבייאיגען שטעדטל, וועגען געפונענע הרוגים אויף דעם אדער יענעם נאָהענטען וועג און ד. גל.

צו דעם אלעמען רעכענט נאָך צו די אפּטע רעקוויזיציעס און קאָנטריבוציעס פון די דורכנעהענדע מיליטערישע טיילען, דעם אלץ שטייגענדען יקרות און ארבייטסלאָזיגקייט — און אייך וועלט קלאָר און פארשטענדליך די מרה־שחורה, דער יאוש, וואָס ליגט דאָ אויף יעדען איינעם. און אייך וואונדערט שוין ניט מעהר פארוואָס יעדער איד דאָ — פארמעגליכער אדער ניט־פארמעגליכער, ציוניסט אדער ניט ציוניסט, אינטערעסירט זיך אזוי שטאַרק מיט דער פראָגע פון עמיגראציע בכלל און פאלעס־טינא בפרט און איז גרייט כאָטש היינטיגען טאָג איבערצולאָזען אלעס אויף הפקר און לויפען וואוהין די אויגען וועלען איהם טראָגען, אבי נאָר פּטור צו וועלען פון דער אייביגער מורא און שרעק...

יולי, 1920.

אוקראינער שטעדטלאך.

(רייזע־אויגדרוקען)

א טרויעריג בילד שטעלען מיט זיך איצט פאר די אידישע שטעטלאך אין אוקראינע און באזונדערס די פון זיי, וועלכע ליגען נאהענט צום אוקראיניש־באלשעוויסטישען פראנט (אין די געגענדען וואו עס קומען איצט פאר די „פאוסטאנטשעסקי אויפשטאנדען).

א מרה־שחורה'דיגע שטילקייט באגעגענט אווך ביים אנקומען אין איינעם פון די דאזיגע שטעטלאך. אפגעשלאסען שטעהען די מעהרסטע טיילס קלייטען, פארהאקט זיינען א סך לאדען און טירען און פוסט זיינען די גאסען. אפגעשטארבען איז דער גאנצער אידישער האנדעל און וואנדעל. נישטא מעהר דער רעש און טומעל, וועלכע איהר זענט געווואוינט געווען צו טרעפען אין די דאזיגע שטעטלאך ערשט מיט א פאר יאהר צוריק.

זעלטען וואו נאר שטעהען עטליכע אידען אין א רעדעל און שמועסען זיך איבער מעגינא דיומא, נערוועז ארומקוקענדיג זיך יעדעם מאל וועז עס הערט זיך דאס אנקומען פון א פוהר אדער דער גאלאפ פון א פערד, זייענדיג גרייט יעדע רגע זיך צו צעלויפען אויב דאס קומען חלילה אן סאלדאטען...

איבערצייגענדיג זיך, אז דאס קומט אן איינער מאחינו בני ישראל, רינגעלט מען אייך תיכף ארום פון אלע זייטען, נייגעריג צו וויסען: „וואס הערט זיך עפעס ביי אייך? ווי אזוי איז דער וועג? און ווי האלט עס מיט פאלעסטינא?" און יעדעס ווארט אייערס, יעדער ענטפער, וואס איהר גיט, ווערט מיט דער גרעסטער אויפמערקזאמקייט און געשפאנטקייט אויסגעהערט און איבערגעגעבען פון איינעם צום צווייטען, פונקט ווי איהר וואלט עס אנגענקומען פון יענער זייט ים און דערציילט עפעס חדושים ונפלאות.

און וועז איהר שטעלט צוריק א פראגע: „נו, וואס הערט

כוואליע פארשפרייט איבער אלע פאדאליער שטעדט, שטעטלאך און זאנאר דערפער, וואו עס האבען זיך נאר געפונען אידען. אין דעם דאזיגען פעריאד איז דער הויפט לאזונג בעת די פאגראמען געווען: „ב ע י ז שידאוו־קאמו־נ י ס ט א ו ן" און חדשים לאנג האט אנגעהאלטען די דאזיגע בלוט־באד איבער דער הילפלאזער אידישער באפעל־קערונג.

די רואינירטע און צוגראמירטע אידישע באפעלקערונג אין פאדאליע האט נאך ניט באוויזען צו פארגעסען די שרעקלאכע פעטליורישע איבערלעבונגען ווי אויך איהר האט שוין גע־לויערט א נייער, ווילדער שונא — די פרייוויליגע דעניקינישע ארמיי.

ארום נאוועמבער 1919 פארכאפט דאס דעניקינישע מילי־טער די טעריטאריע פון פאדאליע און הויבט זיך אן זיגרייך פארשפרייטען איבער די זעלבע שטעדט און שטעטלאך, פון וועלבע די אידישע באפעלקערונג איז ערשט מיט קנאפע 3 חדשים צוריק צעגראבירט געווארען פון די פעטליוראווצעס.

די דאזיגע פאגראמען, וועלכע זיינען שוין פארגעקומען אונטער א נאמן אנדערען לאזונג: „ב ע י ז שי־ד א ו ן, ס פ א ס א י ר א ס י ו", האבען איבערגע־שטיגען די פריהערדיגע פעטליורישע פאגראמען ניט נאר מיט דער צאהל הרוגים, פארוואונדעטע און געשענדעטע, נאר אויך מיט די ווילדע אכזריות'דיגע מיתות משונות, וואס זיינען פון די רוצח'ישע דעניקינישע אזיאטען צוגעטראכט געווארען פאר די אומגליקליכע אידישע קרבנות. די ווילדע קאזאקען האבען זיך ניט באנוגענט מיט געווויינלאכע הריגות. זיי האבען די קרבנות, אהן אונטערשיד פון עלטער און געשלעכט, צוהאקט מיט די שווערדען, צושטאכען מיט די שטיקעס (קריוואיע אזיערא), אונטערגעצונדען גאנצע גאסען און די קרבנות געווארפען לעבע־דיגערהייט אין פייער (לוטשינעץ, מיאסקאווקע און אנד.), נע־האנגען אידען אויף די בוידעמער און אין די קעלערס א. ד. גל.

אז עס איז שוין ניט געווען כמעט מעהר וועמען און וואס צו רויבען, האבען ענדליך אויך די דאזיגע פאגראמען

די פּאָגראָמען אין פּאָדאָליע אין 1919 און 1920.

(א קורצער איבערבליק)

דער רעזולטאט פון דעם בירגער־קריג אין אוקראינא, וואס האָט זיך דאָרט אָנגעהויבען כמעט תיכף נאָך דער רוסישער רעוואָלוציע און האלט נאָך פאקטיש אָן ביז היינט, איז, וויַ באַוואוסט, פאר די אוקראינער אידען געווען אן ענדלאָזער ים פון ב ל ו ט, ט ר ע ר ע ן א ו ן נ ו י ט. און אין דעם דאָזיגען בלוטיגען מבול, וועלכער האָט די לעצטע פּאָר יאָהר פארפלייצט און פארטרונקען דאָס גאנצע אוקראינער אידענטום, האָבען אויך די אידען פון פּאָדאָליע אריינגעטראגען ניט קיין קליינעם חלק בלוט...

פּאָדאָליע איז געאָגראפיש אן איזאָלירטע געגענד און דער איר־דישער ישוב דאָרט באשטעהט אממעהרסטען פון קליינע, צע־ווארפענע שטעדט און שטעדטלאך, וואו מען קען אומבאַשטראפט און פון קיינעם ניט געשטערט מאָרדען און רויבען די אידישע באפעלקערונג.

איינער פון די ערשטע און צו דער זעלבער צייט דער בלו־טיגסטער און שרעקליכסטער פון די דאָזיגע מינים פּאָגראָמען אין פּאָדאָליע איז, ווי באַוואוסט, פּאָרגעקומען אין פּ ר א ָ ס ק ו ר א ָ ו אין אָנפאָנג 1919, נאָך א ניט געלונגענעם באָלשעוויסטישען אויפשטאנד פון דעם דאָרטיגען אוקראַיניש־שען 8טען בעלגאָראָדער פּאָלק און די באהן ארבייטער. אין משך פון עטלאכע שעה בלויז זיינען דורך די שווערדען פון די זיגרייכע היידאמאקעם, מיט'ן וואַרשיינליכען הסכם פון דער העכערער פעטליורישער מאכט און אונטער דער אָנפיהרערשאפט פון דעם אָטאָמאַן סעמאָסענקאָ, אומגעקומען קרוב צו צ ו ו י י ט ו י ז ע נ ט אידען, ניט רעכענענדיג די הונדערטע פּאַרוואונדעטע און געשענדעטע.

דערמיט האָט זיך אפיציעל אָנגעהויבען די נקמה פון די אוקראינצעס אין די באָלשעוויקעס...

און צוזאמען מיט די פּאַרטיזאַנישע טייל־ען, אָדער ריכטיגער געזאָגט, באַנדעס, האָט זיך די שוידערליכע און בלוטיגע פּאָגראָם־

דערבייאיגע אידישע שטעטלאך, וואו די פאגראמען האבען זיי סאי ווי סאי געטראפען שפעטער.

די אידישע נערוועז זיינען שוין אבער געווען צו ערשיטערט און די כחות צו ערשעפט אום צו קענען נאך איבערלעבען און איבערטראגען די לעצטע טיוטיוניקישע פאגראמען. און אזוי שנעל ווי די דאזיגע בלוטדורשטיגע באנדיטען דערנעהנטערען זיך צו א שטעדטעל, לאזט די דארטיגע אידישע באפעלקערונג אי־בער אלעם אויף הפקר און מיט שרעקליכע קולות און געוויינען לאזט מען זיך לויפען צום איינציגען רעטונגס־פלאץ, וואס איז נאך געבליבען — צום טייך דניעסטער, די גרענעץ צווישען פאדאליע און בעסאראביע, רומעניע, און ווארפען זיך בוכשעבליך אין וואסער אריין, מיט דער האפנונג זיך צו ראטעווען אויף יענער זייט ברעג — אין בעסאראביע. ניט אלעמען אבער געלינגט אריבערצושווימען בשלום. פיעלע ווערען דערטרונקען און אנדערע דערשאסען אין מיטען וואסער פון די קוילען פון זייערע פארפאלגער — די טיוטיונאווצעס. און ווער עס באווייזט ניט באצייטענס צו אנטלויפען פון שטעטעל, דער פאלט אלס קרבן פון די בלוטיגע הענט פון די רוצחים און עס איז אפילו ניטא ווער עס זאל די טויטע מקבר זיין. אזוי ווי־אלגערען זיך די אידישע הרוגים טעג און זאגאר ווי־אכצן־ווייז ביז די הינט און חזירים עסען זיי טיילווייז אויף, אדער ביז די פויערים זיינען זיך ענדליך ניט „מרחם" און זיינען זיי מקבר...

און גאנצע אידישע ישובים, ווי צעקינאווקע, ווערבקע, קאס־ניצע און פילע אנדערע זיינען פון די טיוטיונאווצים ממש אפ־געווישט געווארען פון דער ערד.

ארום ענדע 1920 איז דער אידישער באפעלקערונג פון אייני־גע ערטער אין פאדאליע נאך אויך אויסגעקומען איבערצולעבען א פאגראם מצד די באלשעוויסטישע קאזאקען פון קאטאוו־סקי'ס און בודעני'ס אפטיילונגען, וועלכע זיינען טיילווייז באשטאנען פון געווזענע דעניקינצים. מיט געשרייען: „זשידי בורזשואי!", האבען זיך די באל־שעוויסטישע חולינאנעס אריינגערייסען אין די אידישע הייזער און גערויבעוועט וואס עס איז זיי נאר נעקומען צו דער האנט.

אויפנעהערט. אבער ווידער ניט אויף לאנג. שוין אין אנפאנג 1920 מוזען די דעניקינצעס, אונטער דעם אנגריף פון די באל־שעוויקעס, אפטרעטען פון אוקראינא און אויך פון פאדאליע, און זיי חזר'ן איבער דאס זעלבע, וואס ביים אריינקומען: דיזעלבע אומשולדיגע הרינות, דיזעלבע אכזרישע געוואלדטהאטען, דיזעלבע הארצריסענדע און מורא'דיגע הילפס־געשרייען פון דער אויף טויט־טערארירטער און געפיינגטער אידישער באפעלקערונג, אויסגעמישט מיט א ווילדען געלעכטער פון די הוליגאנעס און מערדער. ווידער אמאל ווערען די „אבאזען" אנגעלאדען מיט אידיש האב און גוטס און אידישע הייזער געהען אוועק מיט'ן רויך.

דערמיט אבער האבען זיך נאך די צרות און ליידען פון די פאדאליער אידען ניט געענדיגט. בלויז אייניג חדשים האט די אידישע באפעלקערונג זיך פיזיש אפגערוט און אביסל פרייער אפגעאטעמט אונטער דער הערשאפט פון די באלשעוויקעס, ווי אין מאי, 1920, באווייזען זיך אין אייניגע געגענדען פון פאדאליע (יאמפאליער אויעזד) די אויפשטעהענדע באנדעס פון דעם לעצטען פעטליורישען אוואנטיוריסט, דעם באוואוסטען אטאמאן און רוצח טיוטיוניק, וועמענס רציחות און שחיטות וואס פון א טויט־שרעק אויף דער אידישער באפעלקערונג פאר מיילען ווייט.

און פונקט ווי ביי די פריהערדיגע פאגראמען, אזוי אויך איצט איז פאר דער אידישער באפעלקערונג קיין שום רעטונג אוו הילף פון ערגעץ ניט געווען. די ארומיגע קריסטליכע באפעלקערונג, אויב זי האט אפילו ניט אומעדום זיך אקטיוו באטיליגט אין די פאגראמען, איז זי אבער מיט קלייניע אויסנאמען, שטענדיג געשטאנען פון דער ווייטענס און גלייכגילטיג זיך צוגעקוקט צו די שחיטות און זאגאר ניט אריינגעלאזט צו זיך קיין אידען זיך צו באהאלטען. און פאר די פארפאלגטע אידישע קרבנות איז קיין אנדער אויסוועג ניט געבליבען, ווי אדער זיצען וואכען לאנג פארשפארט אין הויז, אויפ'ן בוידעם אדער אין קעלער, אין פעלד אדער אין וואלד און יעדע מינוט ארויסקוקען אויף די גזלנים, אדער זיך לאזען אויף הפקר לויפען אין די

די פּעטליורישע פּאָגראָמען אין אוקראינא.

(באַריכטען פון די ערטער)

די באריכטען, וועלכע מיר פּארעפענטליכען דאָ צום ערשטען מאָל, זיינען אָננגעקומען אין רעדאקציע פון מאָהילעוו־פּאָדאָליער „בולעטין", וואָס איז אין 1920 אַרויסגעגעבען געוואָרען פון דעם דאָרטיגען הילפס־קאָמיטעט אונטער דעם שרייבער'ס רעדאקציע און גיבען א ריכטיג בילד פון די ווילדע מעשים פון דעם פּעטליורישען חיל, וועלכעם איז כלומרשט געקומען באפרייען זייער „רידני", „סאמאסטיני" אוקראינא פון דעם מאָסקאַלישען (אזוי פלעגען די אוקראינצעס רופען די רוסען) יאָך.

אמת, די דאָזיגע באריכטען באציהען זיך בלויז אויף פּאָדאָליער גובערניע, אבער דאָסזעלבע האָבען די פּעטליורָאווצעס געטאָן אין אלע אנדערע גובערניעס, וואו זיי האָבען נאָר גע־שטעלט א פוס.

מוראפא־פאד. — 1טען אויגוסט, 1919.

מיר מעלדען אייך פאלגענדע ידיעות וועגען די שרעקלאכע געשעהענישען, וואָס זיינען פאָרגעקומען ביי אונז אין שטעדטעל. שבעה עשר בתמוז איז אין אונזער שטעדטעל אריינגעטראָטען מיליטער, וואָס האָט זיך מיט א וויל גערירי — „שלאָג די אידען" געלאָזט לויפען אין די אידישע הייזער. באלד האָט זיך דערהערט א קלאפען פון אויסגעבראכענע פענסטער, געשרייען פון אידען, וואָס האָבען זיך נעזוגענט מיט'ן לעבען. די קאָזאַקען האָבען פון די בוידימער און קעלערס ארויסגעשלעפט אידען און זיי גע'שחט'ען. די רוסישע באפעלקערונג האָט נעגומען אן אקטיוון אנטייל אין דער רויבערייי. אידיש האָב האָט זיך געטראָגען פון אלע עקען. פארוואונדעטע האָבען זיך אין די גאסען געוואלגערט. די מערדער האָבען זיך אריינגעריסען אויך אין די שפיטאָלען און דאָרט די אידישע קראנקע אויף די בעטלאך דער'הרג'עט. עס איז געווען פאלען פון נויטען אידען

קיין מענשלאכע קרבנות זיינען אָבער דאָס מאָל ניט געווען. דערצו האָט אויך די העכערע באָלשעוויסטישע מאַכט אָנגענומען ענערגישע מיטלען כדי די דאָזיגע פּאָגראָמען באצייטענס אָפּצושטעלען און פילע שולדיגע זיינען פון׳ם רעוואָלוציאָנערען טריבונאל פּאראורטיילט געווארען צום טויט. אין מאָהילעוו, צ. ב., האָט דער קאמענדאנט באגענט אויפ׳ן צווייטען טאָג נאָכ׳ן פּאָגראָם א רויטען ארמייעץ, טראָגענדיג א בינטל מיט גערויבטע זאכען, האָט ער איהם אין מיטען גאס דערשאָסען.

אָט אזוי איז די פּאָדאָליער אידען צוגלייך מיט דעם גאנצען אוקראינער אידענטום אין משך פון די אויבען דערמאָנטע צוויי יאָהר אויסגעקומען איבערצולעבען איין פּאָגראָם נאָכ׳ן אנדערען און איינעם שרעקלאכער פון צווייטען...

מארטש, 1921.

באפּעלקערונג. א גאנצען טאָג האָט זיך געהערט א קלאפּען פון צעברעכענע פענסטער און מעבעל, אויסגעמישט מיט א שרעק־לאכען געשרייַ פון די געשלאָגענע און די געפּיהרטע צו דער שחיטה... אין דעם פּאַרשאָלטענעם טאָג זיינען אומגע־ברַאכט געוואָרען 17 אידען. נאָר דערמיט האָט זיך נאָך ניט געענדיגט. נאָך דעם וואָס די טייל איז ארוים, איז צו אונז אריין אנאנדער טייל, וועלכע האָט אינגאנצען צעראַבירט די אידישע באפעלקערונג און די זאכען צונויפגע־וואַרפען אויף די וועגען פון אָבאָז, וואָס איז געשטאַנען אין שטאָדט. דעם טאָג האָט מען דער'הרג'עט א אינגעל, געשענדעט א פרוי און זיי דערנאָך ערמאָרדעט.

דעם 10טען אוויגוסט זיינען די סאָלדאטען ארויסגעטראָטען פון שטאָדט. דער סך־הכל איז: 19 גע'הרג'עטע און פיעל פּאַרוואונדעטע. דער שאָדען באטרעפט ביז 15 מיליאָן רובל. די נויט איז גרויס, די אַרעמקייט איז אומבאשרייבליך, מען שטאַרבט פון הונגער.

שאַרגאָראָד, פּאָד. — 19טען אוגוסט, 1919.

מיט ברויט און זאלץ האָט די אידישע באפעלקערונג באַ־גענגען דאָס פּעטליורישע פּאָלק און געווען זיכער, אז עס וועט זיין רוהיג. ווי אנטוויקט איז אבער געווארען די באפעלקערונג, וועו די קאָזאקען האָבען זיך א לאָז געטאָן אין שטעדטעל אריין און זיך גענומען ראָבעווען, שלאָגען און שפּעטען איבער די אידען. פּראָוויאַנט איז באלד צוגענומען געוואָרען אויף צעהנדליינער טויזענטער רובל. עס זיינען ארעסטירט געוואָרען 22 אָנגע־זעהענע אידען אלס „זאלאָזשניקעס". א גאנצע נאכט האָט מען זיי געשלאָגען. אייניגע פון די ארעסטירטע איז פון די קלעפּ די נאכט געשטאָרבען. אָן ארעסטירטע מיידעל האָט פּאַרלאָרען דאָס לשון פון שרעק. די 22 אידען האָט מען אַוועקגעשיקט קיין דזשורין, אין וועג זיי געשלאָגען מכת רצח און אין דזשורין האָט מען פון די 22 ארעסטירטע גע שאָסען אייניגע, און נאָר אייניגע, דעם

זינגען פאר'ן טויט. חיות האָבען געגריזשעט דאָס פלייש פון די טויטע, און פון פיעל הרוגים איבערגעלאָזט בלויז ביינער. דאָס שרעקליכע בילד האָט זיך געצויגען דריי טעג. דערווייל אי ג ע ב ר א כ ט ג ע ו ו א ר ע ן צ ו ק ב ר י ש ר א ל 70 מ ע נ ש ע ן, נאָר עס פעהלען נאָך פיעל מענשען. א 16 יעהריגע מיידל איז פון זינען אראָפּ. פיעלע פרויען זיינען געשענדעט.

עס איז שוין 2 וואָכען נאָכ'ן פּאָגראָם און נאָך יעצט געפינט מען אלע טאָג הרוגים. די נויט איז גרויס. נאָקעטע, באָרוועסע, הונגעריגע, אויסגעברענטע הענט, פּאַרוואונדעטע קעפּ... און קיין שטיקעל ברויט! דערצו פיהרט זיך נאָך יעצט אויך א פּאָגראָם־העצע, אזוי אז די רוסישע באפעלקערונג ווייל ניט פּאַרקויפען די אידען קיין שפייז פּראָדוקטען. די נויט איז גרויס, דער פּחד איז אומגעהייער. העלפט אונז, ברידער.

ק א פ א י ־ ג א ר א ד ־ פ א ד. — אויגוסט 1919.

דינסטאג, דעם 26טען תמוז, האָט זיך ביי אונז אָנגעהויבען דער פּאָגראָם. דער ערשטער קרבן איז געווען דער 70־יעהריגער וואוע האָראָדעצקי. נאָכדעם וואָס מ'האָט איהם געהרג'עט, האָט מען אָנגעהויבען אויסטאָן מענשען אין מיטען נאס און צונעמען אלץ, וואָס עס איז געקומען צו די הענט. דאָס ראָבעווען האָט געדויערט דריי טעג. דערנאָך האָבען זיך אָנגעהויבען די מערדערייען. פרייטאג בייטאג האָבען די קאָזאקען אין נאס געשאָסען לייב דאָץ, און דערנאָך אויסגעליידיגט זיינע קעשענעס. א טייל פון די קאָזאקען האָבען מיט א טרויבעריי צונויפגערופען העכער הונדערט אידען יונג און אלט, זיי אויסגעשטעלט און געשלאָגען מכת רצח, נאכדעם אפּגעטיילט די עלטערע און זיי אפּגעלאָזט „פריי". נאָך זיי האָבען זיך געלאָזט די צעווייל־דעטע קאָזאקען און מיט די נאָגאיקעס און פּריקלאדען שטארק געשלאָגען. די געבליבענע 45 יונגלייט האָט מען אַרעסטירט און אכזריות'דיג געשלאָגען מיט שאָמפּאָלען.

די צווייטע טייל קאָזאקען האָט זיך געלאָזט אין שטאָדט אריין און אָנגעהויבען שחט'ן, שיסען און שלאָגען די אידישע

פּאַרטיילט געוואָרען צווישען די פּויערים און זייערע הייזער צעוואָרפען און פּאַרברענט. חוץ מזה זיינען א סך אידען אין די דערפער אָהן רחמנות דער'הרג'עט געוואָרען.

אין אלגעמיין זיינען ביי אונז פּאַראַן 12 הרוגים און אויף אן ערך 10 מיליאָן שאָדען.

פּאָפּאָוועץ, פּאָד. — אוגוסט, 1919.

שוין 6 וואָכען, אז דאָס שטעדטל שלאָפט ניט איבער קיין רוהיגע נאַכט. כמעט אלע טאָג קומען אריין קלייניע מיליטעריש טייל־ען, וואָס פאָדערען אלעמאל עפּעס אנדערס: ברויט, חזיר, געלט און — באלשעוויקעס. צוריק מיט א פּאָר טעג זיינען אריינגעקומען סאלדאטען מיט רויטע טראלדען ביי די היטל־ען, האָבען אָנגעהויבען שלאָגען אידען און ראַבעוועז זיי. איין איד האָבען זיי צוגעבונדען צו א פערד און געשלעפּט איבער די גאסען און ערשט וועז מען האָט פּאר איהם באצאָהלט 6,000 רובל, האָט מען איהם אָפּגעלאָזט. דעם רב האָבען זיי געצוואונגען פּוצען זיי די שטיוועל און די פערד. מען האָט אויסגעטאָן אידען אין מיטען גאס און די קליידונג צוגענומען. די גוים האָבען קיין אידען צו זיך ניט אריינגעלאָזט און די זאכען וואָס אידען האָבען ביי זיי באהאלטען, האָבען זיי זיך צוגענומען. 4 אידען האָט מען ארויסגעפיהרט אונטער'ן שטאָדט און זיי ג'הרג'עט און ניט גלאָזט צונעמען, האָבען זיי זיך געוואלגערט עטלאכע טעג. די מיליטערישע באַנדעס מאכען זיך לוסטיג איבער דער אידישער באפעלקערונג — שלאָגען מיט שאמפאלען, בינדען צו צו פערד און טרייבען אין גאס, א. ד. נ.

סניטקאָוו. — אוגוסט, 1919.

אונזער שטעדטל, וואָס ציילט סך הכל 200 אידישע פאמיליעס, האָט געהאט א פּאָגראָם מיט 6—7 קרבנות. אלע, פּארשטעהט זיך, אומשולדיגע. דאָס מיליטער האָט געשטעלט פּאָדערונגען ווי 150 פּאָר וועש, 10 פוד ברויט, 15 פוד זאלץ, 2 פוד טאבאק א. אז. וו., וואָס מען האָט נאָר אין נאנצען שטעדטל ניט געקענט געפינען. ערשט צוריק מיט א וואָך האָט

ה' סערעברינסקי האָט זיך אייגנגעבעטן אָפּקוסיפּען זיך פאר 50 טויזענט רובל.

ס'זיינען ארעסטירט געוואָרען נאָך 12 אידען מיט'ן רב בתוכם, און מ'האָט זיי ארויסגעלאָזט נאָר דאָן, וועז עס איז פאר יעדען אריינגעטראָגען געוואָרען צו צוהן טויזענט רובל.

דאָס שטעדטל האָט מען אינגאנצען צעראבירט, אַוועקגענטראָגען דאָס אידישע האָב און גוטס אין מאָנאסטיר, וואו מען האָט זיך צוטיילט. די אידישע באפעלקערונג ווערט נאָך יעצט באַליידיגט און ערנידעריגט אויף יעדען טריט פון די דורכגענענדע באנדעס. די נויט אין שטאָדט איז זעהר גרויס. די שטימונג איז שטאַרק געדריקט.

דושורין, פאָד. — סענטיאבר, 1919.

ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס די אידישע באפעלקערונג האָט באַנגענט דאָס אריינגעקומענע אוקראַינישע מיליטער מיט ברויט און זאַלץ, האָבען זיך די סאָלדאטען תיכף צושפרייט איבער די שטיבער, וועלכע זיינען נאָך דאמאָלס געווען אָפּען, און אָנגעהויבען ראבעווען. עס האָט זיך באַלד געלאָזט הערען געוואַלד-געשרייען איבער דער גאנצער שטאָדט.

דאָס האָט זיך איבערגע'חזר'ט פיער וואָכען כסדר. אין פילע הייזער האָט מען אויפגעריסען די פאָלען, צעבראָכען די הרובע מיט די אויוועגס, צעריסען דאָס בעטגעוואַנט, געגומען אלעס וואָס איז געווען מעגלאך און חרוב געמאכט וואָס מען האָט מיט זיך ניט געקענט מיטנעמען.

ביים אוועקגעהן האָבען זיי ארעסטירט 12 אָנגעזעהענע בעלי-בתים מיט יונגע לייט, אין עלטער פון 17 ביז 85 יאָהר, וועלכע זיי האָבען אין דעם נאָהענטען דאָרף, חאמעלניק, דער-הרג'עט מיט שרעקלאכע מיתות משונות, וויל זיי האָבען ניט געהאט צו באצאָהלען די געפאָדערטע פון יעדען פון זיי 20 טויזענט רובל ניקאָלייעווער.

נאָך ערגער איז געווען די לאגע אין די ארומיגע דערפער. דער טויט-שרעק, וועלכען די דאָרטיגע אידען האָבען איבער-געלעבט איז ניט צו באשרייבען. זייער גאנץ פארמעגען איז

די גרויזאמע מערדעריין און גענואלד־טהאטען וואס זיינען באגאנגען געוואָרען איבער דער אידישער באפעלקערונג פון פּעטליורא'ס אָטאָמאנען און קאָזאקען אין כמעט יעדער שטאָדט און שטעדטעל פון אוקראינא.

מען אויפ'ן וועג סניטקאָוו־באר געפונען 4 דער'הרג'עטע אידען מיט אָפּגעהאקטע קעפּ און צוהאקטע אברים. דעם פינפטען האָט מען ניט דערקויל'עט און ער מוטשעט זיך נאָך.

יאַרונא, פּאָד. — אוגוסט, 1919.

אונזער שטעדטל'ל האָט איבערגעל'עבט זעהר שרעקל'אכע טעג. אין ענדע חודש יולי, 1919, האָבען זיך אין שטעדטל'ל באוויזען די פּעטל'יורישע אויסשפּיר־טיל'ען, איינער פון וועלכע האָט זיך באלד א לאָז געטאָן לויפען נאָך אן אלטען אידען מיט א ביקס און איהם דאָ אויפ'ן אָרט דערשאָסען. נאָך איהם האָבען זיך אלע קאָזאקען געלאָזט לויפען וווי ווילדע חיות מיט אָנגעשטעל'טע ביקסען, בלויזע שוועדען און נאהאיקעם אין די הענט. באלד האָבען זיי געפאָדערט צו שטעל'ען זיי ברויט, ווײן און געלט, געגומען אלס זאל'אָזשניקעם פיעל'ל מענשען. זייער פאָדערונג איז באלד אויסגעפילט געוואָרען, דערנאָך ערשט האָבען זיך אָנגעהויבען די רציחות. די קאָזאקען האָבען תיכף דער'הרג'עט א פאָטער מיט צוויי זיהן, צוויי אידען די מחות צושפּאל'טען. אינגאנצען איז בשעת'ן פאָגראָם דער'הרג'עט געוואָרען 7 אידען, 12 פאַרוואונדעט און פיעל'ע געשענדעט. ערשט נאָך דעם אל'עמען האָט מען נערופען דעם רב און געפאָדערט פון איהם, האל'טענדיג אקענען איהם א רעוואל'וואר, אז ער זאל אויף מאָרגען צושטעל'ען א פולי'עמיאָט, 100 ביקסען, 100 פּאָר שטיוועל, 100 פּאָר וועש, 2 פוד חזיר, 100 רובל גאָלד און 25,000 רובל קאָנטריבוציע.

פאר די אידען האָבען פיעל גוטעם געטאָן דער היגער גלח מיט זיין זוהן. חוץ 25 שטיבער. איז דאָס נאנצע שטעדטל' צוראָבירט געוואָרען.

די מאטעריעל'ע לאָגע איז זעהר שווער, הילף איז נויטיג.

זעל'בסטפארשטענדליך, אז די אויבענגעבראכטע באריכטען פון די ערטער שפּיגל'ען בלויז אפּ אין א זעהר קלייניער מאָס

הערען פון אלע זייטען, פון איין עק שטעדטעל אין צווייטען, אומ־מענשלעיע פארצווייפעלטע געוואלד־געשרייען פון די געמארדעטע, געשענדעטע און געפייניגטע אידישע קרבנות.

די דאזיגע און עהנליכע פאגראם־בילדער האבען זיך איבער־גע'חזר'ט טאג־טעגליך כמעט אין יעדער אידישער שטאדט און שטעדטעל אין אוקראינא, וואו די דעניקינצעס זיינען ארויסגעקו־מען אדער בלויז דורכגעגאנגען. דאס אידישע לעבען, וועלכעס האט זיך שוין ווי עס איז געהאט צוריק איינגעשטעלט נאך די ערשט־ניט־לאנג פארגעקומענע פעטליורישע פאגראמען איז מיט אמאל ווידער אפגעשטארבען געווארען. די קראמען זיינען ווידער געשטאנען צעראבירטע און צעבראכענע. די מעהרסטע הייזער פארהאקט און פארשלאסען און קיין לעבעדיגען אידישען נפש האט מען גאנצע טעג ניט געזעהן אין גאס. יעדער איינער איז געלע־גען אין זיין באהעלטענישׂ אין אנגסט און טויט־שרעק, ערווארטענ־דיג די אנקומענדע נעכט. אזוי האט בייטאג דאס אידישע שטעד־טעל אין יענע טעג פארגעשטעלט מיט זיך א מורא'דיגען שטיקענדען טויטען בית־עולם און בייגאכט איז דאס פארוואנדעלט געווארען אין א העלישען גהינום.

דאס איז געווען ביי זייער אריינקומען.

פיל שרעקליכער און גרויזאמער אבער זיינען געווען זייערע בלוטיגע מעשים אין אוקראינא, ווען אין אנהויב 1920 האבען די דעניקינצעס, א דאנק דעם אנגריף פון די באלשעוויקעס, געמוזט פארלאזען אוקראינא. פיהלענדיג, אז דאס איז זייער לעצטער מארש אין אוקראינא, אזוי גוט ווי אין רוסלאנד בכלל, האבען זיי ווידער אויסגעלאזט זייער גאנצען האס און כעס צום שטענדיגען שעיר לעזאזל — צו די אידען. דאס מאל האבען אבער זייערע אכזריות'דיגקייטען ניט נאר איבערגעשטיגען אלעס וואס די אומ־גליקליכע אוקראינער אידען האבען וועז עס איז איבערגעלעבט בע־פאר אדער דערנאך פון די פארשידענע אנדערע פארטיזאנישע באנדעס, נאר זיי האבען איבערגעטראפען זאגאר אלעס וואס די דעניקינצעס אליין האבען אפגעטאן ביי זייער אריינקומען.

מיט א מין באזונדער ווילדער סאדיסטישער בעסטיאליטעט האבען זיך די דעניקינישע אזיאטען געווארפען אויף זייערע קרבנות,

דעניקין׳ס ממשלה אין אוקראינא.

די ממשלה פון די דעניקינצעס, וועלכע זיינען, כידוע, געקומען „רעטען און באפרייען" רוסלאנד, האָט אין אוקראינא איינגאנצען אָנגעהאלטען בלויז אייניגע חדשים — פון מיטען 1919טען ביז אָנהויב 1920טען יאָהר. אָבער דעם פיזישען, מאָראלישען און מאטעריעלען חורבן, וואָס די דאָזיגע „רעטער" רוסלאנד׳ס האָבען אין דער פארהעלטניסמעסיג קורצער צייט פון זייער באלעבאטעוועז דאָרטען אָנגעמאכט, וועט דאָס אוקראינער אידענטום אָהן צווייפעל קיינמאָל ניט פארגעסען און די בלוטיגע שפורען, וועלכע זיי האָבען נאָך זיך איבערגעלאָזט, וועלען אויך קיינמאָל, דאכט זיך, ניט פארשווינדען.

שוין ביי זייער ערשטען טריט אויפ׳ן אוקראיניישען באָדען איז די ערד פון דאָס־ניי אָנגעזאפט געוואָרען מיט פרישע טייכען אומ־שולדיג פארגאָסען אידיש בלוט, וועלכעס האָט פון דאָס־ניי פאר־פלייצט דעם גאנצען אידישען ישוב פון אָדעס ביז קאמענעץ־פאָדאָלסק.

ביים ערשטען בליק אויף די ווילדע צורות פון זייערע אוואנ־גארדען, וועלכע זיינען אלע געווען אָנגעטאָן אין גוטע טכוירענע טולופעס מיט קאראקולענע היטלען אויף די קעפ און תפילין און טלתים זעקלעך ביי די זאָטלען, האָט מען שוין געקענט לייכט פאר־שטעהן וואָס מען קאָן ערוואַרטען פון אזא מין „געקליידעטער" אר־מיי און ווי תמיד איז אויך דאָס מאָל דער אידישער שרעק ניט געווען גרונדלאָז. שוין אין דער ערשטער נאכט פון זייער אריין־קומען אין וועלכען עס איז שטעדטעל, האָבען זיך דאָרט אָנגעהוי־בען אָפשפילען די גוט־באוואוסטע האר־אויפשטעלענדע פאָגראָם־סצענעס, וועלכע די זעלבע שטעדטלעך האָבען ערשט ניט לאָנג צו־ריק איבערגעלעבט מצד די פעטליוורישע און היידאמאקישע באנדעס, נאָר דאָס מאָל אין א פיל גרעסערען און גרויליכערען מאסשטאב ווי ווען עס איז פריהער. שוין פון תחילת נאכט האָט די לופט אָנגעהויבען אָנגעפילט און פארהילכט צו ווערען פון א ווילדען שיסערייי, באגלייטעט מיט א קלינגען פון צעשמעטערטע פענסטער און איינגעבראכענע טירען. און באלד נאָך דעם האָבען זיך געלאָזט

עס זיינען דאָ פּיל הונדערטער הרוגים און פּיל הונדערטער פּאר־וואונדעטע און דאָס איבעריגע ביסל מענשען, וואס האָבען דאָס רעכט זיך צו רופען „לעבעדיגע", זיינען אויך העכער האַלב־טויט פון שרעק פונ'ם ליגען צו 4־5 טעג באהאַלטען ביי די פּויערים אין די שטאַלען, קעלערס און בוידעמער און ניט עסענדיג גאָר ניט. קיין רעגיסטראַציע פון דער גרויסער צאָהל הרוגים האָבען מיר נאָך ניט געקענט מאַכען, ווייל די הרוגים זיינען געלעגען אויף די גאַסען, אויף די בוידעמער, אין די קעלערס און אין די צעוואַלעטע און פּאַרברענטע הייזער צוויי־דריי וואכען נאָכאַנאַנד. מען האָט זיי ניט געקענט מקבר זיין, ווייל די רוצחים זיינען שטענדיג ארומגעלאָפען און געזוכט „זשידעס" און איבער דעם האָבען דיִ הינטאויפגעסען לערד הונדערט הרוגים, פון וועלכע עס איז געבליבען הויפע ביינער. דאָ זעהט מען א קאָפּ אָהן א קערפּער, דאָרט א קערפּער אָהן א קאָפּ, דאָ ליגט א פּרוי האַלב אויפגעגעסען פון די כלבים און נעבען איהר ליגט א קינד, וועלכעס די כלבים האָבען ארויסגעשלעפּט פון איהר בויך און פון דעם קינד איז אויך געבליבען נאָר דאָס קעפּעל און די פיסלאך. דאָ זעהט מען א שטיק מאַסע און מען דערקענט נאָר ניט, צי עס איז פון א מענשען. נעכטען האָט מען אָננעהויבען צונויפזוכען די הרוגים און ביז היינט געפינט זיך שוין אויפ'ן בית־הקברות העכער צוויי הונדערט הרוגים.

מיר קענען שוין מעהר ניט שרייבען, הערענדיג ארום זיך די קולות פון די הונגעריגע, פון די אלמנות און יתומים און דאָס שרעקליכע קרעכצען פון די פּאַרוואונדעטע.

העלפט אונז וואָס גיכער און שנעלער, ווייל עס איז נאָך דאָ וועמען צו העלפען...

מיאסטקאָווסע (צעהלט א 400 אידישע משפות) — פעברואר, 1920.

פּרייטאָג, דעם 20טען פעברואר זיינען אין שטעדטעל אריין א 25 דעניקינישע סאָלדאטען, אוועקגעשטעלט אין מארק א „פּוליעמיאָט" און אָננעהויבען ראַבעווען, נאכדעם ווי זיי האָבען פריהער באשאָסען דאָס שטעדטעל מיט סנאריאדען, פון וועלכע

ניט שאנעוועגדיג קיין זויג־קינדער און זקנים. וועלענדיג שפּאַרען די קוילען האָבען זיי זיך באַנוצט כמעט אויסשליסליך מיט קאלט געוועהר, מיט וועלכע זיי האָבען אומגעבראכט זייערע צאָהלאָזע קרבנות מיט די אכזריות'דיגסטע מיתות משונות און ענויים קשים. עס איז איבערהויפט פּאַר זיי ניט געווען קיין באַהעלטעניש. זיי האָבען איבערגעקאָהרט יעדעם ווינקעלע, אויפּגעריסען יעדע ברעט, צעוואָרפען יעדען קוימען און געפּונען זייערע קרבנות, ווי אויך זייער צירונג און פּאַרמעגען. און אום צו זיין זיכער, אז קיין איד האָט זיך פון זייערע הענט ניט אויסגעדרעהט לעבעדיג, פלעגען די מערדער אָפט אויפ'ן צווייטען טאָג, ווי זיי האָבען פּאַרלאָזט דאָס צעגראָמירטע און חרוב־געמאכטע שטעדטעל, פלוצים זיך געבען א יאוול צוריק און דערשיסען און שטעכען די יעניגע, וועלכע האָבען געוואגט ארויסצוקריכען פון זייערע לעכער און זיך מתעסק געווען מיט דער קבורה פון די הרוגים. און די הרוגים האָבען זיך דאן געוואלגערט אין די גאַסען אזוי לאַנג ביז די חזירים און הינט האָבען זיי טייללוויז צעפרעסען אָדער די ארומיגע פויערים האָבען „רחמנות" געקראָגען און אליין געבראכט די איבערגעבליבענע אברים צו קבורה. (קריוואיע אָזערא, לוטשינעץ).

אום צו געבען וועלכען עס איז באַגריף פון דעם שוידערליכען כאראקטער פון די לעצטע דעניקינישע פּאָגראָמען אין אוקראינע, סוף 1919 און אין אָנהויב 1920, וועל איך ברענגען אייניגע אויסצוגען פון די באריכטען וועגען די פּאָגראָם־געשעהענישען, וועלכע זיינען געשריבען געוואָרען אויף די ערטער תיכף נאָך די פּאָגראָמען, וועו דאָס פּאַרנאָסענע בלוט איז נאָך פאקטיש ניט אויסגעטרוקענט געוואָרען און די הרוגים האָבען זיך נאָך געוואלגערט אין די גאַסען און די חזירים האָבען זיי געפרעסען. די דאָזיגע בלוטיגע דאָקומענטען זיינען צוגעשטעלט געוואָרען אין מאָהילעוו־פּאָד. „ביולעטין" פון וואַנעט איך נעם די דאָזיגע אויסצוגען.

ק ר י ו ו א י ע א ז ע ר א, דאַטירט 24טען יאַנואַר, 1920.

העלפט אונז ברידער! אונזער אומגליק איז אזוי שרעקליך, אז אין דער היסטאָריע פון די ווילדע צייטען איז אזוינס ניט געשעהן. די צאָהל פון די הרוגים איז נאָך ניט פעסטגעשטעלט.

דער פּאָגראָם אָנגעהויבען. וועז איינע טייל־זען, וועלכע האָבען זיך אָנגעראבעוועט זיינען ארויס פון שטעדטעל, זיינען אָנגעקומען אנדערע און פּארענדיגט די ארבייט פון די פריערדיגע גזלנים.

די רעזולטאטען פון פּאָגראָם זיינען עטלעכע און פופציג הרוגים, פיל פּארוואונדעטע, 8 פּארברענטע הייזער, פון וועלכע מען האָט קיינעם ניט ארויסגעלאָזט בשעת דער שרפה. די הרוגים ליגען אויפ'ן בית עולם און עס איז ניטאָ וועד עס זאָל זיי מקבר זיין. די גוים פון די ארומיגע דערפער העלפען גראבען קברים.

פיל פון די הרוגים האָט מען געפונען געהאנגען אויף די בוידעמער. פיל קרבנות, וועלכע האָבען געראבענט זיך ראטעווען פון טויט אויפ'ן בית־הקברות האָט מען דאָרטען געפונען דער'הרג'עט.

די מערסטע הרוגים זיינען געווען דורך דער שווערד און קיין שאָם איז כמעט ניט פּאָרגעקומען. דאָם גאנצע שטעטעל איז צוראבירט און נויטיגט זיך אין גיכער הילף.

מאהילעוו־פּאָד. נאָיאבר 1919. (צעהלט 6000 משפּחות).

דעם 11טען נאָיאבר פריה איז אריינגעקומען צו אונז אין שטאָט א דעניקינישע טייל מיט דעם סאָטניק בוטלעראָוו אלס קאָמאנדאָר בראש, וועלכע האָבען זיך צעשטעלט אין די אידישע איינפאָהר־הייזער אין צענטער שטאָדט. שוין אין דער זעלבער נאכט זיינען אין פּארשידענע טייל פון שטאָדט פּאָרגעקומען אנפאלען און רויבעריין פון די אריינגעקומענע קאָזאקען אין פילע אידישע הייזער און קלייטען.

די צווייטע נאכט האָבען זיך איבערגע'חזר'ט די וועלבע געשעהענישען נאָך מיט מעהר טעמפּ. דאָם איינציגע גליק איז נאָר געווען וואָס די וויל־דע מערדער האָבען זיך נאָר באנוגענט מיט רויבען, שלאָגען און שענדען און קיין מענשלעכע קרבנות זיינען נאָך דערווייל ניט נעווען. כאראקטעריסטיש איז וואָס דער באפעהל נישט צו רויבען איז צעקלעפּט געוואָרען ערשט אויפ'ן 3טען טאָג פּארנאכט.

איין פרוי, בייל'ע מיל'שטיין, איז דער'הרג'עט געווארען און איין הויז איז פארברענט געווארען. ל'עבעדיגע אידען האָבען זיי גע־וואָרפען אין פייער, און פרויען און מיידל'אך האָבען זיי געשל'עפט איבער די גאסען ביי די האָר און זיי דערנאָך געשענדעט. גאנצע הייזער האָבען זיי מיט האָב און גוטס אונטערגעצונדען.

וועד ס'האָט געקענט אנטל'ויפען איז ניצול' געווארען. פון־די איבערגעבל'יבענע אין שטעדטל' זיינען ל'פי־נס געבל'יבען ל'עבען נאָר 8 מענשען. די איבעריגע, אין צאָהל' פון פיר און פערציג, זיינען אכזריות'דיג דער'הרג'עט געווארען מיט פארשי־דענע מיתות משונות. פיר זיינען ל'עבעדיג פארברענט געווא־רען. די גאנצע ארבייט האָט געדויערט בל'וין 5 שעה.

נאָך דעם ווי די מערדער זיינען אוועק, האָט מען פון קע־לער פון אברהם מיל'שטיינ'ס ברענעדיג הויז ארויסגעשל'עפט פיל' האל'ב־דערשטיקטע מענער, פרויען און קינדער.

פיל' פון די הרוגים זיינען געל'עגען אין מיטען גאס, אויפ'ן פעל'ד און אין די הייזער. וועד אָהן פים, אָהן א קאָפ און אָהן אנדערע אברים. ערשט אין עטל'יכע טעג ארום, אז ס'האָבען זיך אומגעקערט די צעל'אָפענע האָט מען די הרוגים מקבר געווען. ראָס גאנצע שטעדטל' איז געבל'יבען רואינירט. די גאנצע אי־רישע באפעל'קערונג איז נאקעט, באָרוועס און הונגעריג. און א חוץ די הרוגים זיינען געבל'יבען אריבער 100 על'ענדע יתומים און אל'מנות און 65 פארברענטע הייזער.

ל'וטשינעץ (פארמאָגט 225 אידישע משפחות) — פעב־רואר, 1920.

מאָנטאָג, דעם 23טען פעברואר, איז אָנגעקומען צו אונז א דעניקינישע טייל' וואָס האָט אָפגעטרעטען און געפאָדערט פופציג טויזענט רובל', 50 פוד צוקער און עסען פאר זייערט וועגען מיט די פערד.

די איבערגעשראָקענע אידישע באפעל'קערונג האָט ביז 2 בייטאָג דעם געפאָדערטען סכום צונויפגעזאמעלט און די צוויי אידען — יעקב סאָבאל'יער און יצחק קאל'יכמאן, וועל'כע האָבען דאָס נעל'ד געבראכט צום קאָמענדאנט, זיינען דורך דעם ל'עצטען דערשאָסען געווארען אויפ'ן אָרט און תיכף נאָך דעם האָט זיך

שרעקאך, אז די שטארקסטע ווערטער פון קיין שפראך זיינען ניט אימשטאנד אפצומאלען די שוידערהאפטע בילד.

די האר שטעלען זיך קאפויר און טרערען ווארגען, ווען מען וויל זיך פארשטעלען דעם גרויסען און שרעקליכען אומגליק. יאמ־פאל האט שוין גענוג געליטען און זאגאר איבער־גענוג, נאר אזעל־כעס האט זיך נאך מיט אונז ניט געטראפען. מיר געהען ארום דער'הרג'עט און דערשלאגען און ווייסען ניט וואס מען טוט און וואס מען הויבט אן צו טאן... צי העלפען זיך אליין, צי העלפען יענעם, צי ארויסווארפען זיך אלע אין וואסער אריין! — נישטא וואס צו עסען, נישטא אין וואס זיך אויסצוהילען, נישטא אויף וואס דעם קאפ אנידערצולייגען און נישטא ביי קיינעם א גראשען...

ברידער רחמנים! האט מיטלייד אויף דעם ארימען יאמפאל און העלפט אונז מיט וואס איהר קענט. מיר זיינען אזוי אומ־גליקליך אז מיר אליין קענען זיך ניט העלפען, וואריים דריי פערטעל איינוואוינער נויטיגען זיך אין הילף.

אונזערע הערצער זיינען פארשטיינערט, די צורות פון די הרוגים שוועבען אונז נאך פאר די אויגען, די יתומים און אלמנות ברעכען נאך די הענט און וויינען מיט בלוטיגע טרערען, די פיל פארוואונדעטע ליגען נאך צו בעט, און ווער ווייסט צי וועלען זיי אלע זיך אויפהויבען. און אלעס וויינט און שרייט: „א שטיקעל ברויט, א שטיקעל מלבוש, א קישעלע אונטער'ן קאפ!" און מיר, די איבערגעבליבענע, צעבראכענע און צעשלאגענע, קענען זיי מעהר ווי מיט טרעהרען נארניט העלפען.

ברידער! יאמפאל געהט אויס פאר הונגער, יאמפאל פרירט אויס פון קעלט! האט רחמנות און לאזט ניט אונטערגעהן קיין אידישע שטאדט.

וואס איהר וועט שיקען וועט צוניץ קומען: ברויט, מלבושים, זאלץ, שוועבעלעך, געלט, און שוה כסף, וויל די נויט איז גרויס...

מור־קירילאוויץ — פאד. (צעהלט 300 משפחות).
19טען דעקאבר, 1919.

דינסטאג 19טען נאיאבר פארנאכט איז אנגעקומען אין שטעט־טעל א „ראזווועדקא" פון דעניקינצעם און האט געפאדערט 100.000

די קומענדיגע צוויי־דריי טעג זיינען געווען א ביסעל רוהיגער — מען פלעגט בלויז אין מיטען העלען טאג אויסטאן פון די אי־דישע דורכגעהער פוטערס, שטיוועל, היטלען און ד. ג.

דעם 16 נאיאבר האט די קאזאקישע מאכט געפאדערט פון דער אידישער באפעלקערונג 250 קאמפלעקטען וועש מיט שטיוועל און 700,000 רובל מזומן געלט, מיט דער וואַרנונג פון דעם קאמענדאנט בוטלעראוו, אז אויב די פאדערונג וועט ניט ערפילט ווערען, גראנטירט ער ניט פאר דער נאכט ..

אוו די נאכט פון 16טען אויפ'ן 17טען נאיאבר האט ווירק־ליך מאקע איבערגעשטיגען מיט איהרע געוואלדטאטען די ערש־טע צוויי פאגראם־נעכט און די אלע פריהערדיגע פאגראמען וואס מיר האבען איבערגעלעבט פון פארשידענע מאכטען.

די שרעקליכע געוואלד־געשרייען, אויסגעמישט מיט א ווילדער שיסערייו און דאם קלינגען פון צעבראכענע פענסטער און טירען האבען זיך די נאנצע נאכט געלאזט הערען פון איין עק שטאדט בי'ן צווייטען.

די מיליציע, וועלכע איז די נאכט ארויסגעשיקט געווארען אפ־היטלען די אדרנונג, איז, ווי שטענדיג אין אזעלכע פאלען, זיך צע־לאפע'ן אזוי גיך ווי עס האבען זיך נאר באווייזען קאזאקען. דאס מאל האבען די רוצחים ניט באנוגענט זיך בלויז מיט רויבען, שלאג־גען און שענדען, נאר אויך מיט הרינות.

דער טרויעריגער סך־הכל פון דעם מאהילעווער פאגראם איז: 3 גע'הרג'עטע, 3 פלוצים געשטארבענע פאר שרעק, צעהנדליגער שוואר פארוואונדעטע, א גרויסע צאהל געשענדעטע פרויען, חוץ דעם פיל־מיליאנענדיגען פארמעגען פון א העכער העלפט אידישער באפעלקערונג וואס איז צוראבירט געווארען, וועלכעם האט רואי־נירט דאס לעבען פון הונדערטער אידישע פאמיליעס און איבערגע־לאזט זעהר שרעקליכע רעזולטאטען...

יאמפאל, פאד. — 8טען מארט, 1920.

בריידער! מסתמא האט איהר געהערט, וואס עס האט ביי אונז געשעהן, דער אומגליק איז אזוי גרויס און אומגעהויער־

בעווטע. אפילו די קאלדרעם מיט די קישענס האָט מען צוגענו־
מען. און א סך בעטגעוואנט וואָס זיי האָבען שוין ניט געקענט
מיטנעהמען, האָבען זיי צוריסען אין שטיקער.

נאָר דאָס רויבען פּאַרלירט די גאנצע שטאַרקייט אין פּאַרגלייך
מיט די מערדערישע רציחות וואָס זיינען ביי אונז פּאַרגעקומען. די
מיתות זיינען געווען שרעקליכע. אייניגע קרבנות זיינען פּאַר־
ברענט געוואָרען לעבעדיגערהייט — רחל וואלאשין און אלטער
גרינבארג. אנדערע קרבנות האָט מען צוהאקט מיט ריסקלען און
העק — יעקב וואלאשין, יקותיאל דאָרכאָווסקי. דורך אזעלכע
ענויים קשים זיינען ביי אונז אומגעקומען 8 קרבנות און נאָך צוויי
זיינען געשטאָרבען אויפ'ן צווייטען טאָג פון זייערע וואונדען.
פּאַרוואונדעטע זיינען דאָ אריבער 40 מענשען. פילע זיינען קראנק
פון שרעק.

העלפט ברידער מיט וואָס איהר קענט!

דזורין. — (פּאַרמאָגט א 400 אידישע משפחות). אדר
תר"ם.

שבת דעם 20טען פעברואר, וועו דאָס רוב אידען זיינען גע־
וועו אין די שוהלען, האָט זיך פּלוצים באַוויזען אין שטעדטעל א
קאוואלעריסטישער אטריאד פון דער אפטרעטענדער דעניקינישער
ארמיי. דאָס אנקומען פון די „גענסט" איז געוואָרען באלד באגלייט
מיט קלאפען טירען און פענסטער, רויבעריין, רציחות און שרפות,
וועלכע האָבען נעדויערט א גאנצען טאָג און א גאנצע נאכט. די
סאלדאטען זיינען ארומגעלאפען איבער'ן שטעדטעל, אריינגעריי־
סען זיך אין די פּאַרהאקטע הייזער, צונויפגעוואָרפען דאָס בעטגע־
וואנט מיט אלע זאכען, אפגענאָסען מיט קערָאסין און אנגעצונ־
דען. אזוי האָבען זיי פּאַרברענט דאָס גאנצע בעלהבית'ישקייט
אין א 50 הייזער. געהרג'עט זיינען געוואָרען דעם טאָג 20 מענ־
שען און צוויי זיינען געשטאָרבען אויפ'ן צווייטען טאָג פון זייערע
שווערע וואונדען. צווישען זיי א קינד פון אי אהר, וועמען
די רוצחים האָבען מיט'ן שארף פון א שווערד אפגעהאקט דעם
שארבען. דאָס רוב פון זיי זיינען גע'הרג'עט פון געוואָרען מיט שווער־
דען אין קאפ. פּאַרוואונדעט איז לערך האלב פון דער באפעלקע־

רובל קאָנטריבוציע פאַר דער ארמיי, אויך האָבען זיי געוואָלט נעהמען „זאלאָזשניקעס" פון די אידען. נאָך דעם ווי עס איז צונויפגעזאמלט געוואָרען פאַר זיי 66000 רובל, אויך פיל פון־ראוש פאַר די פערד און מען האָט געמאכט פון זייערטוועגען אן אוועגט־ברויט, וואָס האָט אויך געקאָסט ביז 3000 רובל, זיינען די געסט אוועק פון שטעדטל.

מיטוואָך פאַרנאכט זיינען ווידער אריינגעקומען דעניקינצעס און גלייך אָנגעהויבען ראבירען. מען האָט געוואָרפען אויוועגס, גערישן סאָפירן און פאָלען און געזוכט באהאלטען גוטס.

פיל פרויען זיינען געשענדעט געוואָרען, די וואָס האָבען זיך געווערט האָט מען ביטער געשלאָגען. איין 15־יעהריג מיידל, א שילערין פון העכערער אָנפאַנגס־שולע, סימה שטולבערג, איז דער־שאָסען געוואָרען ניט־לאָזענדיג זיך שענדען.

בשעת'ן פאָגראָם האָבען אייניגע זיך געפרואווט קלאָגען צום פאָלקאָוויניק, נאָר קומענדיג צו זיין שטוב האָט זיי דער קאראָול אָפגעשטעלט, אויסגעטאָן זייערע מלבושים, זיי צוגענומען, גוט אָנ־געשלאָגען און נישט אריינגעלאָזט אין שטוב.

די רעזולטאטען פון פאָגראָם זיינען שרעקליכע. עס איז צו־גראמירט בוכשטעבליך דאָס גאנצע שטעדטל. די שאָדענס זיינען מיליאָנענדיגע...

עס איז נויטיג באלדיגע הילף מיט שיך, ווארימע מלבושים און געלט.

ישרוגע, פאד. — (צעהלט 250 אידישע משפחות). מארט 1920.

מיט בלוטיגע טרערען שרייבען מיר אייך אונזער בריף, וועל־כער איז דורכגעזאפט מיט ווייטאג פון אונזער שרעקליכען אום־גליק.

אונזער שטעדטל האָט דאָס מאל שטארק געליטען פון די ווילדע חיות־דעניקינצעס, וועלכע האָבען זיך קאָמפאָניעסווייז אריינגעלאָזט אין שטעדטל און עס אינגאנצען צוראבירט. דאָס וואָס איינע האָבען איבערגעלאָזט — האָבען די צווייטע פארנומען. עס איז ניט געבליבען קיין איין שטוב, וואו זיי האָבען ניט גערא־

זעלבסט־שוץ.

(א פאגראם עפיזאד)

דאס איז געווען אין שטעדטעל יארוגע, פאד. גוב., אנהויב זומער 1919. די באלשעוויקעם האבען שוין זייט עטליכע טעג געהאלטען אין אפטרעטען פון די ארומיגע גרעסערע פונקטען, ווי מאהילעוו, יאמפאל, און אנדערע, וואו זיי האבען זיך ביז איצט געפונען און אויף זייער ארט האבען זיך דערנעהנטערט די פעט־ליורישע „פאווסטאנצעם". די לעצטע זיינען גרעסטענטיילס באשטאנען פון אפגעריסענע און דעמאראליזירטע יונגע פויערים, וועלכע, אונטער דער מאסקע פון באפרייען דאס „רידני" אוק־ראינא פונ'ם באלשעוויסטישען יאך, זיינען אין אמת'ן מעהר ניט אויסען געווען ווי מארדען, שענדען און רויבען די שוצלאזע אי־דישע באפעלקערונג און פלעגען דארום געהן זעהר לאנגזאם און פארזיכטיג, מורא האבענדיג זיך ניט צו טרעפען ערגעץ וואו פנים אל פנים מיט די באלשעוויקעם. ערשט נאך דעם ווי זיי האב־בען זיך גוט איבערצייגט, אז די באלשעוויקעם זיינען שוין אין א געוויסען ארט זייט עטליכע טעג ניטא און אז די שטאדט איז אין גאנצען הפקר, פלעגען זיי אהין אריינמארשירען מיט זייער ווילדען געזאנג און געפילדער.

און אזוי האט עס געטראפען, וואס ניט קוסענדיג דאדויף, וואס די פעטליוראווצעם האבען זיך שוין פון א צייט געפונען בלויז עטליכע וויערסט פון דאנעט, איז אבער דאס שטעדטעל י. כמעט גאנצע צוויי וואכען געווען אהן א שום מאכט. די דא־זיגע „מאכטלאזע" טעג האבען זיך פאר די י.'ער אידען געצוינען ווי אן ענדלאזע אייביגקייט פול מיט מורא'דיגע און שרעקליכע ערווארטונגען, וויל ווי אזוי די פעטליורישע באנדעם באנעמען זיך מיט די אידען, האט מען אפגענומען גרוסען פון די ארומיגע שטעדט און שטעדטלאך, וועלכע האבען שוין געהאט די „זכיה" זיי מקבל פנים צו זיין...

מיט א מאל זיינען די קליטען אפגעשלאסען געווארען, די

רונג. אויך זיי, ווי די הרונים, זיינען פארוואונדעט אין קאָפּ. געשענדעט זיינען לערך 60 פּראָצענט פון די פרויען...

אלע הייזער, געשעפטען און געזעלשאפטליכע אנשטאלטען זיינען חרוב געוואָרען. די פּארשמאכטע, פארארעמטע און ארבייטסלאָזע אידען, וואָס דרעהען זיך ארום אין שטעדטעל שטעלען מיט זיך פאָר א בית־עולם פון „לעבעדיגע" מתים...

אידענטיש מיט די דאָזיגע ניט געקינסטעלטע, אָבער שוידערליכע שילדערונגען, זיינען אויך אלע אנדערע באריכטען וועגען די לעצטע דעניקינישע פּאָגראָמען אין כמעט יעדער שטאָדט און שטעדטעל פון אוקראינע, וועלכע זיינען אָנגעקומען אין מאָהילעוו־פּאָדאָליער ראיאָן קאָמיטעט.

אָט אזוי האָבען זיך דאָס די דעניקינצעס נוקם געווען אין די אוקראינער אידען פאר זייער גרעסטער און לעצטער מפלה, וואָס זיי האָבען געליטען מצד די באָלשעוויקעס.

כאראקטעריסטיש פאר דער פּאָגראָם־טעטיגקייט פון די דעניקינצעס איז פאלגענדער פאל: אין דזורין האָט דער דאָרטיגער קריסטליכער לעהרער — פּיאָטר גערוליס צוזאמען מיט דעם גלח און בוכהאלטער פון צוקער־זאווּאָד, וועלכע האָבען שוין ניט געקענט מעהר צוזעהן די מערדערייען און רציחות, זיך געווענדעט צום נאטשאלניק, אפּעלירענדיג צו זיין געוויסען, מיט א ביטע אפּצושטעלען דעם פּאָגראָם. האָט זיי דער לעצטער געענטפערט מיט א שמייכעל: „ניע סמוסטשאיטעס, נאָספּאָדא, נאש דעוויז: בעי זשידאָוו"! (ערגערט זיך ניט, מיינע הערען, אונזער דעוויז איז — שלאָג די אידען!")

און מען מוז צוגעבען, אז דעם דאָזיגען דעוויז זייערען האָבען זיי אויסגעפיהרט מיט דער גרעסטער התמדה און פינקטליכקייט.

דאָרום דארף קיין וואונדער ניט זיין, וואָס די פּרייד פון די אוקראינער אידען איז געווען אזוי גרויס, וועז די דעניקינצעס זיינען ענדליך איננאנצען פּארטריבען געוואָרען פון די באָלשעוויקעס.

מיט א ווילדען נאלאָפ און סווישטשערייי עטליכע רייטער מיט די גוט־באוואוסטע טשאפרינקעלעך „סעלעדצעס", מיט די משונה ברייטע קאלירטע הויזען און לאנגע רויטע עקען ביי די היטלען, וועלכע פלענען אזוי שטארק ווירקען אויף דער פסיכיק פון די אוקראינער אידען און מיט געשרייען: „זשידי, ווארט, מיר וועלען אייך אלעמען באלד אויסקוילענען!" האבען זיי זיך אפגעשטעלט ביי א אידישען שענק אין עק שטעדטעל, זיך געהייסען ארויס־געבען אין מיטען נאס א פעסל ווויין מיט צובייסען, האבען אייג־געלאדען צו זיך די פאר מיליציאנערען און זיך געלאזט וואוילי נעהן. און נאכדעם ווי זיי האבען זיך גוט אנגע'שיכור'ט, האבען זיי זיך א לאז געטאן איבער די דערבייאיגע הייזער רויבען און שלאגען אידען.

באלד האט זיך פון די דאזיגע הייזער אויפגעהויבען א שרעק־ליכע יללה מיט מורא'דיגע געוואלד־געשרייען, וועלכע האבען זיך צוטראגען איבער'ן גאנצען שטעדטעל און פון וועלכע די תאר האבען זיך ביי יערען געשטעלט קאפויר. יעדער איינער, ליגענדיג אין זיין באהעלטעניש, איז געווען זיכער, אז דאס האט זיך שוין די שחיטה אנגעפאנגען, און באלד, באלד קומט מען צו איהם... וואס מען האט איבערלעבעט אין די דאזיגע שוידערליכע מינוטען איז זיך לייכטער פארצושטעלען ווי באשרייבען.

אבער פלוצים... פלוצים האט זיך אנגעהויבען צו דאכטען, אז פון צווייטען עק שטעדטעל, וואס איז נאך געווען פריי פון די באנדיטען, הערט זיך עפעס ווי הורא־געשרייען און דאס לויפען פון מענשען. און מיט א נייענריגקייט, אין וועלכער עס איז געווען פארבארגען א האפנונג אויף עפעס א נס, האט מען מיט גרויס פחד שטיל און פאמעלאך אפגעשפארט אביסעל די פארהאקטע טירען און ארויסקוקענדיג דורך די שפאריגעס, האט מען פלוצים דערזעהן א קליינע מחנה יונגע לייט מיט און אהן געווארט, לויפענ־דיג מיט דער גאס אין דער זייט צו, וואו די רויבערייען און שחיטות (ווי מען האט געמיינט) קומען פאר.

מיט אמאל איז ביי אלעמען פארשוואונדען געווארען יעדער שרעק. טירען האבען זיך אלע ווייט אויפגעפראלט און תיכף צוריק זיך צוגעמאכט און צו דער קליינער מחנה יונגע לייט

געשעפטען אָפּגעשטעלט און די טירען און לאָדען פארהאקט. עס האָט קיינעם מעהר נאָר ניט געפעהלט און קיינער האָט מעהר נאָר ניט בארארפט. א גאנצען טאָג האָבען זיך די מענער, ווי לעבעדיגע שאָטענס, ארומגעדרעהט דערשלאָגענע און פאר מרה־שחורה־טע, זיך אלע מאל אָפּגעשטעלט דאָ ביי דעם, דאָ ביי יענעם רעדעל, נערוועז איינהערענדיג זיך וואָס זאָגט מען עפּעם, וועז קומען זיי, ווי אזוי זאל מען זיי אויפנעמען און אלע ווייל, אזוי שנעל ווי מען האָט נאָר דערהערט פון ווייטען אָנקומען א פוהר אדער א פערד, איז מען זיך מיט שרעק צולאָפען אין אלע זייטען. די פרויען ווידער האָבען זיך געאיילט מיט בינטלאך אונטער די שאָלען — דאָס האָבען זיי געוואלט צו באהאלטען ערגעז זייער ביסל בעל־הבית'ישקייט...

אין אזא מין אָנגעשטרענגטער און געשפּאַנטער אטמאָספערע האָבען די י.'ער אידען איבערגעלעבט, ווי שוין געזאָגט, גאנצע צוויי לאָנגע זומער־וואָכען, אלע מינוט ערווארטענדיג די גרויזאמע געסט. ביז אין א שעהנעם העלען טאָג האָט זיך מיט דער שנעל־קייט פון א בליץ צוטראָגען איבער'ן גאנצען שטעדטעל די שרעק־ליכע בשורה, אז מ'זעהט „זיי" שוין פון ווייטען אָנקומען... אין א מינוט איז דאָס גאנצע שטעדטעל אָפּגעשטאָרבען, פאר־וואנדעלט געווארען אין א בית עולם און קיין לעבעדיגען נפש איז ניט געווען צו זעהן אין גאס.

בלויז אין הינטער געסעל, לעבען דער שוהל, האָט זיך נאָך גערודערט. דאָס האָבען זיך פארזאמעלט עטליכע יונגע לייט, ביי וועמען עס האָט זיך געפונען געווען אָן גע'טענה'עט, אז אין פאל די פּעטליוראָווצעס, נאָכדעם ווי מען וועט באפרידיגען אלע זייערע פרידליכע פאָדערונגען, ווי געלט, עסען, וועש, שטיוועל און ד. ג., וועלען דאָך צוטרעטען צו א פּאָגראָם, זאל מען זיך זיי שטעלען אנטקעגען. קיין געניען פלאָן אָבער פון זעלבסט־שוץ האָט מען ניט באוויזען אויסצוארבייטען, ווייל די פּלוצימדיגע בשורה, אז „זיי" קומען שוין, האָט אויך אויף די דאָזיגע יונגע לייט תחילת אָנגעווארפען א פּאניק און יעדער איז שנעל אוועק צו זיך אהיים...

נאָר אין גיכען האָבען זיך אין שטעדטעל אריין א לאָז געטאָן

דרעה אוים די פערד און אוועק אין פעלד אריין, שיסענדיג ארונ־טער אויף די אידען, וועלכע האָבען זיי נאָכגעיאָגט ביז העט נאָכ'ן שטעדטעל. אין דער דאָזיגער שלאכט האָט קיין אידען ניט געשאדט, נאָר איין פּעטליוראָווע האָט מען יאָ אראפגעווארפען פון פערד, איהם גוט אנגעראָכען די ביינער און אָפּגעלאָזט אָהן דעם פערד.

צוויי טעג נאָכדעם איז די גאנצע „מאכט" געווען אין די הענט פון די באָוואָפענטע אידישע יונגע לייט, וועלכע פלענען טאָג און נאכט ארומפאָהרען אויף פערד און באוואכען דאָס שטעדטעל. אויפ'ן דריטען טאָג אָבער האָבען איבער'ן שטעדטעל אָנגעהויבען פאלען קוילען פון שווערע הארמאטען און זיך אָנגעהויבען הערען דאָס אָפּטע קנאקען פון קוילען־וואָרפער (פּולעמיאָטען). דאָס האָט זיך די זעלבע באנדע מיט נאָך א פּאָר הונדערט פון זייערע חברים צוריק אומגעקערט, אום צו נעמען נקמה פון דעם „באלשע־ויסטישען" שטעדטעל.

ווידער אמאל איז דאָס שטעדטעל אפּגעשטאָרבען געווארען פאר שרעק. ווידער אמאל איז אלעם פארהאקט געווארען אויפ'ן שלאָס און די איינציגע וועמען מען האָט געקענט זעהן זיך ארום־דרעהען אין גאס אין די דאָזיגע שרעקליכע מאָמענטען, זיינען געווען פארדעכטיגע פּויערים און פּויערטעס מיט זייערע קינדער, וועלכע האָבען געטראָגען זעקלאך אונטער די אָרעמס: געהויסען האָט עס, אז זיי זיינען כלומרשט געקומען אין שטעדטעל עפּעס איינקויפען...

פון שטעלען זיך אנטקעגען האָט שוין איצט קיינער ניט געטראכט און עס האָט אויך קיין זין ניט געהאט. און אזוי שנעל ווי די דאָזיגע צאָהלרייכע באנדע איז אריין אין שטעדטעל האָט זיך אָנגעפאנגען אן אמת'ער פּאָראָם מיט אלע בלוטיגע אטריבוטען, וועלכער האָט אומגעשטערט אָנגעהאלטען א גאנצע וואָך צייט און האָט אָפּגעקאָסט עטליכע מענשליכע קרבנות, א פּאָר צעהנדליג

האָבען שוין אָנגעהויבען צוקומען אויך עלטערע אידען, ווער מיט א שטיק האָלץ, ווער מיט א שטיק אייזען און ווער גלאָט מיט א שטעקען און אלע אין איינעם מיט די זעלבע הורא־געשרייען האָבען זיך געלאָזט ווייטער לויפען אנטקעגען די פּעטלליוראָווצעס.

די לעצטע, קומענדיג צו זיך פון דער דאָזיגער אומערוואר־טעטער באגעגעניש (ווי עס שיינט, איז זיי ביז איצט נאָך ניט געהאט אויסגעקומען צו באגעגענען ערגעץ א ווידערשטאַנד פון די „זשידעס" בעת זיי פלענען זיי רויבען און מאָרדען), האָבען זיך שנעל ארויפגעכאפט אויף די פערד און מיט די ביקסען און בלויזע שוועדרען אין די העכט זיך א לאָז געטאָן מיט א ווילדען נאלאָפּ גלייך אויף דער אנטקעגענקומענדער מחנה אידען, שרייי־ענדיג פון דער ווייטענס: „זשידי פּאָכאָטאָם! — אין די שטיבער אריין, ווייל מיר וועלען אייך צעשיסען ווי די הינט!"

מיט יעדער רגע זיינען די דאָזיגע גוט־באוואָפענטע, בלוט־דורשטיגע באַנדיטען נעקומען אלץ נעהענטער און נעהענטער צו דער ניט אָפּטרעטענדער און אלץ־שרייענדער אידישער מחנה און עס איז געווען זיכער, אז באלד, באלד און די ערשטע רייהע אידען וועלען פאלען די ערשטע קרבנות. און די מיט בלוט פארגאָסענע אויגען פון די פּעטלליוראָווצעס, וועלכע מיר האָבען שוין גאנץ קלאָר געפּענט זעהן, — אזוי נאָהענט זיינען זיי שוין געווען פון אונז, — האָבען אונז אזוי ממש פארהיפּנאָטיזירט, אז מיר האָבען גאר פארגעסען, אז מיר האָבען מיט זיך געווהר און מ'דארף עפּעס אָנהויבען טאָן דערמיט, אלא ניט, איז אונזער לעבען אין געפאהר. עס האָט נאָך געפעהלט בלויז איין מאָמענט, אז די אויסגע־שטרעקטע בלויזע שוועדרען פון די רוצחים זאלען זיך געווען אריינשטעכען אין די ברוסטען פון די ערשטע אידען, וועו פלוצים האָט זיך פון דער אידישער זייט דערהערט א שאָס און נאָך איהם האָט שוין יעדער פון אונז, ווער עס האָט געהאט מיט זיך געוואהר, אָנגעהויבען שיסען (אינסטינקטיוו האָבען אלע געשאָסען אין דער לופט, ניט וועלענדיג טויטען עמיצען פון די פּעטלליוראָווצעס, כדי זייערע חברים זאלען זיך ניט דערנאָך נאָך מאהר נוקם זיין אין שטעדטעל). דאָס דאָזיגע פלוצימדיגע שיסען האָט אזוי צעמישט און צעטומעלט די באַנדיטען, אז זיי האָבען געשווינד געגעבען א

די הילפס־ארבייט פון „רושאָינט" אין אוקראינא.

(פֿערזענליכע ערפֿאהרונגען)

ניט קוקענדיג דאַרויף וואָס דאָס אוקראַינישע אידענטום האָט אין די לעצטע פֿאָר יאָהר איבערגעלעבט און לעבט נאָך איצט איבער פֿיל מעהר און שרעקליכערעס, ווי דאָס אידענטום פון וועלכער עס איז אנדער וועלט־טייל, האָט זיך אָבער די הילפס־ארבייט פון „דזשאָינט", א דאנק דער פֿאָליטישער לאגע פון אוקראינא, דאַרט אָנגעהויבען אמשפֿעטסטען און איז ביז היינטיגען טאָג געגעבען געוואָרען אמווייניגסטענס. דאָס ביסעל אָבער, וואָס דער „דזשאָינט" האָט, אלס אן התחלה, שוין באַ־וויזען אויפצוטאָן דאַרטען איז געגנג וויכטיג אז עס זאָל זיך לויגען דאַרויף אביסעל לענגער זיך אָפּצושטעלען.

די נויט און עלענד נאָך די ערשטע פֿעטלְיורישע פֿאָגראָמען, וועלכע האָבען זיך ווי א בייזער שטורם אזוי אומגערעכט דורכ־געטראָגען איבער'ן אידישען ישוב אין אוקראינא אין מיטען פון 1919, אָפּווישענדיג די גרעסטע טייל אידישע שטעדט און שטעטלאך, צונעמענדיג טויזענטער און טויזענטער אום־שולדיגע קרבנות און איבערלאָזענדיג צהנדליגע טויזענטער פאַרוואונדעטע, געשענדעטע, יתומים און אלמנות, איז געווען אזוי גרויס, אז עס האָט זאָגאר געריהרט דאָס הארץ פון דער אוקראינישער רעגירונג, וועלכע איז, ווי באַוואוסט, אליין געווען אין א גרויסער מאָס פאַראַנטוואָרטליך פאר די בלוטיגע פּא־גראָמען און זי האָט אסיגנירט צהן מיליאָן רובל פאר דער ערשטער הילף פאר די פֿאָגראָם־געליטענע אידען.

וואָס פאר א וועלט 10 מיליאָן רובל פאר גאנץ אוקראינא האָט געהאט, קאָן מען זיך פֿאָרשטעלען דערפון, וואָס אין מאנכע קליינע שטעטלאך האָט דער מאטעריעלער שאָדען בעת די פֿאָגראָמען, ניט רעכענענדיג די מענשליכע קרבנות, באַ־טראָפען אָפּטמאל מעהר פון דער דאָזיגער סומע. זייענדיג אָבער אָפּגעריסען און אָפּגעשניטען פון דער גאנצער איבעריגער

שוועריגקייטן, אַ צאָהל געשענדעטע און דאָס גאנצע שטעדטעל צעראבירט.

„איהר וועט שוין איצט וויסען, זשידאָווסקי קאָמוניסטי, ווי זיך צו שטעלען אנטקעגען אונזערע חברים!" — האָבען די רוצחים ניט אויפגעהערט צו שימפען...

זוירקליכקייט), זיינען דאָך אלע קהלות תיכף נאָך די פֿאָגראָמען פֿאקטיש פארוואנדעלט געוואָרען פון אָרגאנען פון אידישער זעלבסטפארוואלטונג אין פֿשוט'ע הילפס־קאָמיטעטען. וועגען וועלכער עס איז אנדער ארבייט, וואָס איז דוקא יא אריינגענאנגען אין דער קאָמפעטענץ פון די קהלות, האָט די נאנצע צייט, וואָס די פֿאָגראָמען האָבען ניט אויפגעהערט, קיין רייד ניט געקאָנט זיין. און אָט וועו עס האָט זיך אָנגעהויבען די הילפס־ארבייט פון „דזשאָינט" האָבען די קהלות פֿאָרגעשטעלט מיט זיך דעם איינציגען גוט־אָרגאניזירטען אידישען געזעל־שאפטליכען אפּאראט, וועלכער האָט געקענט די דאָזיגע ארבייט אָנפיהרען.

די הילף פון „דזשאָינט" האָט פאר די אוקראינער אידען געהאָט א צווייענדיגע באדייטונג — ערשטענס, א מאטעריעלע, און צווייטענס, א מאָראלע. די מאטעריעלע זייט פון דער „דזשאָינט" הילף איז באשטאנען אין דעם, וואָס איהרע געלדער האָבען באטראָפען אין אוקראינישע וואליוטא ניט קיין צעהן מיליאָן, נאָר הונדערטער מיליאָנען רובל. און מיט אזא סומע האָט מען שוין געקענט אויף וויפיל ניט איז פארליבטערען די נויט פון די געלימענע. אויסער מזומן געלד האָט די „דזשאָינט" אויך געבראכט פיעל קליידער, פראָדוקטען, געציג און מעדיקאמענטען. אלע די זאכען זיינען אָהן צווייפעל געווען פון גרויס ווערט און נוצען פאר דער אידישער באפעלקערונג, וועלכע איז געבליבען בלויז אין די זעקענע מלבושים, וואָס זי האָט געטראָגען אויפ'ן לייב. פון באזונדערער וויכטיקייט זיינען אבער געווען די מעדיקאמענטען.

זינט די וועלט־מלחמה האָט זיך אָנגעהויבען ביז היינטיגען טאָג לעבט אוקראינא איבער א שטארקען קריזיס אין מעדי־קאמענטען. ניט נאָר קאָסט דאָרט א געווויינלאכער רעצעפט אין די הונדערטער און זאָנאר טויזענטער רובל, נאָר פיעלע ארטיקלען, ווי יאָד, וואטע, מארלי און ד. גל., איז פשוט ניט געווען צו קריגען אפילו פאר געלד. דאָס איז געווען דל אורזאך, וואָס זעהר א גרויסע צאָהל פון שווער פֿאָרוואונדעטע אין די פֿאָגראָמען זיינען אין גרויסע יסורים געשטאָרבען פון

אידישער וועלט, זאגאר פון בעסאראביע, מיט וועלכער אוקראינא גרעניצט זיך, איז דאס געווען די ערשטע און איינציגע היקף, וואס די פאגראמירטע אידישע באפעלקערונג האט באקומען. און נעמענדיג אין אמבאטראכט די אומבאשרייבליכע נויט, וועלכע האט געהערשט צווישען די געליטענע, האבען די פאר־שידענע הילפס־קאמיטעטען, וואס האבען זיך געגרינדעט תיכף נך די פאגראמען, קיין אנדער ברירה ניט געהאט ווי אנצונעמען דאס דאזיגע בלוטיגע גערלך, ווי פילע האבען דאס מיט רעכט נערופען און צוטרעטען צו דער ערשטער הילפס־ארבייט. עס פארשטעהט זיך אבער, אז מיט אזא לעכערליכער נישטיגער סומע ווי די, וועלכע די אוקראינער רעגירונג האט געפונען פאר נויטיג צו אסיגנירען, האט מען קיין סך ניט געקענט אויפטאן, און נאך א פאר חדשים ארבייט האבען זיך אלע הילפס־קאמיטעטען צוליב מאנגעל אין געלד געמוזט שליסען.

א נייע עפאכע אין דער ארבייט פון די אוקראינער הילפס־קאמיטעטען הויבט זיך אן ערשט פון אנפאנג 1920, וועו די דעלעגאטען פון „דזשאינט", מיט פראפ. פרידלענדער בראש, איז ענדליך געלונגען אריינצודרינגען אויפ'ן אוקראינישען באדען און אריינברייננען אהין די פארשידענע הילפס־מיטלען פון אמעריקא.

זעהר טיכטיג און ענערגישע מיטהעלפער אין פארוואלטען, צעטיילען און אנפיהרען מיט דער דזשוינט הילפס־ארבייט, האבען די פארשטעהער פון „דזשאינט" געפונען אין די ארטיגע קהלות, וועלכע האבען עקזיסטירט אין די גרעסערע צענטערן א דאנק דער ניט לאנג־צוריק באקומענער נאציאנאל־פערזאנא־לער אויטאנאמיע. די דאזיגע קהלות זיינען פאר די אוקראינער אידען געווען דאס וואס מען רופט „די רפואה פאר דער מכה". ווייל ניט קוקענדיג דערויף וואס אין די סטאטוטען וועגען הילפס־ארבייט פאר פאגראם־געליטענע (בעת די סטאטוטען זיינען אויסגעארבייט געווארען, האט מען גארניט געטראכט וועגען אזא אומגלויבליכען פארדאקס, ווי נאציאנאל־פערזאנאלע אויטאנאמיע און אידישע פאגראמען, וועלכער איז ליידער גיך געווארען א שרעקלאכע

איז פארפלעקט מיט'ן בלוט פון זייערע אייגענע און וועלכעס דארף איהר צוריק א שמיץ געטאן ווערען אין פנים אריין. און עס האט געקאסט פיל מיה אנצואווייזען די מיט רעכט אויפגערעגטע דעלעגאטען, אז דאס איז לעת עתה די איינציגע הילף, מיט וועלכער מען קאן כאטש אויף וויפיל עס איז ניט איז פארלייכטערען די נויט און ליידען פון די פאגראם-געלימטענע. ענדליך האבען אויך די דעלעגאטען איינגעזעהען אז עס איז קיין אנדער ברירה ניטא, און זיי האבען דאס געלד גענומען. זיי האבען דאס אבער געטאן מיט בושה און וויטאג אין הארצען.

גאנץ אנדערש איז מיט דער „דזשאינט" הילף. ניט נאר פארלייכטערט די דאזיגע הילף די נויט פון דער רואינירטער אוקראינער אידישער באפעלקערונג, נאר דער באוואוסטזיין, אז די הילף קומט פון א בריידערליכער האנט, וועלכע פיהלט דיר מיט און איז וויליג דיר מיט אלעס מעגליכעס צו העלפען, ברענגט אויך אריין אין די הערצער פון די דערשלאגענע און הילפלאזע אוקראינער אידען א געוויסע טרייסט, מוט און האפנונג, אז כל זמן ווי ערגעץ לעבט נאך א טייל פון זייערע מעהר גליקלאכע בריידער, וועלכע טראכטען און זארגען פאר זיי, איז נאך ניט אלעס פארלארען... דער לעצטער פונקט איז, נאך מיין מיינונג, דער וויכטיגסטער אפשר פון דער „דזשאינט" הילפס-טעטיגקייט.

די הילפס-ארבייט פון „דזשאינט" אין אוקראינא האט זיך, ווי שוין געזאגט, אננעהויבען אביסעל צו שפעט. נאר בעסער שפעטער ווי קיינמאל ניט. די הויפטזאך איז, אז די דאזיגע הילף טאר ניט אפגעשטעלט ווערען און דארף ערשט פארברייטערט ווערען דורך קאמסטרוקטיוועד און אויפבויאונגס-ארבייט.

יולי, 1921.

זייערע פארלאָזטע וואונדען אָדער האָבען פארלאָרען וועלכע עס איז אברים. אזוי שנעל אָבער ווי עס האָט זיך באקומען דער ערשטער טראנספּאָרט מעריקאַמענטען פון „דזשאָינט" האָבען אייניגע ראיאָנע הילפס־קאָמיטעטען, ווי דער מאָהילעוו־פּאָדאָליער, צ. ב., געפּעפּנט אייגענע אפּטייקען, וואוהין עס האָבען זיך תיכף א לאָז געטאָן א גרויסע מאַסע שווער־פארוואונדעטע פון ראיאָן, מאנכע צו־פוס, ווייל זיי האָבען ניט געהאַט אויף הוצאות, מיט צוהאָקטע הענט, צושפּאָלטענע שאר־בענס, אָפּגעהאָקטע פינגער, די וואונדען פון וועלכע האָבען שוין פון א צייט געפּוילט און האָבען געהאַלטען אין אָנשטעקען די איבעריגע נאָך געזונטע טייל פון קערפער. און נאָר א דאנק די דאָזיגע מעריקאַמענטען זיינען פיעלע פון זיי מיט דער צייט אויסגעהיילט געוואָרען.

פון ניט קיין קלענערער וויכטיגקייט איז אויך די מאַראַלישע זייט פון דער באָקומענער „דזשאָינט" הילף. אום דאָס קלאָר צו מאַכען, וועל איך ברענגען פאַלגענדען פאַקט: נאָך די ערשטע פּעטליוורישע פּאָגראָמען אין 1919 האָט דער מאָהילעווער הילפס־קאָמיטעט באָקומען פון די אויבען דערמאָנטע אסיגנירטע צעהן מיליאָן רובל (קאַרבאָוואַנצים) אן ערך פון א מיליאָן מיט א פערטל פאר די פּאָגראָם־געליטענע פון ראיאָן. האָט ער צוזאַמענגערופען קיין מאָהילעוו א צוזאַמענפּאָהר פון אלע ארומיגע קהילות, כדי צו באשפּרעכען די לאָגע אויף די ערטער און איינטיילען זיי דאָס געלד. נאָנצע דריי טעג כסדר האָבען די דעלעגאַטען, די מעהרסטע פון וועלכע האָבען אליין עמיצען פארלאָרען אין די פּאָגראָמען, מיט ביטערע טרערען אין די אויגען געשיילדערט די מורא'דיגע איבערלעבנישען פון זייערע שטעדטלאָך ערב די פּאָגראָמען, די שרעקליכע ווילדע רציחות און בילדער בעת די פּאָגראָמען און דעם אומבאשרייבליכען חורבן, נויט און עלענד, וואָס הערשט דאָרט נאָך די פּאָגראָמען. און וועז מען האָט זיי ענדליך געלאָזט וויסען פון דעם באָקומענעם געלד, האָבען זיך תיכף אויפגעהויבען פון אלע זייטען קולות, אז זיי וועלען גיכער אויסגעהן פון הונגער און שלאָפקייטען, איידער נעמען פון דער רעגירונג געלד, וואָס

דאָס לעצטע אינטערעסירט אָבער קיינעם ניט, ווייל דער הויפּט געדאנק און וואונש, וועלכע מוטשען יעדען אוקראינער אידען איז ווי אזוי אנטלויפט מען פון דאנעט וואס שנעלער און וואָס וווייטער וועט זיין, וועט מען שפּעטער זעהן.

זעלבסטפארשטענדליך, אז די פּאָלגען פון אזא מין סטיכישער און פּאָלאָזער עמיגראציע קענען און מוזען זיין זעהר טראגישע פאר די אָנגעלויטענע עמיגראנטען. און די קאטאסטראָפאלע סימנים פון דעם לאָזען זיך שוין טאקע פיהלען. די נאָהענטע צו דער גרענץ שטעדטלאָך זיינען שוין פאַרפלייצט פון ם׳אלץ־וואקסענדען שטראָם עמיגראנטען און היימלאָזע, צוויישען וועלכע עס הערשט גרויס נויט, הונגער און שלאפקייט.

דער דאָזיגער פאקט דארף געזומען ווערען אין אכט און ערנסט באהאנדעלט ווערען אין די אידישע געזעלשאפטליכע קרייזען פון אייראָפּא און אמעריקא, וואוהין דער דאָזיגער עמיגראציאנס־שטראָם פון אוקראינא איז הויפּטזעכליך געווענדעט.

באזונדערס וואָלטען זיך מיט דער דאָזיגער ערנסטער עמיגראציע־פראגע געדארפט פארנעמען די פארשידענע אמעריקאנער און אייראָפּעאישע קאָמיטעטען פאר הילף די געלויטענע אידען פון אוקראינא, ווי דער אמעריקאנער „דזשאינט" און אנדערע אזעלכע הילפס ארגאניזאציעס, וועלכע וואָלטען פיל געקענט אויפטאָן, כדי די דאָזיגע סטיכישע באוועגונג צו רעגולירען און פארלייכטערען.

עס דארף צוזאמענגערופען ווערען א ספּעציעלע אלוועלטליכע קאָנפערענץ פון אלע הילפס־קאָמיטעטען, אויף דער טאגעס־ארדנונג פון וועלכער די דאָזיגע פראגע זאָל אוועקגעשטעלט ווערען אין איהר פולער גרויס און ווייט מעגליך אלזייטיג געלעזט ווערען. די פראגע פון עמיגראציע איז פאר די אוקראינער אידען אייגע פון די ברענענדסטע לעבענס־פראגען אין איצטיגען מאָמענט און זי טאָר בשום אופן ניט לענגער אפּגעלאָזט ווערען.

דאָס וואָלט געווען די וויכטיגסטע און ראציאנאָלסטע הילף וואָס מען קען טאָן פאר דעם אוקראינער אידענטום.

יולי, 1920.

דער עמיגראַציע־שטראָם פון דעם אוקראַינער אידענטום.

די שרעקלעכע פאַלגען פון דער וועלט־מלחמה און די אָפּטע פּאָליטישע איבערקערענישען און ניט אויפהערענדע פּאָגראָמען האָבען אין גרונד צעשטערט דעם עקנאָמישען און גייסטיגען מצב פון׳ם אוקראַינער אידענטום.

דער אַלץ וואקסענדער יקרות און ארבייטסלאָזיגקייט פון איין זייט, און די שטענדיגע מורא און ניט־זיכערקייט פאר׳ן מאָר־גענדיגען טאָג פון דער צווייטער זייט, האָבען סיי מאטעריעל, סיי גייסטיג צעבראָכען און רואינירט טויזענטער און צעהנדלינגער טויזענטער אוקראַינער אידען. מענשען, ערשט מיט א פּאָר יאָהר צוריק גוט־איינגעזעסענע מיט דער אָדער יענער מלאכה אָדער פּראָפעסיע אין דער האנט, געהען היינט ארום בטל אָהן מוט און אָהן האָפענונג אויף בעסערע צייטען.

דאָס אלעס האָט נאטירלעך ארויסגערופען אויף דער אידישער גאס א זעהר אינטענסיווע עמיגראציע־באוועגונג. און ניט נאָר צווישען א געוויסען קלאס אדער גרופּע פון דער אידישער באפעל־קערונג, נאָר אלע שיכטען, אלע קלאסען אָהן אויסנאם טראכטען און טרוימען איצט נאָר פון עמיגראציע אלס דאָס אייניציג רעטונגס־מיטעל פון זייער אומערטרעגלעך־געווארענער לאגע.

דער אידישער וואנדער־גייסט, וועלכער איז פאר דער צייט פון דער מלחמה אנדרימעלט געווארען, האָט איצט פון דאָס ניי ערוואכט מיט זיין גאנצען כח און קראפט. וואו איהר זאָלט ניט געהן און שטעהן, מיט וועמען איהר זאָלט ניט רעידען, הערט איהר בלויז נאָר איין טעמע: עמיגראציע.

טויזענטער מענשען און משפחות צעברעכען זייער בעל־הבית־שקייט, פארקויפען אוים דאָס לעצטע און סאמע נויטיגסטע כדי צו קריגען אויף די נויטיגע הוצאות און לאָזען זיך אין וועג אריין, ניט וועלענדיג זיך רעכענען מיט קיינע שווערigkeיטען און שטערונגען, מיט קיינע געפאהרען און פארבאָטען און אליין ניט וויסענדיג וואוהין, צו וועמען און צו וואס...

עסען, קלײדער און מעדיצינישע הילף, נאָר אפילו די רומענישע אדמיניסטראציע האָט אויף זיי רחמנות געקראָגען און זיי ניט געשטערט אריבערצוגעהן די גרענעץ אומגעזעצלעך און זיי נאָך ערלויבט צו בלײבען אין לאנד אין משך פון 3 חדשים, ארויסגעבענדינג זיי ספּעציעלע דאָקומענטען. (שפּעטער, ווען די ערשטע 3 חדשים האָבען זיך געענדיגט איז דער טערמין פארלענגערט געווארען אויף נאָך 3 חדשים.)

אָבער א דאנק די נאָך אלץ ניט אויפהערענדע פּאָגראָמען אין אוקראינא, ווערט דער שטראָם אנטלאָפענע פון דארטען קיין בעסאראביען מיט יעדען טאָג שטאַרקער און גרעסער. דערצו האָבען זיך אהער אויך א לאָז געטאָן א גרויסע צאָהל אזעלכע משפּחות, וועלכע האָבען זייערע שפּייזער און קרובים אין אמעריקא און זיינען פון זיי אָפּגעריסען די נאנצע צייט פון דער מלחמה. געוואָהר ווערענדיג, אז דורך רומעניע קען מען קומען אין פארבינדונג מיט אמעריקא, האָבען פרישע טויזענטער משפּחות און איינצעלנע אידען פון אלע עקען אוקראינא זיך צעבראכען, אויספארקויפט אלעס וואס איז זיי נאָך געבליבען נאָך די פּאָגראָמען און זיך א לאָז געטאָן קיין בעסאראביען. און ניט קוקענדיג אויף אלע שווערigkייטען און געפאהרען, מיט וועלכע דאָס „גנב'ענען" די גרענעץ איז איצט פארבונדען סיי מצד דער אוקראינישער וואך פון יענער זייט דניעסטער, סיי מצד די רומענער פון דער זייט און סיי מצד די קאָנטראבאנדיסטען, וועלכע בארויבען די מעהרסטע קרבנות פון ביידע זייטען הערט אָבער דער שטראָם היימלאָזע ניט אויף בין היינטיגען טאָג.

די צאָהל פון די אוקראינער אידישע היימלאָזע אין בעסאראביע, וועלכע קומען ארויס אויף הילף פון זייערע אמעריקאנער קרובים, באטרעפט שוין היינט צו טאָג פיל צעהנדליגער טויזענטער און זייער לאנג ווערט דאָ פון טאָג צו טאָג שרעקליכער און עס דראָהעט זיי א שוידערליכע קאטאסטראָפע. פון איין זייט זיינען די בעסאראביער אידען, וועמעס מאָטעריעלע לאנג איז איצט אליין אויך ניט איבעריגם גלענצענד, שוין מיד געווארען אויסצוהאלטען די דאָזיגע צאָהלאָזע ארמיי היימלאָזע. פון דער צווייטער זייט, האָט זיך אויך דער אמעריקאנער

אוקראינער היימלאָז אין בעסאַראַביע.

(קאָרעספּאָנדענץ)

דער ערשטער שטראָם פון אוקראינער היימלאָז קיין בעסאַראביע האָט זיך אָנגעהויבען אין זומער, 1920, נאָך די שוידער־האפטע פּאָגראָמען, וועלכע זיינען צו יענער צייט פּאָרגעקומען אין א גאנצער רייהע אידישע שטעדט און שטעדטלאָך אין פּאָדאָליער גובערניע, וואָס לויגען נאָהענט צו דער בעסאראביער גרענץ.

די דאָזיגע פּאָגראָמען, באוואוסט אונטער'ן נאָמען „טיוטיונאָווסקי", ווייל זיי זיינען געמאכט געווארען דורך די פּארטיזאנישע באנדעס פון דעם אָטאָמאן טיוטיוניק, און וועלכע זיינען בדרך אגב שוין ניט געווען די ערשטע אין יענע ערטער, האָבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייער ווילדער, אוממענשליכע אכזריות־דיגקייט נעגען דער אידישער באפעלקערונג און זיי האָבען דאָס געצוואונגען טויזענטער און טויזענטער פּאַראָרימטע אידישע משפּחות איבערצולאָזען זייער ביסל האָב און גוטס אויף הפקר און לויפען זוכען זייער רעטונג אויף יענער זייט דניעסטער — אין בעסאראביע, צווישען זיירע מעהר גליקליכע ברידער.

א שרעקליך ביל־ד האָבען מיט זיך פּאָרגעשטעלט די ערשטע אריבערגעקומענע אוקראינער אנטלאָפענע אידען, צווישען וועלכע עס האָט זיך נעפונען א גרויסער טייל אלטע לייט, פרויען און קליינע קינדער. אלע זיינען געווען נ א ק ע ט, ב א ר ו ע ס און ה ו נ ג ע ר י נ. די מעהרסטע פון זיי זיינען נאָך געווען אויף טויט איבערגעשראָקען פון זייערע שוידערליכע איבערלעבונגען און האָבען ניט געקענט קומען צו זיך. עס זיינען צווישען זיי אויך געווען פילע בעת די פּאָגראָמען שווער־פּאַרוואונדעטע און א גרויסע צאָהל געשענדעטע און קראנקע פרויען און מיידלאך.

די דאָזיגע אומגליקליכע האָבען ניט נאָר געריהרט די הערצער פון די בעסאראביער אידען, וועלכע האָבען זיי בריderליך אויפגענומען, צושטעלט איבער די הייזער און פּארזאָרגט מיט

נען די טראגישע סצענעס וואס שפּילען זיך אפּ בעת מען פּיהרט די דאָזיגע פון שיקזאל אונ מענשען פּאָר־פּאָלגטע קרבנות צום דניעסטער אויף צוריקצושיקען. פּילע באקומען היסטעריע, אנדערע ווארפען זיך צו דער ערד און בעטען מען זאל זיי אויפ'ן אָרט דערשיסען, ווייל אין אוקראינא האָבען זיי ניט מעהר וואָס צו טאָן. עס ערווארטעט זיי דאָרט בלויז א שווערע שטראָף, הונגער־טויט און וויטערדיגע פּאָגראָמען...

אויף וויפיל די לאגע פון די אוקראינער היימלאָזע איז איצט געווארען אומערטרעגליך, באווייזען די פאלען פון זעלבסטמאָרד, וועלכע האָבען אָנגעהויבען פארקומען צווישען זיי די לעצטע צייט. קיין אנדער אויסוועג פון זייער פארצווייפעלטער לאגע זעהען די דאָזיגע אומגליקליכע ניט, ווייל בלייבען דערווייל וויטער אין בעסאראביע לאָזט זיי די רומענישע רעגירונג ניט. אומקערען זיך צוריק קיין אוקראינא, וואו זיי האָבען אזוי פיל בלוטיגע וואונדען באקומען און אלץ פארלוירען — ווילען זיי ניט און טאָרען ניט. און עמגירירען, וועז זיי האָבען שוין זאָגאר די מעגליכקייט, קענען זיי ניט איבער א קאפּריז פונ'ם אמעריקאנער קאנסול.

אויף די אמעריקאנער אידען, פון וועמעס עלטערען, פּרויען שוועסטער און ברידער עס באשטעהען די טויזענדער און טויזענטער היימלאָזע, וועלכע שמאָכטען איצט אין בעסאראביע, לינט דארום דער חוב צו ראטעווען די דאָזיגע אומגליקליכע פּאָגראָמקרבנות, וועמעס צרות און ליידען האָבען קיין שיער און קיין סוף. און נעטאָן מוז אלץ ווערען באלד, ווייל זאָנסט קען שוין זיין צו שפּעט.

יאנואר, 1921.

„דזשאינט" דורך זיין רומענישען פארטרעטער — ה' לאנדעסקו, אפגעזאנט ווייטער צו שטיצען די אוקראינער היימלאזע, וואס ער פלעגט ביז איצט אין א געוויסער מאס יא טאן. און ריהרענדע סצענעס שפילען זיך דארום טאג־טעגליך אפ אין די היגע הילפס־קאמיטעטען, וועלכע זיינען פארפלייצט מיט פארצווייפעלטע מענער, פרויען און קינדער וואס ליידען הונגער און קעלט און עס איז ניטא מיט וואס זיי צו העלפען...

דערצו וויל שוין אויך די רומענישע רעגירונג מעהר ניט דולדען די דאזיגע היימלאזע. פאר די, וועלכע זיינען שוין דא פון פריהער און האבען באקומען דאקומענטען, ווערען איצט ארויסגענעבען ספעציעלע עמיגראנטען־פעסער צו פארלאזען דאס לאנד. און א גרויסע צאהל אזעלכע, וועלכע האבען שוין באוויזען צו באקומען געלד און פאדערונגען פון זיערע אמעריקאנער קרובים, וואלטען גערן עמיגרירט, ווייל אבער דער אמעריקאנער קאנסול בשום אופן ניט וויזירען די דאזיגע פעסער, ווייל זיי היסען אוקראינער, און אוקראינע איז דאך, ווי באוואוסט, ניט אנערקענט פון אמעריקא. אזוי אז אפילו די דאזיגע „גליקליכע" היימלאזע (אזוי ווערען דא אנגערופען די יענינע פון די היימלאזע. וועמען עס האט געגליקט צו באקומען געלד און פאדערונגען פון אמעריקא) געפינען זיך ווידער אין א פארצווייפעלטער לאגע.

אם שרעקליכסטען און שוידערליכסטען אבער איז די לאגע פון די יענינע היימלאזע, וועלכע זיינען אריבערגעקומען אדער קומען אריבער די לעצטע צייט און קענען ניט באקומען קיין דאקומענטען. אזעלכע מוזען, לויט א לעצטען באפעהל פון דער רומענישער רעגירונג, אין 24 שעה צייט אריבערגעשטעלט ווערען קיין אוקראינא. און טאג־טעגליך קומען איצט פאר איבער גאנץ בעסאראביע וויל „אבלאווקע" אויף די דאזיגע אומגליקליכע, וועלכע לויפען ווי פאר'סמ'טע און געיאגטע חיות, זיך באהאלטען מיט די קינדער אין די ארומיגע פעלדער און וועלדער, וואו זיי ליגען אפט צו עטליכע טעג און נעכט אין הונגער, קעלט און טויט־שרעק.

מחנות־ווייז ווערען די דאזיגע דאקומענטענלאזע היימלאזע איצט ארעסטירט און צוריקגעשיקט. און ניט צו באשרייבען זיי־

געגאנגען דאוועגען אין דער גרויסער שוהל, וואו ער האָט געהאלטען א רעדע מענינא־דיומא אין העברעאיש, וועלכע האָט ארויסגערופען טרערען אי ביים עולם אי ביים רעדנער גופא. ער האָט אויך מנדר געווען א געוויסע סומע פאר דער שוהל.

ניט קוקענדיג דאַרויף, וואס די שטימונג אין שטאָדט איז געווען זעהר א נערוועזע און אומרוהיגע צוליב דער עוואקואציע פון די אוקראינצעס און דעם דערנעהנטערען זיך פון די באָלשעוויקעס, האָבען די דעלעגאטען פארבארכט דעם גאנצען טאָג שבת אין לאָקאל פון דער קהלה־פארוואלטונג, וואו זיי האָבען געהאט באראטונגען מיט די אָנפיהרער פון פאָגראָם־קאָמיטעט און האָבען אויסגעהערט א סך טרויעריגע באריכטען פון די היימלאָזע פון א גאנצער רייהע צעגראָמירטע שטעדטלאך פון אויעזד, וועלכע זיינען אנטלאָפען קיין מאָהילעוו.

די גאנצע צייט איז דער לאָקאל פון דער קהלה געווען באלאגערט פון א גרויסער מחנת היימלאָזע מענער, ווייבער און קינדער, יעדער פון וועלכע האָט געזוכט פערזענלעך זיך אויסריידען דאָס האַרץ פאר די „אמעריקאנער" און מיר האָבען געמוזט איבערטראגען אונזערע באראטונגען אין דעם פריוואט הויז פון דר. שטערן. אין מיטען דער באראטונג, וועז פראָפ. פרידלענדער האָט געהאלטען אין ענטפערן אויף די אָנגעמערקטע פלענער פון די פאָרשטעהער פון פאָגראָם־קאָמיטעט, האָט זיך פלוצים לעבען הויז, וואו מיר זיינען געווען פארזאמעלט, אָנגעהויבען א שיסעריי פון שכור'ע קאָזאקען, וועלכע האָבען געשאָסען אין א גרופע אידען און צופעליג געטראפען איינעם פון זייערע אייגענע חברים. אין גאס איז תיכף געווארען א טומעל און געלויף אין אלע זייטען — א נאנץ געווענליך און טאָג־טעגליך בילד צו יענער צייט אין אוקראינא. דאָס האָט, קענטיג, געמאכט זעהר א שווערען אייגדרוק אויף די דעלעגאטען. די באראטונג, פארשטעהט זיך, איז אויבערגעריסען געווארען און פראָפ. פרידלענדער מיט זיינע קאָלעגען האָבען באשלאָסען אפצופאָהרען.

פאר אונז, די פאָרשטעהער פון דער קהלה און פאָגראָם־קאָמיטעט, איז די ערנסטקייט פון דער לאָגע געווען קלאָר נאָך פון אין דער פריה און מיר האָבען שוין פריהער געוואוסט, אז פא־

פּראָפ. ישׂראל פּרידלענדער׳ס לעצטע טעג אין אוקראינא.

פּראָפ. י. פּרידלענדער מיט זיינע קאָלעגען, דער זשורנאַליסט משה קאַטץ, רעדאַקטאָר פון פּילאַדעלפּיער „אידישער וועלט" און דר. לוויי, זיינען אָנגעקומען קיין מאָהילעוו־פּאָד. פּרייטאָג צו־נאַכטס, דעם 2טען יולי, 1920, אין אַן אוטאָמאָביל, אונטער דעם אַמעריקאַנעם פּלאָג. זיי זיינען דאָ געווען אויף זייער וועג קיין פּוילען, נאָכדעם ווי זיי האָבען פּארבראכט אין אוקראינא אייניגע חדשים, טוענדיג פּארשידענע הילפס־ארבייט פּאר די פּאָגראָם־געליטענע.

ניט קוקענדיג אויף דער שפּעטער שעה האָט זיך דאָך די ידיעה וועגען דעם אָנקומען פון „עפּעם" אין אמעריקאַנער דעלעגאציע תיכף פּארשפּרייט איבער דער גאנצער שטאָדט און שבת נאָכץ פריה, דעם 3טען יולי, איז שוין דער האָטעל „בעלוויו", וואו די דעלעגאטען האָבען זיך אָפּגעשטעלט, געווען באַלאָגערט פון א גרויסען עולם נייגעריגע אידען.

דעם זעלבען טאָג גראדע האָט די אוקראינער מאכט זיך גע־קליבען צו פּארלאָזען די שטאָדט און מען האָט זיך, ווי דער מנהג איז דאָן געווען, שטארק געשראָקען פּאר א פּאָגראָם. דאָס אָנקומען פון דער דעלעגאציע אָבער האָט אלעמען בארוהיגט, ווייל עפּעס איז מען געווען ווי זיכער, אז אין דער אנוועזנהייט פון אמעריקאַנער נעסט וועלען די הוליגאנעס דאָס מאָל ניט וואגען צו מאכען קיין פּאָגראָם, ווי זיי פלעגען געווינטליך טאָן איידער זיי האָבען געמוזט פּארלאָזען א שטאָדט. גרויס פרייד האָבען אויך ארויסגערופען די הונדערטער בריף וואס די דעלעגאציע האָט מיט זיך געבראכט פון אמעריקאַנער קרובים, פון וועלכע מען האָט שוין עטליכע יאהרען ניט געהערט און דאָס וואס מען וועט האָבען א געלעגנהייט מיטצוגעבען מיט זיי בריף קיין אמעריקא.

מעהר פון אלע האָט אויף זיך געצויגען אויפמערקזאמקייט סיי מיט זיין אימפּאָזאנטען אידישען אויסזעהן, סיי מיט זיין אויפ־פיהרונג — פּראָפ. פּרידלענדער. שבת אין דער פריה איז ער

א שרעקליכען און דערשלאָגענדען איינדרוק אויף אלע אוקראינער אידען בכלל און אויף אונז, וועלכע האָבען געהאט דאָס זעלטענע גליק צו קומען מיט איהם אין נאָהענטער באריהרונג בלויז א פאָר טעג פאר זיין טראגישען טויט, בפרט.

די דעלעגאטען וועט זיין געפעהרליך לענגער צו פארבלייבען. ניט וועלענדיג זיי זאָלען צוריקפאָהרען צוזאמען מיט די אָפּטרעטענדע פּעטליוראָווצעס, האָבען מיר מיט פיל מיה געקראָנען פאר זיי אן ערלויבניש אַריבערצופאָהרען קיין בעסאַראַביע, רומעניע, וואו זיי וואָלטען געווען זיכער (מאָהילעוו גרעניצט זיך מיט בעסאראביע דורך דעם טייך „דניעסטער"). אין לעצטען מאָמענט אָבער האָבען די דעלעגאטען באשלאָסען צו פאָהרען ניט קיין בעסאראביע, נאָר צוריק קיין קאמענעץ, פון וואנעט זיי זיינען אָנגעקומען און וואו זיי האָבען איבערגעלאָזט וויכטיגע פאָקומענטען און פון דארט קיין וואַרשע, פוילען.

אינטערעסאנט איז, אז בעת דעם מיטאָג, וואס מיר האָבען אייננעאַרדענט לכבוד די חשוב'ע געסט־דעלעגאטען, איז פּראָפ. פרידלענדער געווען אין זעהר א גוטער שטימונג. ער האָט אונז געהאלטען אין דערצעהלען פיל אנעקדאָטען און עפּיזאדען פון זייערע ערפאהרונגען אין אוקראינא און צולעצט רופט ער זיך אָן צו אונז מיט א שמייכעל: — „ווי דענקט איהר, די חברה — מיינענדיג די פּעטליוראָווצעס — קען אונז ניט צורעכט מאכען אין וועג?" אויף וואס מיר האָבען איהם פארזיכערט, אז קיין אמעריקאנער בירגער וועלען זיי געווים ניט וואנען אָנצוריהרען. הלואי, האָבען מיר איהם געזאָגט, האלב אין שפּאס און נאָך מעהר אין ערנסט, קענט איהר בלייבען דאָ מיט אונז, וועלען מיר אליין אויך ניט דארפען מורא האָבען פאר א פּאָגראָם...

דער שיקזאל האָט אָבער אנדערש געוואלט. אָנקומענדיג בשלום קיין קאמענעץ האָט פּראָפ. פרידלענדער זיך צעטיילט מיט זיינע קאָלעגען — מ. קאטץ און דר. ליווויי און צוזאמען מיט דר. קאנטאָר און נאָך א דעלענאט האָט ער זיך געלאָזט פאָהרען אין אן אויטאָמאָביל קיין וואַרשע דורך פּראסקוראָוו. און מאָנטאָג, דעם 5טען יולי, ווי באַוואוסט, איז ער מיט דר. קאנטאָר אויף א ברוטאלען אופן ערמאָרדעט געוואָרען פון מיליטערישע באַנדיטען הינטער יארמאלינעץ.

די ידיעה וועגען פּראָפ. פרידלענדער'ס טויט האָט געמאכט

אוים דעם אַרכיוו פון מאַהילעוו־פּאַראַליער ראַיאָן קאָמיטעט

צו העלפען די געליטענע פון די פּאָגראָמען.

איינצעלהייטען וועגען פּראָפּ. פּרידלענדער׳ס טויט

(איבערזעצט פון רוסישען אָריגינאל)

דער איינוואהנער פון שטעדטעל יארישעוו — משה (פּאַמילי נאָמען נעדענק איך ניט), וועלכער האָט זיך לעצטע וואך אומגעקערט פון קאמענץ־פּראָסקוראוער געגענד, דערצעהלט, אז ער האָט אין דונאיעווץ אליין געררעט פּערזענליך מיט דעם שאופער, וועלכער האָט געפיהרט די אמעריקאנער מיסיע פון קאמענץ קיין פּראסקוראוו און וועלכער האָט איהם איבערגעגעבען פּאַלגענדעס:

קומענדיג נאָהענט צום שטעדטעל יארמאָלינעץ, האָט ער און אויך די מיסיע (לויט דעם שאופער׳ס רייד זיינען מיט איהם געפאהרען — דער פּראפעסאר, א דאָקטאָר און נאָך א הער, א קאמענצער אדער א נאָוואָסעלעצער) באמערקט ווי פון דעם וועלדל וואס נעבען שאָסעע זיינען ארויסגעקומען דריי מענשען, באוואפענט מיט ביקסען און רעוואלווערען און פארשטעלענדיג דעם וועג פאר דעם אויטאָמאָביל, האָבען זיי א געשריי געטאָן: „שטעה!"

דער פּראפעסאר האָט געהייסען זיך אָפּשטעלען, ניט קוקענדיג דאַרויף וואס דער שאופער האָט גערופען בעסער צו אנטלויפען.

אויף די באנדיטען׳ס פראגע: „ווער זענט איהר דאס אזעלכע?" האָט דער פּראפעסאר זיך רעקאָמענדירט. אָבער נאָך אייער ער האָט געענדיגט די פראזע האָט אייגער פון די באנדיטען אויסגעשאָסען אין איהם פון א רעוואָלווער גלייך אין ברוסט אריין. דערנאָך האָט דער שאופער באמערקט, אז אויך דער דאָקטאָר איז געווען פּאַרוואונדעט אין בויך. וואס עס איז ge-

פערי־אדישער

בולעטען

פון מאהרעי־באד. ראזן מאטעט צו העלפען ד
ניי־יאנע פון איבער־נאנגס־צייט.

№ 3 10 יולי 1920 י

אינהאלט פארצייכענט:

1 ... 2) ... 3) ... 4) ... 5) ... 6) ... 7) ...

צו דער עמיגראציאנס־פראגע.

די שרעקליכע פאדגען פון דער מלחמה, פון די אפטע פאליטישע איבערקערעניש־ען און ניט אויפהע רענדע פאראמען האבען אין גרונד צוטיפערט דעם עקאנאמישען אין גייסטיגען מצב פון אוקראיניש־ען איי־עמטום.

דער ארץ־וואקסענדער יקרוה, פון סאג צו טאג די זיך ארץ־פערגרע־סערענדע ארבייטסקאזיגקייט אוי די שטענדיגע מורא און ניטזיכער־הייט פארן מארגיגדיגען מאג, האבען סיי מאטריעל סיי גייסטיג צו־בראכטען טויזענטער און טויזענטער אוקראיניש אידען. מענשן ערשט מיט אפאר יאהר צורי־קגוטאייגענעזע סענע, מיט דער אדער יענער מלאכה אדער פראפעסיע, אין האנד, געוואוסט אז ארום אהן מוט און האס־נונג אויף בעסערע צייטען.

דאס אלעס האט נאטירליך ארויס־גערופען אויף דער אידישער גאס אזעהר אינטענסיוועמיגראציאנס־באיוועגונג. און ניט נאר צווישען א געוויסען קלאס אדער גרופע פון דער באפעלקערונג, נאר אלע שיכ־טען, אלע קלאסען אהן אויסנאם מראכטען זון טרויטען איצט נאר פון עמיגראציע אלס דאס איינציגע רעטונגס־מיטעל פון זייער אונער־מעגליך־געווארענער לאגע. דער אידישער וואנדער־גייסט, וועלכער איז פאר דער צייט פון דער מלחמה אנדרימאלט געווארען, האט איצט

דער איינציגער אין גאנץ אוקראינא געדרוקטער „בולעטין" אין אידיש, וואס איז געווען געווידמעט אויסשליסליך די פאגראם־געשעהענישען. אינגאנצען זיבצען ארשינען בלויז דריי נומערען און יעדער פון זיי איז ארוים אונטער אנאנדער מאכט: דער ערשטער—אונטער די דעניקינצים. דער צוויימער — אונטער די באלשעוויקעס. דער דריטער — אונטער די פעטלי־ווראווצים. דער „בולעטין" האט זיך אפגעשטעלט, וויל זיין רעדאקטאר האט תיכף נאכ'ן ערשיינען פון דריטען נומער פארלאזט אוקראינא.

שעהן צום דריטען הער האָט ער שוין ניט געוואוסט, ווייל ער (דער שאופער) איז אראפ געשפרונגען פון אויטאָמאָביל און זיך געלאָזט לויפען אויפ'ן וועג צוריק קיין דונאַיעווע (דיניווע).

דערנאָך איז מען געוואָהר געוואָרען, אז נאכדעם ווי די באַנדיטען האָבען בארויבט די מיסיע (מען זאָגט אויף 11 מיליאָן), האָבען זיי פארברענט דעם אויטאָמאָביל.

דער דאָזיגער פאל איז פאָרגעקומען פונקט אין דעם מאָמענט, וועו די באַלשעוויקעם זיינען אריינגעטראטען אין שטעדטל יארמאלינע פון דער אנדערער זייט.

די מיסיע האָט מען מקבר געווען אין יארמאלינע.

די דאָזיגע ידיעות ווערען אויך באשטעטיגט פון אנדערע מענשען, וועלכע זיינען מיט צוויי־דריי טעג צוריק געקומען פון יענער געגנער.

אונטערגעשריבען,

וויזענטאהל.

מאהילעוו־פּאָד., 12טער אוגוסט, 1920.

אינסטרוקטאריש/אבטיילונג.

/American Joint Distribution Committee.

צירקוליאר פון ר. ק

אלגעמיין-אינסטרוקטאריש
אבטיילונג
צירקוליאר № 1

צו אלע קהלות און שטאדטישע פאָגראָם-קאָמיטעטן.

דער ר. ק. איז איך טרעיג, אז ער האט יוידער נוצערעטן צו זיין טעטיגקייט. זועלכע דרייבט איך אים אין נעבען הילף ניט נאר די וואס האבן נאָך דירעקט פון פאָגראָמען נאר אויך פון דער אינגעמיינער-ציים בכלל.

[illegible] פאָגראָם-קאָמיטעט [illegible] פאָגראָם-קאָמיטעט היל[illegible] די יתומים, ערציהונגס הילף פ. ה. פובסידיע די שולן, קינדער-נערטנערייא א. וו.

די אויבנ פון ר. ק. אויף די ערטער וועלכע לויטן אלגעמיינעם פון ר. ק. אננעפירט דורך די ארטיגע קהלות, אין דאָ אזעלכע זענען ניט פאראן - דורך פאָגראָמ-קאָמיטעטן.

פרי צו באקומען די נויטיגע געלט מיטלען האבן די קהלות ארער קאמיטעטן צושטעלן אין ר. ק. נעקאָרדירטע פּראָטאָקאָלן בעניג באריכטן וועגן דער לעגע אויף די ערטער.

די קהלות ארער פאָגראָם-קאָמיטעטן האבן שוין אין פאל באקומען געלט פון ר. ק. און ווייטער, וואָ אין נאָך נעלט מוזן פאָרהאַנדלט צושטעלט אנשטאלטן דין וחשבון מיט נעהעריגע באקומענטן וווּ אזוי דאם פרי-ערדיגט נעלט איז אויסגענעבן געווארן. און ביז וויפל נעלט וואָס צושטעלט אזעלכע דורך

בא דער עראשטער טענדירונג וועט אונזער אינסטרוקטאר באזוכן אייער מיטגליעדס אין קאנטראלירן אייער ארבעט

פאראַדעטער א. בוקים
נעשעפטספיהרער א. יאב-פאלקס

סאָאיסטיש-אינפארמאציאנס
אבטיילונג
צירקוליאר № 1

צו אלע קהלות און שטאדטישע פאָגראָם קאָמיטעטן

די סטאטיסטיש-אינפארמאציאנס-אבטיילונג בעם [illegible] לעזער דאראון קאם-טעם האט זיך נעשטעדט דעם צוועק צו זאמלען אלע מאטעריאלן, וועלכע האבן א שייכות צו די פאָגראָם-נעשעהנישן אין אונזער נענענט פאר דער לעצטער צייט.

איינע פון די וויכטיגסטע מיטלען צו פארייבונג די אלע נעשעהנישן פאר די צוקונפטיגע דוראות און פאר דער נעשיכטע זעלבן—פאטאנאמישע בילדער.

דאראום לענט אלעך דער ראיאן-קאמיטעט פאר צוואמען מיט אן אלגעמיינעם דעפאלקן בארוכט וועגן די פאָגראָם-נעשעהנישן אין אייער שטאדט צושיקן ארואפנעמענע בילדער פון הרונים, פארוואונדעטע, בילדער קברים, פארברענטע אין צובראכענע הייזער, פון נייעסט אויבערנעבליבענע יתומים אין אלטנות אין אזוי ווייטער.

יעדע בילד דארף נעמאכט ווערן אין 3—4 עקזעמפליארן, פון אינעטער יעדער בילד דארף זיין אנגעווייזן די אדרעס פון דער נעשעהנים.

אלע הוצאות אויף די בילדער ווילן אופנעקערט ווערן דורכן ראיאן-קאמיטעט.

סאראוולטער מ. סאריקאוו.
נעשעפטספיהרער א. ווינער

וואלטונג אוֹן מיט דער [illegible]
רעגע אין אונזער ראיון.

שבת דעם 3-טן יוני אין דער פריה האָט דער פּראָפ. פרידלענדער געהאלטען א קורצע רעדע מעניני דיומא אוֹף העברעאיש אין דער גרויסער שוהל און די איבעריגע צוויי דעלעגאַטען מיטן ה' בלאט מאן זענען געווען אין קהלה, וואו זיי האָבען אופגענומען דעלעגא- ציעס פון די הימאָזע פון די צו- גראבירטע שטעדטלעך פון יאמ- פאלער אויזוד אוידה אבע זיי צו- פיעלט די בריף וואָס זיי האָבען געבראכט פון אמעריקא פאר מאה- [illegible] פון פארן ראיאן, און האבען [illegible]

אמעריקא.

[illegible] איז אבגעהאלטען געווא- [illegible] פאראיינוגטע בארָאטונג פון [illegible] פּראָגאציע מיטן פרעזידיום [illegible] פאקאמיטעט און קהלה [illegible] פאלטונג. אין נאמען פון ר. ק. [illegible] ם. פּאגריסט די דעלעגאציע [illegible] ח' מ' יאמפילסקי, וועלכער [illegible] אן אז די איינציגע טרייסט פון אוקראינעשען אידענטום [illegible] דאזיגען שווערען מאמענט איז [illegible] פּאָם וויסט אז פון זענער [illegible] זיי גאָנצען זיך, זיינע גליק-

לייענערע בריידער, וועלכע אינטערע- סירען זיך מיט איהם. אויף דער באגריסונג ענטפערט דער פראָפ. פרידלענדער, וועלכער זאָגט אז די אמעריקאַנער אידען פיהלען- מיט זייערע אוקראַינישע בריידער און טוען אַלעס מעגליכעס זייער לאַגע צו פארגרייניגערען.

ה' יאָזפוסקי באַריכטעט וועגען דער ביזי-איצטיגער טעט-גקויט און וועגען פּלאַן פון דער וויטערדיגער אַרבייט פון ר. ק. און קהלה-פאר- וואַלטונג די ח"ח-הרב ר'. ביק און מ- סאדיקאוו וויזען אן דער דע- לעגאציע אויף דער ויכטיגקייט פון דער עמיגראציע פאַרז אוקראַיני-

[illegible]

אַלע אריוסגעזאגטע מיינונגען וועלען גענומען אין אכט פון דער דעלעגאציע

צום באדויערן איז די בארא- טונג צושטערט געוואָרען צוליעב די קראנגען, וועלכע האָבען זיך פארשפרייט אין שטאָדט וועגען א פאָגראָם און דורך דעם פליצלומדי- גען שׂסעריי וואָס איז פארגעקומע: אין גאַס פון שיכורע קאָזאַקען

אזוי ווי דעם טאָג האָט די אוקראי- נישע מאכט פארזיכערט די שטאָדט האָט אייך די דעלעגאציע געהויט דעם דעלבען טאָג אבפאהרען.

רעדאקטאר:
[illegible]
מ. סאדיקאוו

אריסנעלער
[illegible]

שטאדטישע כראניק

היימלאזע.

בשעת עס זענען אין מאי ד. י פאַרגעקומען די פֿאָגראָמען אין די שטעדטלעך קאסניצע, ווערבקע, צעקינאווקע און אנד. נעבן יאמפאָל, זענען אַ גרויסער טייל דאָרטיגע אידען מיט די וויבער און קינדער אריבער אויף בעסאַראַביער זייט.

זונטאג דעם 13 יוני האָט די בעסאַראַביער מאַכט צוריק אַריבער געשטעלט קיין מאַהלעוו-פאָדאָלסק אַ פּאַרטיע פון 300 היימלאָזע, וועלכע האָבען געוואָלט אבגעשיקט ווערן מיטן עטאַפּ קיין יאמפאָל. אַ דאנק אבער די באמיהונגען פון דער היגער קהלה-פאַרוואַלטונג זענען אלע היימלאָזע באַפּרייטע געוואָרען. אזוי ווי די היימלאָזע האָבען נאָך קיין מעגליכקייט ניט אומצוקערען זיך אַ היים און די גרסעטע טייל פון זיי נויטיגט זיך שטאַרק, האָט די קהלה-פאַרוואַלטונג אויף די געלד מיטלען פון ראַיאן קאָמיטעט געפּענט פאַר זיי אן ערנעהרונגס פונקט, וואו עס ווערען געשפּייזט טעגליך העכער 250 מענשען. אויך איז פאַר זיי געפּענט געוואָרען אַ שלאָפּ-פונקט. די קהלה-פאַרוואַלטונג זאָרגט אויך דאפיר אַז די היימלאָזע זאָלען זיך בייַ דער עדשטער מעגליכקייט קענען אומקערן אַ היים.

אין קהלה.

די הויפּט קהלה-פערוואַלטונג האט באקומען פון אידישע פילאנטראפען אין צוא אנאקער פאַסונגען אין הויך קופּען פון דער העכערער רובענער באט א פאַרמעגן, איבערצולאזן צוריק די היימלאָזע פון די צוריקגעשטעלטע אין אוקראינא וועלכע זענען אנפאַראזשירט פון פאַראַביע. אזוי ווי די היימלאָזע זענען שוין אפגעשטעפט געוואָרען קיין מאַהלעוו האט זיך די וואלטונג נעזונדעהט דורך א בריף צו דער אפּטייל א אנפראגע צי אין דראזניע וויל אפּט. א פון די אנגעפּען צי ניט שרים צו פּוערן בייַ דער פאַרמאכט צו נעמען די היימלאזע, וועלכע ווילען זיך קערען קיין בעסאַראביע, ערלייבענישען האַרי

א דעלעגאציע קיין בעסאַראביע

אויף א וויזונג פון פלענום פון ראיאן-קאמיטעט פון קאשלאסען נעמארען צו שיקען א דעלעגאציע פון 2 פארשטעהער פון ר. ס. קיין בעסאַראביע כדי צו אינפארמירען דאס בעסאַראביער אידענטום וועגען דער כאטע פון די אידן אויס אוקראינע און צו באסונען נעלד מיטלען פאר די היימלאזע פון די צוגראמירטע שטערטירק פון אספאלער און כאַ האספאליער אריעדרען.

אייניגע סטאמיסטישע ידיעות

פאגראם—געשעהנישן אין מאהליוֹער-יאמפאלער אויפזיכט. פאר דער צייט יוני—יולי 1919 י.

נאמען פון שטאדט	צאהל וידישע משפחות	צאהל נפטרים משפחות	הרוגים	פון דורכן פליכטער פון קרבנות	מי צאהל נפלכטער אלטע	כסף צאהל נפטרים	כאטערפאנג
1 מאהליוו-פאד.	6000	90	5	14—40	2	11	1070985
2 מוראפא „	400	280	34	18—73	83	66	10125341
3 דזורין „	600	225	12	18—80	6	17	8097920
4 ירוגע „	250	161	6	18—7	4	8	1651832
5 קאפאיגראד	250	345	19	18—7	3	15	15000000
6 קראסנע	800	800	8	*	*	*	10000000
7 שארגארד	731	259	21	*	*	*	5897108
8 סניטקאו „	277	55	*	*	*	*	1142754
9 פאפאוועץ „	400	87	*	*	*	*	3578254
10 קוטשינעץ „	225	73	—	—	—	—	896090
11 אזארניץ „	200	18	—	—	—	—	315712
12 בוריווקע „	110	86	—	—	—	—	1178800
13 יארשעוו „	300	162	—	—	—	—	3032399
14 מ.-קוריקאוועץ	300	266	—	—	—	—	7887238
15 דזיגאוווקע „	450	400	—	—	—	—	500000
סה"כ	11283	3310	101	*	*	*	67373903

* נעכנייע ידיעות זענען אין ה. ק. ניט פארהן.

אייגער פון טויזענטער.

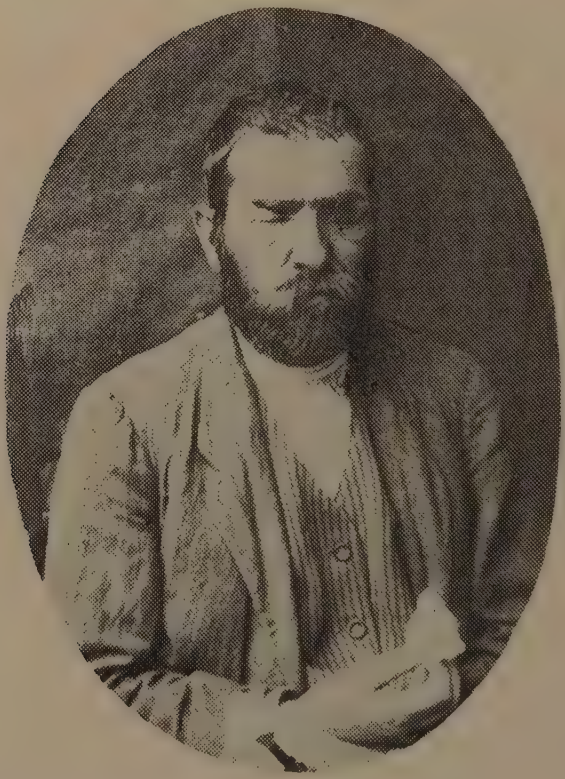

איז בליבד געווארען נאכדעם ווי ער איז פון די פעטליוראווצים
געשאסען געווארען אין קאפ בעת'ן פאגראם אין שטעטעל
מיאסטקיווקע, פאד. גוב.„ אין מאי, 1920.

בעת די דענוקינישע פּאָגראָמען אין מאַהילעוו־פּאָד. אין נאָוועמבער, 1919.

LOCAL SUNDAY SCHOOL WORKERS' MEETING
HELD IN THE BAPTIST CHURCH, ON THURSDAY, JUNE 11TH, 1920, AT 2:30 P.M.

אויך א קרבן פון די פאגראמע.

א ספר תורה, וועלכע די פעטליוראוועצים האבען צעריסען בעת'ן פאגראם
אין דארף קלימקאוועקע, פאד. גוב., אין מאי 1920.

שרה שעכטמאן — — — — 35
טשארנא (אן אלמנה) — — 50
איהר טאכטער — — — — 30
אברהם קארטאן — — — — 40
זיין פרוי — — — — — 40
יחואל שערמענטויוק — — 45
זיין פרוי — — — — — 45
ציפה ראבינאוויטש — — — 40
מאטיל ראבינאוויטש — — 40
זיין שוואגער פון ירושלים —
אפרים אטלעסמאן — — — 60
זיין פרוי — — — — — 35
אברהם קיפניס — — — 50
יהושיע שאפיר — — — — 55
שלום אליהו מענדעלזאן — 26
זיין שוועסטער — — — — 25
נחום־מאיר גאליצקי — — 60
מיכאל קאנטערמאן — — — 23
ישראל רויטהעכט — — — 30
אברהם חיט — — — — — 47
זיין פרוי — — — — — 44
צבי קארזש — — — — — 65
משה קארטאן — — — — — 20
יחזקל טאבאקמאן — — — 25
גרשון־ליב שניידערמאן — — 35
שרה פעלדשער — — — — 45
זאנוויל סטאקלעצקי — — — 22
יהושיע פאקאוטשיק — — 40
סך הכל — 82 קרבנות.

מיאסטקיווקע

צבי צעקינאווסקי — — — 50
זיין פרוי שרה רבקה — — 44
שלמה־זלמן קראמער — — 55
מרדכי קארנפעלד — — — 58
יעקב אהרן קארמאן — — — 61
אליהו כהן — — — — — 47
זיין זוהן בן־ציון כהן — — 21
זאב בראווער — — — — 43
חיים גאלדרייער — — — — 47
זיין זוהן ישעיהו — — — 20
מלכה קיפניס — — — — 41
אסתר פיינהעזיל — — — — 53
אליעזר קירזשנער — — — 45
יוסף בליאכער — — — — 25
מירעל מאליער — — — — 52
בילה מילשטוין — — — — 43
מאני סידאק — — — — — 47
מרדכי פוקס — — — — — 43
משה פוקס — — — — — 29
ברוך פורער — — — — — 35
צבי זעלמאנאוויטש — — — 32
אברהם זאץ — — — — — 25
חינקה וויצמאן — — — — 53
אשר בתיה'ס — — — — — 50
דוב לאדיזשינסקי — — — 52
ישראל קארדאנסקי — — — 34
שרה פוקס — — — — — 32
רייזה פוקס — — — — — 58
עטיל פעלדמאן — — — — 48
אסתר זאץ — — — — — 15
רוזה וואסקאביניק — — — 42
יעקב, איהר זוהן — — — 17
ישראל נעמיראווסקי — — — 20
זאב בראנוואסער — — — — 18
אליה פעלדמאן — — — — 13
שמואל דיוגאסטאנסקי — 47
זיין פרוי לאה — — — — 42
זאנוויל וואסערמאן — — — 38
דוד טשאקלער — — — — 48
אברהם לעדערמאן — — — 25
שרה וויינער — — — — — 38
חיים ליטוואק — — — — 53
אשר־חיים פיטערמאן — — 60
זיסעל קירזשנער — — — — 42
מלך קרופניק — — — — — 55
זיין פרוי פרוידה — — — 50
זייער טאכטער יענטע — — 15

רשימה פון הרוגים.*)

בשעת די פעטליורישע און דעניקינישע פאגראמען אין 1919 און 1920.

פעטשעראַ, בראצלאוו אוועזד.

נפתלי כץ — — — — —	45
פנחס גלויבמאן — — —	35
יצחק גלויבמאן (זיין זוהן	10
יעקב מענדעלזאָן — — —	60
צבי מענדעלזאָן — — — —	22
ישראל מענדעלזאָן — — —	28
(זייגע זיהן)	
יהושיע טקאטש — — —	60
מאיר דזשורינסקי — — —	45
שמעון יורקאוועצקי — —	55
פנחס חיו'ס — — — — —	55
ראובן פארנאווסקי — — —	45
לואי קאטליאר — — — —	40
זיין פרוי — — — — —	40
יקתיאל רימער — — — —	45
מרדכי גאלדשטיין — — —	55
ישראל פיידיקמאן — — —	65
זיין פרוי — — — — —	65
זיין זוהן חיים — — — —	40
אברהם ברודע — — — —	70
מאני סטוקעלמאן — — —	45
פעסי סטוקעלמאן — — —	60
יצחק סטוקעלמאן — — —	35
מאטיל צוקערמאן — — —	55
גבריאל גערשקאוויטש — —	50
אלתר לענדער — — — —	60
זיין פרוי — — — — —	60
בן־ציון לענדער (זיין זוהן)	32
זיין פרוי אסתר — — — —	32
זייערע דריי קינדער	
10, 6 און 1½ יאהר.	
משה בערענזאָן — — — —	60
זיין פרוי — — — — —	60
שלום שטוקעלמאן — — —	35
זיין פרוי — — — — —	35
יחיאל ראזענבערג — — —	28
יעקב גלייזער — — — —	45
אלתר־מרדכי שוינקמאן — —	60
חיים־נתן שוינקערמאן — —	60
זיין אייניקעל בן־ציון — —	20
אברהם וויצמאן — — — —	70
בתיה שאפירא — — — —	10
שמעלקי ליידערמאן — — —	65
משה, — — — — — — —	45
נחום — — — — — — —	40
(זייגע זיהן)	
משה ליידערמאן — — — —	45
זיין פרוי סאסי — — —	46
ליבער ליידערמאן — — —	50
נחום ראזמאן — — — —	30
פסח סויפער — — — — —	65
שלום שוחט — — — — —	30
זיין פרוי — — — — —	30
יצחק קאנדיאב — — — —	45
לוי יתום — — — — —	60

*) אין פילע ערטער איז די אמת'ע צאהל הרוגים געווען פיעל גרעסער. אזוי צ. ב. איז אין פעשטשערא געווען, אויסער די אויסגערעכענטע 82 נאך 50 הרוגים. אין באר זייגען אויסער די אנגעגעבענע 15 געווען נאך 15 הרוגים. אין באלטא, אויסער די דערמאנטע 6 נאך 9 הרוגים, און אזוי אין פילע אנדערע פלעצער.

דזשורין־פּאָד.

ברוך קסענדזשאָווסקי — — 73
דוד בראמבערג — — — — 62
משה ראָזענבערג — — — — 50
יצחק ראָזענבערג 3זיין זוהן) 18
שמואל קאָרנבלום — — — 50
אברהם קאָרנבלום (זיין זוהן) 19
בן־ציון רויטהאלץ — — — 28
יצחק וואסקאביניק — — 32
יהודה בראנשטיין — — — 25
יעקב קאלאטינסקי — — — 18
ישראל העכטמאן — — — — 45
מלכה פּליטמאן — — — — 82
אהרן דארמאן — — — — 65
משה דארמאן (זיין זוהן) — 18
פּנחס גאָלדשטיין — — — 55
ברוך רובין — — — — — 25
יצחק רויטהאָלץ — — — — 75
אליהו אנטאנאווסקי — — 45
זעליג מאווערהויז — — — 25
אביגדור הויכמאן — — — 70
יצחק ריקאָוו — — — — 70
מרדכי באָטיל — — — — 55
משה יעקב — — — — — 45
שמעון בארשטיין — — — 75
יעקב עזריאלעוויטש — — — 48
אליהו דארמאן — — — — 75
מאיר ספּעקט — — — — 50
מאיר וולאדאָווצער — — 30
א בוריווקער אינגעל — — 22
סך הכל — 29 קרבנות.

יארוגע־פּאד.

ברוך באקשטיין — — — — 70
הירש זילמאן — — — — 60
פּסח בארמאק — — — — 58
בעריל — — — — — — 20
ברוך — — — — — — — 18
(זייגע זיהן)
קלמן באנדאראווסקי— — — 35
אלתר גרינבערג — — — — 56
רחל וואלאשין — — — — 65
משה פּאָרטנאָי — — — — 32
רחל סקאזניעצקי — — — 56
יקותיאל דארכאווסקי — — 33
אלעזר ראָבינאָוויטש — — 40
חיים קאָלאָמענסקי — — — 65
בוילה פינקעל — — — — 65
בתיה ספּעקטאָר — — — — 26
סך הכל — 16 קרבנות.

מאהילעוו־פּאד.

יוסף מעדניק — — — — 18
ישעיהו מעדניק — — — — 16
מיכאל שעכטמאן — — — 18
ישעיהו טאלצים — — — — 44
משה רויזענבליט — — — 54
יצחק שאפּירָאָוויטש — — 35
ברוך דודזאָן — — — — — 44
יצחק־ליב ספּיוואָק — — — 54
הירש ווינאָקור — — — — 22
אפרים אָקסעלגאָרן — — — 65
אהרן מעדאוואי — — — — 22
ישראל מאלטשוק — — — 23
סך הכל — 12 קרבנות.

וועדבקע־פּאד.

חיים זעליקאָוויטש — — — 66
צבי סאָפּאָזשניק — — — — 60
מאיר חמארע — — — — 60
זיין פּרוי נחמה — — — 60
אבא־ישעיהו הערצענשטיין — 56
זיין פּרוי טאבע — — — 50
זיין זוהן דוד — — — — 30
לאה טאלמאן — — — — 70
נחמן טאלמאן (איהר זוהן) 56
שרה־בוילה (זיין פּרוי) — 40
צבי טאלמאן (זייער זוהן) — 10
עטיל קיסניצער — — — — 40
דוד קיסניצער (איהר זוהן) 3

גרינבערג — — — — — — 18
זיון ברודער — — — — — 22
חיים נודעלמאן — — — — 30
אשר וויאטער — — — — — 50
פּרץ וויינסבורד — — — — 55
זיידעל גלייזער — — — — 40
זלמן פרוימטשוג — — — 60
אַלטע ראָזמאַן — — — — 45
איהר טאָכטער גיטל — — 14
יעקב שאמיס — — — — 22
ישראל מאַלַטשוק — — — 22

סך הכל — 58 קרבנות.

מוראפא־פּאר.

אהרון קאפלון — — — — 45
אלימלך שאפיר — — — — 37
זאב בעלפער — — — — 48
יוסף בערגינער — — — — 30
שלמה גוטמאן — — — — 40
ראובן רעקעטשענסקי — — 24
זלמן וואסקאָבאָיניק — — — 44
זאב ספּעקטאָר — — — — 55
אייזיק דזשורינסקי — — — 45
משה גולקא — — — — — 25
אהרן בודקער — — — — 38
ישראל בודקער — — — — 24
זאב בודקער — — — — — 30
לייבוש לערנער — — — — 56
ישעיהו לערנער — — — — 24
דוב לערנער — — — — — 16
יעקב שייעוויטש — — — — 26
אשר שייעוויטש — — — — 21
יוסף שייעוויטש — — — 34
יעקב אייזענמאן — — — 26
זאב פּוטערמאן — — — — 18
אליעזר ווינער — — — — 19
יצחק לערנערמאן — — — 22
צבי פּינצקער — — — — 27
נחום פּינצקער — — — — 19
ברוך קוואשא — — — — 19
משה סאַפּאָזשניק — — — 25
שמואל סאַפּאָזשניק — — — 19
זיינוויל בראדעצקי — — — 58
יוסף גאס — — — — — 73
משה ווינמאן — — — — 46
פּנחס צעראנינס — — — — 18
אהרן חוה'ס — — — — 25
בן־ציון בעקער — — — — 26
אברהם לערנער — — — — 35
נפתלי נפתלאָוויטש — — — 55
שלומה בערגאן — — — — 35
נחום ראזנאטאָווסקי — — — 33
מרדכי בערליאנד — — — 26
ניסן קרישטאל — — — — 26
ברוך זאלאזניק — — — — 27
יוסף קופערמאן — — — — 26
זלמן קופערמאן — — — — 18
זלמן קירזשערמאן — — — 26
משה טראכטענבערג — — — 25
דוד פּעטשערסקי — — — — 24
משה פּעטשערסקי — — — 19
אַן אומבאקאנטער
חיים־וויינ — — — — — 24
גרשון שוחט — — — — — 27
אברהם שור — — — — 28
לייב וויניצקי — — — — 26
משה פּישער — — — — — 27
אַן אומבאַוואוסטער
ראובן רעקעטשענסקי — — 19
אברהם ראפּאָזשניק — — — 37
מרדכי ראַבינאָוויטש — — 27
קלמן קאפלון — — — — 28
אן אומבאַוואוסטער
אן אומבאַוואוסטער
אַן אומבאַוואוסטער
שלמה בלעכער
שמחה ראָזענבליט — — — 40
יצחק בודקער — — — — 25

סך הכל — 64 קרבנות.

אנמערקונגען.

1. די מאַרט־רעוואָלוציע און די רוסישע אידען. — געווען גע־דרוקט אין „די צייט", 13טען מאַרטש 1922; „קאַליפ. אידישע שטימע", לאָס אַנדזשעלעס, 5טען מאַרטש, 1926.

2. ערב דער גרינדונגס־פּאַרזאַמלונג (שטימונגען). — „דאָס אי־דישע פּאָלק", ניו יאָרק, 22טען מאַרטש, 1918.

3. די לאָגע פון די אידען אין אוקראַינע. — „דער „טאָג", 15טען פּעברואַר, 1920.

4. אוקראַינישע שטעדטלאָך. — „בולעטין", מאָהילעוו־פּאָד., 1טען יולי, 1920; „די צייט", ניו יאָרק, 18טען מאי, 1921.

5. די פּאָגראָמען אין פּאָדאָליע. — „בולעטין", מאָהילעוו־פּאָד., 20טען יוני, 1920; „די צייט", ניו יאָרק, 11טען מאַרטש, 1921.

6. די פּעטליוּרישע פּאָגראָמען. — „בולעטין", מאָהילעוו־פּאָד., 20טען יוני, 1920.

7. דענקינ'ס ממשלה אין אוקראַינע. — „בולעטין", מאָהילעוו־פּאָד., 1טען יולי, 1920; „די צייט", ניו יאָרק, 16טען און 17טען פּע־ברואַר, 1922.

8. זעלבסטשוץ. — „די צייט", ניו יאָרק, 6טען יוני, 1921; „קאַ־ליפאָרניער אידישע שטימע", לאָס אַנדזשעלעס, 26טען יוני, 1925.

9. די הילפס־אַרבייט פון דזשאָינט אין אוקראַינע. — אין „די צייט", ניו יאָרק, 24טען יולי, 1921.

10. דער עמיגראַציע־שטראָם פון אוקראַינער אידענטום.—אין „בולעטין", מאָהילעוו־פּאָד., 10טען יולי, 1920; אין „דער איד", קעשי־נעוו, אַלס עדיטאָריעל, דעם 19טען אויגוסט, 1920.

11. אוקראַינער היימלאָזע אין בעסאַראַביע. — אין „די צייט", ניו יאָרק, דעם 10טען פּעברואַר, 1921.

12. פּראָפּ. י. פּרידלענדער. — אין „דער איד", קעשינעוו, דעם 18טען אויגוסט, 1920; אין „די צייט", ניו יאָרק, 20טען יוני, 1921; אין "קאַליפאָרניער אידישע שטימע", 2טען יולי, 1926.

בוילה (איהר טאכטער) — — 3
משה פורער — — — — — 6
עטיל פורער — — — — — 4
סך הכל — 16 קרבנות.

מוראוואנע - קוריליאוויץ

ברוך שטיינמאן — — — — 70
משה שטערקמאן — — — — 35
חיים לאטערמאן — — — — 26
הירש גראדעצקי — — — 48
שמואל ביק — — — — 60
משה פעקערמאן — — — — 45
מרדכי גאלאטא — — — — 31
לפשה נאמץ — — — — — 40
וונה פון פוילען — — — 32
ישראל זיסים א מיידעל — — 8
סך הכל — 10 קרבנות.

באר-פאד.

בעריש ברון — — — — 42
שרה, זיין פרוי — — — — 40
שמואל גרוזמאן — — — — 18
פייגע בעקער — — — — — 40
בוילה דער בעקערינס אינגעל 12
מאטי בורד — — — — — 18
מאטיל שווארצבראויט — — 18
שמואל פעלדבערג — — — 25
בעריל פעלדבערג — — — 18
קושניר — — — — — 20
מלמוד — — — — — — 20
צאלי, א סטאליאר — — — 25
מאטי מלכזאהן — — — — 28
פרץ בריל — — — — — — 23
בעריל קרייטמאן — — — 17
סך הכל — 15 קרבנות.

טשערנאוויץ

שמואל-דוד כץ — — — — 60
רבקה-לאה כץ — — — — 60
זאב קיסליאק — — — — — 42
מאיר-זעליק בילמאן — — 42
יוסף ראזענפעלד — — — — 28
ראובן זיפמאן — — — — 22
יעקב פיין — — — — — 30
סך הכל — 7 קרבנות

יאמפאל-פאד.

משה גבאי — — — — — — —
שלמה ציטמאן
יצחק שעכטמאן
יוסף סנדלר
ישעיהו זינשאן
סך הכל — 5 קרבנות.

בוריווקע.

דאניליאוויטש — — — — 60
מיכאל שוחט — — — — 45
יעקב גרויסמאן — — — — 23
א דזשוירנער איד — — — 40
סך הכל — 4 קרבנות.

באבטשינעץ-פאד.

ישראל בראנדט — — — — 54
משה פעטערבורג — — — 70
אבא פיינשטיין — — — — 47
לייב ניסעוויטש — — — — 24
אפרים טאראבאן — — — — 17
סך הכל 5 קרבנות.

באלטא-פאד.

מאטיל קערצמאן — — — — 65
זיין פרוי — — — — — 63
בעריל שטערנבערג — — 60
יעקב סוראטא — — — — 60
דער שמש פון בה"כ — — 25
א פאראבער — — — — — 40
סך הכל — 6 קרבנות.

אזארינעץ-פאד.

משה רויטבערג — — — — 30

אינהאַלט פֿאַרצייכניש:

זייט

1. אַוינלייטונג — 9
2. די מאַרט רעוואָלוציע און די רוסישע אידען — — — — — — — 15
3. ערב דער גרינדונגסם־פאַרזאַמלונג — — — — — — — — — — 22
4. די לאַגע פון די אידען אין אוקראינא — — — — — — — — — 26
5. אוקראינער שטעדטלעך — — — — — — — — — — — — — — 30
6. די פּאָגראָמען אין פּאָדאָליע — — — — — — — — — — — — 32
7. די פּעטלוּרישע פּאָגראָמען — — — — — — — — — — — — 37
8. דעניקינ׳ס ממשלה אין אוקראינא — — — — — — — — — — 44
9. זעלבסטשוץ — — — — — — — — — — — — — — — — — — 55
10. די הילפֿס־אַרבייט פון „דזשאָינט" אין אוקראינא — — — — 61
11. דער עמיגראַציע שטראָם פון אוקראינער אידענטום — — — — 66
12. אוקראינער היימלאָזע אין בעסאַראַביע — — — — — — — 68
13. פּראָפּ. פּרידלענדער׳ס לעצטע טעג אין אוקראינא — — — — 72
14. אוינצעלהייטען וועגען פּראָפּ. פּרידלענדער׳ס טויט — — — 77
15. פּאַרשידענע פּאָגראָם־בילדער — — — — — — — — — — — 79
16. רשימות פון הרוגים — — — — — — — — — — — — — — 88